

1374424
213ก
.3

การศึกษาเปรียบเทียบผลการสอนวิชาสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ ๑
เรื่องความรู้เบื้องต้นสำหรับพุทธศาสนิกชน
โดยใช้บทเรียนโมดูลกับการสอนตามปกติ

ปริญญาานิพนธ์
ของ
ปัญญา ฅิวเผือก

๑3 ส.ค. 2524

สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุวรรณพิ 23 พระโขนง กรุงเทพฯ 11 โทร 1๑๖1๙75 1๑1๙๑5๑

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้า
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
กุมภาพันธ์ ๒๕๒๓

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การศึกษาเปรียบเทียบผลการสอนวิชาสังคมศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑
เรื่องความรู้เบื้องต้นสำหรับพุทธศาสนิกชน
โดยใช้บทเรียนโมดูลกับการสอนตามปกติ

บทคัดย่อ

ของ

ปัญญา ณีวเผือก

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต

กุมภาพันธ์ ๒๕๒๓

การศึกษากันว่าครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อเปรียบเทียบผลการเรียนวิชาสังคมศึกษา เรื่องความรู้เบื้องต้นสำหรับพุทธศาสนิกชน และทัศนคติต่อพุทธศาสนา โดยใช้บทเรียนโมดูล และการสอนตามปกติ

กลุ่มตัวอย่างได้แก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ (ม.๑) ปีการศึกษา ๒๕๒๒ โรงเรียนนกรรณสูตศึกษาลัย อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน ๑๒๐ คน แบ่งออกเป็น ๔ กลุ่ม คือ กลุ่มทดลอง ๒ กลุ่ม และกลุ่มควบคุม ๒ กลุ่ม กลุ่มละ ๔๐ คน ใช้ครูผู้สอน ๒ คน แต่ละคนสอนกลุ่มทดลอง ๑ กลุ่ม และกลุ่มควบคุม ๑ กลุ่ม นักเรียนกลุ่มทดลองเรียนจากบทเรียนโมดูล นักเรียนกลุ่มควบคุมเรียนจากการสอนตามปกติ ใช้เวลาในการทดลองกลุ่มละ ๑๐ คาบ คาบละ ๕๐ นาที เท่ากัน ดำเนินการทดลองตามแบบแผนการวิจัยแบบ Randomized Control - Group Pretest - Posttest Design เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลได้แก่แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและแบบสอบถามวัดทัศนคติต่อพุทธศาสนาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง มีความเชื่อมั่น .๗๐ และ .๗๔ ตามลำดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการทดสอบค่าสถิติ t - test

ผลการศึกษพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทัศนคติต่อพุทธศาสนาของกลุ่มตัวอย่างทุกกลุ่มสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ และพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทัศนคติต่อพุทธศาสนาของกลุ่มทดลองเพิ่มขึ้นสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ สำหรับการเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มที่ใช้วิธีสอนเกี่ยวกับ แต่ครูผู้สอนคนละคน พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทัศนคติต่อพุทธศาสนาไม่แตกต่างกัน

A COMPARATIVE STUDY OF SOCIAL STUDIES TEACHING IN MATHAYOM SUKSA 1
UNDER THE TOPIC "AN INTRODUCTION TO BUDDHISM", USING
INSTRUCTIONAL MODULE AND CONVENTIONAL TEACHING

AN ABSTRACT

BY

PANYA PHIUPHAUK

Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Education degree
at Srinakharinvirot University

February 1980

The purposes of this study were to compare the social studies achievement on "An Introduction to Buddhism" and the attitude towards Buddhism between students learning through instructional module and conventional teaching.

The subjects were 160 Mathayom Suksa 1 students in Kannasoot Suksalai School, Muang Suphanburi District, Suphanburi Province during the academic year 1979. They were divided into four groups equally : two were experimental groups and the others were control groups. Two teachers were to teach one experimental group and one control group each. The modules were used with experimental groups and conventional teaching was used in the control groups. Each group took 10 periods of 50 minutes to study the same content. The research design of this experiment was the Randomize Control-Group Pretest-Posttest Design. The social studies achievement test and the attitude scales on Buddhism constructed by the researcher, with the reliability .70 and .79 respectively, were used in this study. The t-test was used for data analysis.

Findings were that the social studies achievement scores and the attitude towards Buddhism scores of all groups increased significantly higher. It was also found that the experimental groups had significantly higher scores more than the control groups in both the social studies achievement test and the attitude scales on Buddhism. There were no differences in comparing groups with the same teaching methods but different teachers.

คณะกรรมการที่ปรึกษาประจำตัวนิสิต ได้พิจารณาปัญหานี้นี้แล้ว
เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

๙๕๕ อ. น. ๑๕๖
๐๙๒ อ. น. ๑๕๖

ประธาน

กรรมการ

ประกาศคุณูปการ

ปริญญาโทฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความแนะนำช่วยเหลืออย่างดียิ่งจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วิชัย วงษ์ใหญ่ ซึ่งเป็นทั้งประธานคณะกรรมการควบคุมปริญญาโท และอาจารย์ที่ปรึกษาประจำตัวนิสิต ตลอดระยะเวลาที่ข้าพเจ้าศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยแห่งนี้ และอีกท่านหนึ่ง คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ถวงเดือน ศาสตราจารย์ กรรมการควบคุมปริญญาโท ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอขอบพระคุณผู้อำนวยการ คณะครุศาสตร์ และนักเรียนโรงเรียนนครราชสีมาศึกษาลัย ที่ให้ความร่วมมือในการทดลอง รวบรวมข้อมูลและมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ข้อมูลบางส่วน โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาจารย์วิรัช พลเดช ผู้ร่วมในการทดลองสอนครั้งนี้

ผู้วิจัยขอน้อมระลึกถึงพระคุณของ คุณพ่อ คุณแม่ คุณน้า ตลอดจนครุอาจารย์ของข้าพเจ้าทุก ๆ ท่าน และขอขอบคุณเพื่อน ๆ ทุกคนที่ได้ให้ความช่วยเหลือและเป็นกำลังใจตลอดระยะเวลาที่ทำการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้

ปัญญา ผิวเผือก

สารบัญ

บทที่ ๑

หน้า

๑	บทนำ	๑
	• ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	๔
	/ สมมติฐานของการศึกษาค้นคว้า	๔
	ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	๕
	ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	๕
	ค่านิยมศัพท์เฉพาะ	๖
๒	เอกสารและการวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๘
	เอกสารเกี่ยวกับบทเรียนโมดูล	๘
	✓ ผลการวิจัยเกี่ยวกับบทเรียนโมดูล	๑๕
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนและทัศนคติต่อพุทธศาสนา	๒๑
	เอกสารเกี่ยวกับวิธีสอนและการปลูกฝังจริยธรรม	๒๗
๓	วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	๓๑
	กลุ่มตัวอย่าง	๓๑
	เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า	๓๑
	วิธีดำเนินการทดลอง	๓๔
	การวิเคราะห์ข้อมูล	๓๕
	สถิติที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า	๓๖
๔	การวิเคราะห์ข้อมูล	๔๐
	สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	๔๐
	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	๔๐

๕	สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	๕๔
	ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	๕๔
	~~สมมติฐาน~~ ของการศึกษาค้นคว้า	๕๔
	วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	๕๕
	ผลการศึกษาค้นคว้า	๕๖
	>การอภิปรายผล	๕๗
	<ข้อเสนอแนะ	๖๐
	บรรณานุกรม	๖๒
	ภาคผนวก	๖๘

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า	
๑	แสดงโครงสร้างในการดำเนินการทดลอง	๓๕
๒	การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนการเรียนและ หลังการเรียนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม	๔๑
๓	เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มทดลอง ๑ และ กลุ่มทดลอง ๒	๔๒
๔	เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มควบคุม ๑ และ กลุ่มควบคุม ๒	๔๓
๕	เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มทดลอง ๑ และ กลุ่มควบคุม ๑	๔๔
๖	เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มทดลอง ๒ และ กลุ่มควบคุม ๒	๔๕
๗	แสดงการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม	๔๖
๘	การเปรียบเทียบทัศนคติต่อพุทธศาสนาก่อนการเรียนและ หลังการเรียนของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม	๔๘
๙	เปรียบเทียบทัศนคติต่อพระภิกษุสงฆ์ของกลุ่มทดลอง ๑ และ กลุ่มทดลอง ๒	๔๙
๑๐	เปรียบเทียบทัศนคติต่อพระภิกษุสงฆ์ของกลุ่มควบคุม ๑ และ กลุ่มควบคุม ๒	๕๐
๑๑	เปรียบเทียบทัศนคติต่อพระภิกษุสงฆ์ของกลุ่มทดลอง ๑ และ กลุ่มควบคุม ๑	๕๑
๑๒	เปรียบเทียบทัศนคติต่อพระภิกษุสงฆ์ของกลุ่มทดลอง ๒ และ กลุ่มควบคุม ๒	๕๒
๑๓	แสดงการเปรียบเทียบทัศนคติต่อพระภิกษุสงฆ์ของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม	๕๓

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ

หน้า

- ๑ ลำดับชั้นของงานในการสร้างบทเรียนโมดูล ๑๔

ภูมิหลัง

การจัดการศึกษาทางศาสนาศาสนาและศีลธรรมของโรงเรียนและสถาบันทางการศึกษาต่าง ๆ ในประเทศไทยเท่าที่ผ่านมาต้องพบกับความล้มเหลว อันมีสาเหตุเนื่องมาจากการเรียนการสอนมุ่งแต่เพียงการจดจำเนื้อหาวิชาเท่านั้น การวัดผลก็หนักไปในด้านความจำมากกว่าการส่งเสริมสติปัญญาและการปลูกฝังนิสัยที่ดีงามตามแนวทางของศาสนาที่แท้จริง ปัญหาสำคัญในการจัดการศึกษาด้านนี้ก็คือ การขาดบุคลากรและครูสอนที่มีความรู้ความเข้าใจในพุทธศาสนาอย่างแท้จริง ทำให้การสอนที่เป็นอยู่ไม่เข้าถึงแก่นแท้ของศาสนา สิ่งการสอนจึงเป็นเพียงองค์ประกอบหรือเปลือกนอกของศาสนาเท่านั้น ยิ่งกว่านั้น เนื้อเรื่องในทางศาสนาที่ผิดไปจากความเป็นจริง เช่น อภินิหารหรือบุคลาธิษฐานต่าง ๆ ถ้าผู้สอนสอนซ้ำกับหลักความเป็นจริงทางวิทยาศาสตร์โดยมิได้อธิบายให้ผู้เรียนเข้าถึงเหตุผลต่าง ๆ อย่างถูกต้องแล้ว ผู้เรียนที่ยังเยาว์ปัญญาก็จะยึดถือไปอย่างมกมาย และผู้เรียนที่มีปัญญา ก็จะไม่เชื่อถือ (อัครา บุญทิพย์ ๒๕๒๐ : ๓๖ - ๓๘) ลักษณะที่เกิดขึ้นดังกล่าวมิได้มีประโยชน์ต่อศาสนาและสังคมแต่อย่างใดเลย แต่กลับส่งผลอย่างที่เราได้เห็นกันอยู่ในทุกวันนี้คือ คนรุ่นใหม่เข้าวัดเพื่อศึกษารวมระเนนอยลง ที่เข้าวัดก็เพื่อบำเพ็ญตามประเพณีเท่านั้น หรือไม่กี่เข้าวัดเพื่อสัมผัสกับสิ่งที่ไม่ใช่เรื่องของศาสนา เช่น เพื่อสะเคาะเคราะห์ รคนำมนต์ หรือขอพระเครื่อง เป็นต้น ผลอันนี้จะสะท้อนให้เห็นว่าพุทธศาสนิกชนของไทยเป็นจำนวนมากมีความรู้ทางพุทธศาสนา น้อย คือ ไม่ได้ศึกษาและเข้าใจพุทธศาสนาอย่างแท้จริง ซึ่งความรู้ดังกล่าวก็อาจมีผลทำให้ลักษณะต่าง ๆ ทางทัศนคติของพุทธศาสนิกชนที่มีรากฐานมาจากความรู้ทางพุทธศาสนา เหล่านั้น เบนออกไปจากแนวทางที่ถูกคองตามหลักพุทธศาสนาได้

ผลของความล้มเหลวจากการจัดการศึกษาดังกล่าว ประกอบกับความต้องการทางวัตถุและความยากแค้นทางเศรษฐกิจภายในประเทศที่มีมากขึ้น จึงมีส่วนทำให้ศีลธรรมของประชาชนโดยทั่วไปเสื่อมทรามลง ความดี ความซื่อสัตย์และความเสียสละอันเป็นสิ่งดีงามของสังคมไทยกำลังหายไป ค่านิยมทางด้านจิตใจอันเป็นลักษณะที่น่าชื่นชมความสงบทางจิตใจมาให้นั้นต้อง หลบให้แก่อานิยมทางวัตถุ บุคคลก่าหนึ่งถึงแก่การทำให้ได้มาซึ่งวัตถุเพื่อสนองความต้องการของตน (พันธ์ หันนาคินทร์ ๒๕๒๐ : ๔๔) โดยมีใ้ค่านึงถึงจริยธรรมซึ่งได้แก่การพิจารณาถึงผลของการกระทำที่จะกระทบกระเทือนต่อบุคคลอื่นและสังคมส่วนรวมแต่อย่างใด ลักษณะของการเปลี่ยนแปลงเช่นนี้จำเป็นที่ครูและนักการศึกษาจะต้องหาทางแก้ไขโดยการพัฒนาระบบการให้การศึกษาทางด้านจริยธรรมและส่วนที่เกี่ยวข้องคือศาสนาให้ได้ผลดียิ่งขึ้น

เรื่องจริยธรรมของมนุษย์นั้น ประกอบด้วยส่วนสำคัญที่แตกต่างกันไป ๓ ด้าน คือ ด้านการรับรู้และการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ด้านทัศนคติเชิงจริยธรรม และ ด้านพฤติกรรมเชิงจริยธรรม (ทวงเคื้อน พันธุมนาวิ และ เพ็ญแข ประจันปัจจนิก ๒๕๒๐ : ๕๑) ส่วนประกอบของจริยธรรมทั้งสามด้านนี้แม้จะแตกต่างกันแต่ก็มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันอย่างแน่นแฟ้น และต่างก็มีความสำคัญต่อการตัดสินใจทางจริยธรรมของมนุษย์ทั้งสิ้น ดังนั้น การจะพัฒนาจริยธรรมของมนุษย์จึงต้องพัฒนาส่วนประกอบสำคัญทั้ง ๓ ด้านนี้พร้อม ๆ กันไป อย่างไรก็ตาม การจะพัฒนาให้เด็ก ๆ มีทัศนคติ ค่านิยม และความประพฤติที่ตรงตามความต้องการของสังคมนั้น ไม่สามารถทำได้โดยการศึกษาเล่าเรียนในห้องเรียนเพียงอย่างเดียว แต่จะเป็นไปได้ก็ต่อเมื่อนักเรียนได้สัมผัสหรือเกี่ยวข้องกับกิจกรรมนักเรียนหลาย ๆ อย่างที่จัดขึ้นภายในโรงเรียน รวมทั้งกิจกรรมต่าง ๆ ของสังคมและบริการทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่ของนักเรียนด้วย (Krug. ๑๙๗๕ : ๑๖๕) ทั้งนี้เนื่อง จากสังคมและสิ่งแวดล้อมต่างมีอิทธิพลต่อพัฒนาการของเด็กอย่างมากนั่นเอง

ในชั้นเรียนครูมีหน้าที่ทำให้นักเรียนได้รับความรู้และมีประสบการณ์ในเรื่องที่เรียนให้มากที่สุดโดยใช้วิธีสอนแบบต่าง ๆ และนำเอาวัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการให้การศึกษามบทเรียนโมดูล (Instructional Module) เป็นวิธีการหนึ่งที่จะนำมาใช้ลดแทนการสอนของครูได้ในบางโอกาสเนื่องจากบทเรียนโมดูลได้ถูกสร้างขึ้นอย่างมีหลักเกณฑ์และมีขั้นตอนที่แน่ชัด สามารถตรวจสอบความถูกต้องได้ทุกขั้นตอนนับตั้งแต่การกำหนดวัตถุประสงค์ของการเรียนระบุความรู้ความสามารถพื้นฐานที่จำเป็นต่อการเรียนตามบทเรียนโมดูล กำหนดกิจกรรมที่จะนำไปสู่การเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดให้ผู้เรียนเลือกปฏิบัติตามความสนใจ ตลอดจนกำหนดเกณฑ์และมาตรฐานผลการเรียนไว้อย่างชัดเจน นอกจากนี้การสร้างบทเรียนโมดูลยังได้ผ่านการตรวจสอบการทดลองนำไปใช้และการปรับปรุงแก้ไขมาแล้วเป็นอย่างดี จึงอาจกล่าวได้ว่าการเรียนรู้จากบทเรียนโมดูลเป็นสิ่งที่รับประกันได้ นั่นคือเมื่อผู้เรียนผ่านการประเมินผลขั้นสุดท้ายหลังการเรียนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้แล้ว ผู้เรียนย่อมมีความรู้ความสามารถตามที่ได้กำหนดไว้ในจุดมุ่งหมายอย่างแน่นอน

นอกเหนือจากประสิทธิภาพของบทเรียนโมดูลดังกล่าวแล้ว ส่วนดีของบทเรียนโมดูลอีกอย่างหนึ่งก็คือ บทเรียนโมดูลมีลักษณะของชุดการสอนที่ผู้เรียนสามารถนำไปเรียนด้วยตนเองที่บ้านหรือที่หนึ่งใดก็ได้ และยังช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาไปตามความรู้ความสามารถของตนเองอีกด้วย คุณสมบัติข้อนี้ของบทเรียนโมดูลจะช่วยให้ครูมีเวลามากขึ้นสำหรับใช้ในการคิดเตรียมหนทางที่จะทำการเรียนการสอนได้ผลสมบูรณ์ที่สุด

กระทรวงศึกษาธิการ ได้ดำเนินงานพัฒนาหลักสูตร และได้ประกาศใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช ๒๕๒๑ ซึ่งได้จัดให้สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๒๐ ปรากฏว่าหลักสูตรนี้มีความเปลี่ยนแปลงไปจากหลักสูตร เดิมที่ประกาศใช้ในปีพุทธศักราช ๒๕๐๓ หลายประการ ในกลุ่มวิชาสังคมศึกษาโดยเฉพาะทางด้านจริยศึกษา เดิมได้แบ่งเป็นวิชาต่างหากจากวิชาอื่นอย่างชัดเจนซึ่ง เรียกว่าวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรมนั้นแทรกอยู่ในรายวิชาต่าง ๆ ของกลุ่มวิชาสังคมศึกษา เนื้อหาวิชาเกี่ยวกับ

พระพุทธศาสนาอันเป็นรากฐานสำคัญทางวัฒนธรรมของประเทศปรากฏเป็นส่วนหนึ่งของวิชา ส ๑๐๒ ประเทศของเรา ดังปรากฏในคำอธิบายรายวิชา ข้อ ๔ ว่า "ศึกษาประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา และศาสนาอื่น ๆ ในประเทศไทย" (กระทรวงศึกษา - ธิการ ๒๕๒๐ : ๒๒) ผู้วิจัยเห็นว่า การสร้างบทเรียนโมดูลเรื่องพระพุทธศาสนานอกจากจะช่วยครูในการสอนเรื่องนี้ให้นักเรียน เป็นความพยายามที่จะขจัดความล้มเหลวของการให้การศึกษาแก่นักเรียนแล้ว ยังเป็นส่วนประกอบที่จะช่วยวางรากฐานในการพัฒนาจริยธรรมของนักเรียนได้อย่างอีกทางหนึ่งด้วย การที่ผู้วิจัยเล็งเห็นความสำคัญของพระพุทธศาสนาที่มีต่อชีวิตความเป็นอยู่ในสังคมไทยอย่างมากมาย และจากความจำเป็นในการจัดการศึกษาซึ่งได้ก่อตัวมาแล้วทำให้ผู้วิจัยคิดว่าการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ขึ้นมา

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

๑. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาสังคมศึกษา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ที่เรียนโดยใช้บทเรียนโมดูลกับการสอนตามปกติ
๒. เพื่อเปรียบเทียบทัศนคติต่อพระพุทธศาสนาของนักเรียนกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมหลังจากได้เรียนตาม เนื้อหาที่กำหนดขึ้น
๓. เพื่อทดลองสอนวิชาสังคมศึกษาโดยใช้บทเรียนโมดูล

สมมุติฐานของการศึกษาค้นคว้า

๑. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มทดลอง ๑ และกลุ่มทดลอง ๒ ไม่แตกต่างกัน
๒. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มควบคุม ๑ และกลุ่มควบคุม ๒ ไม่แตกต่างกัน
๓. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มทดลอง ๑ สูงกว่ากลุ่มควบคุม ๑
๔. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มทดลอง ๒ สูงกว่ากลุ่มควบคุม ๒
๕. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม

๖. ทักษะคติต่อพุทธศาสนาของกลุ่มทดลอง ๑ และกลุ่มทบทวน ๒ ไม่แตกต่างกัน
๗. ทักษะคติต่อพุทธศาสนาของกลุ่มควบคุม ๑ และกลุ่มควบคุม ๒ ไม่แตกต่างกัน
๘. ทักษะคติต่อพุทธศาสนาของกลุ่มทดลอง ๑ สูงกว่ากลุ่มควบคุม ๑
๙. ทักษะคติต่อพุทธศาสนาของกลุ่มทดลอง ๒ สูงกว่ากลุ่มควบคุม ๒
๑๐. ทักษะคติต่อพุทธศาสนาของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

๑. ครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษาสามารถนำบทเรียนโมดูลที่ผู้วิจัยใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ไปใช้ในการสอนได้ในโอกาสต่อไป
๒. เป็นหนทางหนึ่งที่จะช่วยเสนอแนะในการแก้ปัญหาการขาดแคลนผู้สอนและบุคลากร ที่มีความรู้ความเข้าใจอย่างแท้จริงในทางพระพุทธศาสนา
๓. เป็นความพยายามที่จะนำวิธีสอนนิกายไช้บทเรียนโมดูลมาช่วยพัฒนาจริยธรรมของนักเรียนอีกทางหนึ่ง
๔. ผลของการศึกษาค้นคว้าจะเป็นแนวทางสำหรับการสร้างและนำวิธีการสอนโดยใช้บทเรียนโมดูลไปใช้ในโอกาสต่อ ๆ ไป

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

๑. การศึกษาค้นคว้านี้เป็นการทดลองการสอนโดยใช้บทเรียนโมดูลในวิชาสังคมศึกษาเรื่องความรู้เบื้องต้นสำหรับพุทธศาสนิกชน ซึ่งทำการทดลองในภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๒๒ การทดลองครั้งนี้ใช้เวลาคิดต่อกันประมาณ ๒ สัปดาห์ เป็นเวลาของการสอนประมาณ ๕ ชั่วโมง
๒. กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ (ม.๑) ของโรงเรียนกรรณสูตศึกษาลัย อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน ๑๒๐ คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง ๔๐ คน กลุ่มควบคุม ๘๐ คน

๓. ทัวแปร

๓.๑ ทัวแปรอิสระ ไค้แก

๓.๑.๑ วิธิสอน

๓.๑.๒ ครู

๓.๒ ทัวแปรตาม ไค้แก

๓.๒.๑ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

๓.๒.๒ ทศนคติอพุทธศาสนา

ค่านิยามศัพท์เฉพาะ

๑. บทเรียนโมคูล คือหน่วยหนึ่งของกระบวนการและวัสดุการสอนต่าง ๆ ประกอบเข้าด้วยกัน ซึ่งผู้เรียนสามารถเรียนได้ด้วยตนเอง โดยมีส่วนประกอบพื้นฐานต่าง ๆ ในการสอนคือ วัตถุประสงค์ กิจกรรมการเรียน และการประเมินผล บทเรียนโมคูลในที่นี้หมายถึงบทเรียนโมคูลวิชาสังคมศึกษาเรื่องความรู้เบื้องต้นสำหรับพุทธศาสนิกชนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เท่านั้น

๒. นักเรียน หมายถึงนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ (ม.๑) ของโรงเรียนกรรมสุตศึกษาลัย อ่าเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบสุ่มตามห้อง (Random Sampling) จำนวน ๑๒๐ คน แล้วทำการสุ่มอีกครั้งหนึ่งโดยการจับฉลากแบ่งนักเรียนออกเป็น

๒.๑ กลุ่มทดลอง หมายถึงนักเรียนที่เรียนโดยใช้บทเรียนโมคูล
จำนวน ๒ กลุ่ม กลุ่มละ ๔๐ คน

๒.๑.๑ กลุ่มทดลอง ๑ หมายถึงกลุ่มทดลองที่มีครู คือผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการสอนประกอบด้วยนักเรียน ๑ ห้องเรียน จำนวน ๔๐ คน

๒.๑.๒ กลุ่มทดลอง ๒ หมายถึงกลุ่มทดลองที่มีครูที่ไม่ใช่ผู้วิจัยเป็นผู้
ดำเนินการสอน ประกอบด้วยนักเรียน ๑ ห้องเรียน จำนวน ๔๐ คน

๒.๒ กลุ่มควบคุม หมายถึงนักเรียนที่เรียนจากการสอนตามปกติ จำนวน
๒ กลุ่ม กลุ่มละ ๔๐ คน

๒.๒.๑ กลุ่มควบคุม ๑ หมายถึงกลุ่มควบคุมที่มีครูคือผู้วิจัยเป็นผู้สอน
ประกอบด้วยนักเรียน ๑ ห้องเรียน จำนวน ๔๐ คน

๒.๒.๒ กลุ่มควบคุม ๒ หมายถึงกลุ่มควบคุมที่มีครูที่ไม่ใช่ผู้วิจัยเป็นผู้สอน
ประกอบด้วยนักเรียน ๑ ห้องเรียน จำนวน ๔๐ คน

๓. ครู หมายถึงผู้ทำการสอนนักเรียนในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ประกอบด้วย
ผู้วิจัย ๑ คน และครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนการรรรรรรอีก ๑ คน ได้มา
โดยการสุ่มตัวอย่างจากครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนการรรรรร

๔. การสอนโดยใช้บทเรียนโมดูล หมายถึงการที่ครูให้นักเรียนในกลุ่มทดลอง
เรียนจากบทเรียนโมดูล

๕. การสอนตามปกติ หมายถึงการสอนของครูต่อนักเรียนในกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้
ใช้บทเรียนโมดูล โดยปกติเป็นวิธีสอนแบบบรรยาย สาระคิด หรืออภิปราย

๖. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึงปริมาณความสำเร็จอันได้แก่ความรู้หรือ
ความสามารถของบุคคลซึ่งเป็นผลจากการเรียนการสอน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในการศึกษา
ค้นคว้าครั้งนี้พิจารณาได้จากคะแนนที่ได้จากการทดสอบนักเรียนโดยใช้แบบทดสอบวัดผล
สัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นข้อสอบปรนัยแบบเลือกตอบ ๔ ตัวเลือก

๗. ทศนคติต่อพุทธศาสนา หมายถึงความคิดเห็น ความเชื่อ และความรู้สึกของ
บุคคลต่อพระพุทธศาสนา ซึ่งมีอารมณ์เป็นส่วนประกอบ เป็นส่วนที่พร้อมที่จะมีปฏิริยาเฉพาะ
อย่างต่อสถานการณ์ภายนอกอยู่ตลอดเวลา (ประภาเพ็ญ สุวรรณ ๒๕๒๐ : ๑ - ๓)
ทศนคติต่อพุทธศาสนานี้สามารถพิจารณาได้จากคะแนนที่ได้จากการทดสอบนักเรียนโดยใช้
แบบสอบถามวัดทศนคติต่อพุทธศาสนาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นมาตราส่วนประมาณค่า สร้างตาม
แบบของลิเคอร์ท์

เอกสารและการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารเกี่ยวกับบทเรียนโมดูล

บทเรียนโมดูลได้เข้ามาสู่วงการศึกษเป็นครั้งแรกในสหรัฐอเมริกา เป็นผลมาจากความตื่นตัวที่จะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการจัดหลักสูตรและการสอนของการฝึกหัดครูให้มีสมรรถภาพและประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น ซึ่งเรียกว่า Competency - Based Teacher Education หรือ Performance - Based Teacher Education แนวคิดใหม่ของการฝึกหัดครูนี้มุ่งเน้นสมรรถภาพการเป็นครูของแต่ละบุคคลเป็นสำคัญ พยายามส่งเสริมให้ครูได้แสดงความสามารถของสมรรถภาพของตนออกมาในด้านความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ พฤติกรรมและทัศนคติโดยไม่กำหนดจำนวนหน่วยกิตในการเรียนที่แน่นอนไว้ แต่จะถือเกณฑ์ กี่สัปดาห์แล้วแต่สมรรถภาพของผู้เรียนที่จะแสดงให้เห็นว่ามีสมรรถภาพที่จะออกไปปฏิบัติหน้าที่เป็นครูได้ (วิริย วังบัวใหญ่ ๒๕๑๔ : ๑๕) จากความตื่นตัวในวงการฝึกหัดครูดังกล่าวประกอภกับความตื่นตัวด้านการส่งเสริมให้ ผู้เรียนรับผิดชอบตนเองในการศึกษาแล้วเรียน ความตื่นตัวเกี่ยวกับจรรยาบรรณ จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมและความเจริญก้าวหน้าทางเทคนิควิทยาต่าง ๆ ทำให้เกิดรูปแบบหนึ่งของวิธีการเรียนการสอน คือ บทเรียนโมดูล (Instructional Module) ขึ้นมา ซึ่งเรียกชื่อต่าง ๆ กันไป เช่น Learning Activities Packages (LAPs), WILKIT (Webcr State Individualized Learning Kit), IPAC (Individualized Packets), Uni Pac (Unified Packets), Instructional Packet (Hall. 1976 : 97) สำหรับในประเทศไทยก็ยังไม่มีการกำหนดชื่อบทเรียนโมดูลไว้นั่นอน บางแห่งอาจเรียกว่า หน่วยการเรียนการสอนหรือชุดการเรียนเบ็ดเสร็จก็มี

ลักษณะของบทเรียนโมดูล

สถาบัน APEIU ของมหาวิทยาลัยลิปลินส์ (APEIU. 1975 : 6) ได้ให้ความจำกัดความของบทเรียนโมดูลไว้อย่างชัดเจนว่า บทเรียนโมดูล คือหน่วยหนึ่งของการสอนที่มีวงจำกัดและพอเพียงสำหรับเรียนด้วยตนเอง เป็นบทเรียนที่สร้างขึ้นสำหรับผู้เรียนหรือผู้ใ้มากกว่าสำหรับผู้สอน บทเรียนโมดูลเป็นชุดของกระบวนการและวัสดุการสอนต่าง ๆ ประกอบเข้าด้วยกันโดยมีส่วนประกอบพื้นฐานต่าง ๆ ในการสอนคือ วัตถุประสงค์ กิจกรรมการเรียนและการประเมินผล บทเรียนโมดูลจะอยู่ในรูปแบบของตัวหนังสือ

วิศิษฐ์ ชุมวรฐายี ได้กล่าวถึงลักษณะของการสอนโดยใช้บทเรียนโมดูลว่า แตกต่างจากการสอนที่ปฏิบัติกันโดยทั่ว ๆ ไป ดังนี้ (วิศิษฐ์ ชุมวรฐายี ๒๕๑๕ : ๒)

๑. ก่อนจะสร้างโปรแกรมการเรียนการสอนในสว่นย่อยหรือในรายวิชา จำเป็นจะต้องพิจารณาโปรแกรมใหญ่ทั้งหมดก่อนเสมอ เพื่อจัดประสบการณ์การเรียนในแต่ละบทเรียนของบทเรียนโมดูลให้สอดคล้องสัมพันธ์กัน

๒. บทเรียนโมดูลเน้นตัวผู้เรียนมากกว่าผู้สอน ถือเอาความต้องการของผู้เรียนเป็นเครื่องกำหนดเนื้อหาและวิธีการที่จะเรียน ไม่ใช่ถือเอาความรู้ของครูและอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่มีเป็นเครื่องกำหนดเช่นแต่ก่อน

๓. บทเรียนโมดูลเน้นที่จุดประสงค์เป็นเบื้องต้น ไม่ใช่กิจกรรมการเรียน จุดประสงค์จึงต้องระบุไว้อย่างชัดเจนเป็นประการแรก ส่วนกิจกรรมการเรียนเพื่อให้จุดประสงค์ได้บรรลุผลสำเร็จนั้นจึงจะตามมา การเรียนการสอนที่เน้นจุดประสงค์ที่ชัดเจนดังกล่าวจะช่วยขจัดปัญหาอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการเรียนการสอนออกไปได้

๔. การเรียนจากบทเรียนโมดูลเป็นการเรียนแบบรายบุคคล (Individualized) และเป็นส่วนตัว (Personalized) ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ช้าหรือตามขีดความสามารถของตน โดยที่ผู้เรียนแต่ละคนอาจมุ่งไปสู่เป้าหมาย (Goals) และวัตถุประสงค์ (Objectives) หลากอย่างต่าง ๆ กันได้

การเรียนการสอนที่เป็นอยู่ทั่วไปนั้น ถือการเปรียบเทียบทางการเรียนระหว่างตัวผู้เรียนด้วยกัน ส่วนการใช้บทเรียนโมเดลนั้น เปรียบเทียบตัวผู้เรียนกับจุดประสงค์ที่ได้วางเอาไว้ล่วงหน้าเท่านั้น

๕. บทเรียนโมเดลมีลักษณะที่รวมเอาแบบการสอน (Instructional Modes) หลายอย่างเข้าไว้ด้วยกันแทนที่จะไว้การสอนเพียงอย่างเดียวและบทเรียนโมเดลจะไม่วางเงื่อนไขว่าจะต้องใช้วิธีการอย่างหนึ่งอย่างใดโดยเฉพาะเอาไว้

๖. บทเรียนโมเดลเป็นกระบวนการ (Process) ไม่ใช่เป็นผลขั้นสุดท้าย จึงต้องมีการปรับปรุงกันอยู่ตลอดเวลา

องค์ประกอบภายในบทเรียนโมเดล

บทเรียนโมเดลประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ ดังนี้ (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ๒๕๒๑ : ไม่ปรากฏหน้า)

๑. จุดมุ่งหมาย (Statement of Purpose) คือรายละเอียดของเนื้อเรื่องและเป็นส่วนเชื่อมความสัมพันธ์ของบทเรียนโมเดลความสนใจและความต้องการโดยเฉพาะของนักเรียน

๒. ความรู้และทักษะพื้นฐาน (Desirable Prerequisite Skills) คือรายการของความสามารถและทักษะพิเศษที่มีความจำเป็นต่อการเรียนให้สำเร็จตามบทเรียนโมเดล ทักษะทั่ว ๆ ไป ไม่มีความจำเป็นต้องนำมารวมไว้ ความรู้พื้นฐานนี้มีความสำคัญต่อผู้เรียนโดยเป็นตัวชี้พื้นฐานขั้นต่ำสุดที่บ่งชี้ความจำเป็นต่อการเรียนตามบทเรียนโมเดล

๓. วัตถุประสงค์ของการสอน (Instructional Objectives) เป็นข้อความที่จะบอกถึงลักษณะเชิงพฤติกรรมว่าจากการเรียนตามบทเรียนโมเดลนั้นคาดหวังที่จะให้นักเรียนมีความเปลี่ยนแปลงอย่างไรบ้างและนักเรียนสามารถทำอะไรได้บ้าง

๔. การสอบวัดก่อนการเรียน (Diagnostic Pre - Test) ส่วนนี้อาจไม่พบในบางบทเรียนโมดูล วัตถุประสงค์ของการประเมินผลเบื้องต้นก็เพื่อตัดสินว่านักเรียนมีความรู้และทักษะพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการเรียนตามบทเรียนโมดูลนั้นหรือไม่ และนอกจากนั้นในบางโอกาสส่วนนี้อาจจะบอกได้ว่าการเรียนตามบทเรียนโมดูลนั้นไม่มีความจำเป็นสำหรับนักเรียนแต่อย่างใด

๕. ส่วนประกอบบทเรียน (Implementers) คือรายการของเครื่องมือและสิ่งจำเป็นที่ก่อให้เกิดบทเรียนโมดูล พร้อมทั้งบันทึกพิเศษเกี่ยวกับแหล่งที่มาและการจัดเตรียมวัสดุเหล่านั้น

๖. โปรแกรมการเรียนแบบโมดูล (The Modular Program) ส่วนนี้อาจปรากฏได้เป็นหลายวิธีต่าง ๆ กัน ในลักษณะที่จะดำเนินการเรียนตามบทเรียนโมดูลอย่างไร

๗. ประสบการณ์เกี่ยวเนื่อง (Related Experiences) บางบทเรียนโมดูลอาจมีคำแนะนำให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมอื่น ๆ นอกเหนือจากที่กำหนดไว้ในบทเรียนโมดูลเอง เช่นการเที่ยวชมพิพิธภัณฑ์หรือสวนสัตว์ หรือการอ่านหนังสืออ้างอิงอื่น ๆ สิ่งเหล่านี้ไม่ใช่ส่วนเสริมของบทเรียนโมดูล แต่ถือเป็นประสบการณ์เกี่ยวเนื่อง

๘. การสอบวัดหลังการเรียน (Evaluative Post - Test) เป็นส่วนที่จะสะท้อนวัตถุประสงค์ทางการสอนของบทเรียนโมดูลซึ่งสามารถจัดเตรียมขึ้นมาได้ในหลายรูปแบบ และจะเป็นส่วนที่จะวัดถึงความสำเร็จของผู้เรียน

๙. การประเมินผลบทเรียนโมดูล (Assessment of the Module) เป็นส่วนประเมินผลต่อบทเรียนโมดูลเอง มิได้กำหนดสำหรับให้ผู้เรียนใช้ เป็นส่วนสรุปประสบการณ์ต่าง ๆ ที่จะใช้เป็นประโยชน์ในการพัฒนาบทเรียนโมดูลนั้น ส่วนนี้มีค่ามากในการปรับปรุงบทเรียนโมดูลต่อไป

อย่างไรก็ตามไม่ว่ามีข้อกำหนดตายตัวว่าทุก ๆ บทเรียนโมดูลจะต้องมีส่วนประกอบเหล่านี้อยู่ควยทุก ๆ รายการ ทั้งนี้การจะมีส่วนประกอบส่วนหนึ่งส่วนใดยอม

ขึ้นอยู่กับความจำเป็นของการสอนตามจุดมุ่งหมายและลักษณะโครงสร้างของเนื้อหาวิชา
ในบทเรียนโมดูลนั้น ๆ อีกประการหนึ่ง ส่วนประกอบของบทเรียนโมดูลในสถาบันแต่ละแห่ง
ก็มีชื่อเรียก แตกต่างกันไปแล้วแต่ว่าจะกำหนดขึ้นมาอย่างไร ดังนั้นลักษณะของบทเรียน
โมดูลจะเป็นอย่างไรจึงอยู่ที่ว่าผู้สร้างบทเรียนโมดูลจะยึดแบบใดเป็นแนวในการสร้างอีกด้วย

★ สำหรับบทเรียนโมดูลที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจะประกอบด้วยส่วนสำคัญอย่างน้อย ๗ ส่วน
ตามแนวของ ชมพันธ์ุ กุญชร ณ อยุธยา ซึ่งประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ ดังนี้ (ชมพันธ์ุ
กุญชร ณ อยุธยา ๒๕๑๕ : ๑ - ๑๑)

๑. หลักการและเหตุผล (Rationale) เป็นส่วนช่วยอธิบายถึงวัตถุประสงค์
และความสำคัญของจุดมุ่งหมายของบทเรียนโมดูลในแง่ของการสำรวจข้อมูล ทฤษฎี และ
ยังช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาในบทเรียนโมดูลกับเนื้อหาอื่น ๆ
ที่จะต้องเรียนต่อไป

๒. จุดมุ่งหมาย (Objectives) เป็นส่วนที่ช่วยวางโครงสร้างของ
บทเรียนโมดูล คือ จะระบุถึงความสามารถเชิงพฤติกรรมของผู้เรียนที่คาดหวังจากการ
เรียนตามบทเรียนโมดูล และเสนอแนะกิจกรรมการเรียนรู้อะไรจะช่วยให้ผู้เรียนได้บรรลุ
ความที่คาดหวังไว้

๓. ความรู้พื้นฐาน (Pre - Requisites) เป็นส่วนกำหนดความรู้พื้นฐาน
และความสามารถเฉพาะที่ได้เรียนมาแล้วและมีความจำเป็นสำหรับการเรียนรู้ตามบท
เรียนโมดูล

๔. การประเมินผลเบื้องต้น (Pre - Assessment) เป็นการเปิดโอกาส
ให้ผู้เรียนได้แสดงความรู้ความสามารถของตนตามที่ไ้ระบุไว้ในบทเรียนโมดูลก่อนเริ่ม
การสอน อาจเป็นการทดสอบตามจุดมุ่งหมายบางส่วนหรือทั้งหมด การประเมินผลเบื้องต้น
นี้จะช่วยให้เห็นว่าผู้เรียนอาจจะยังไม่พร้อมที่จะเรียนตามบทเรียนโมดูลนี้ และอาจจะช่วย
ชี้ให้เห็นว่าผู้เรียนมีความรู้เพียงพอ โดยไม่จำเป็นต้องเรียนตามบทเรียนโมดูลนี้แต่อย่างใด

๕. กิจกรรมการเรียนรู้ (Learning Alternatives or Instructional Activities) เป็นส่วนที่บอกถึงกิจกรรมหรืองานที่จะให้ผู้เรียนทำเพื่อช่วยให้ได้เรียนรู้และบรรลุถึงจุดมุ่งหมายตามที่ได้ระบุไว้

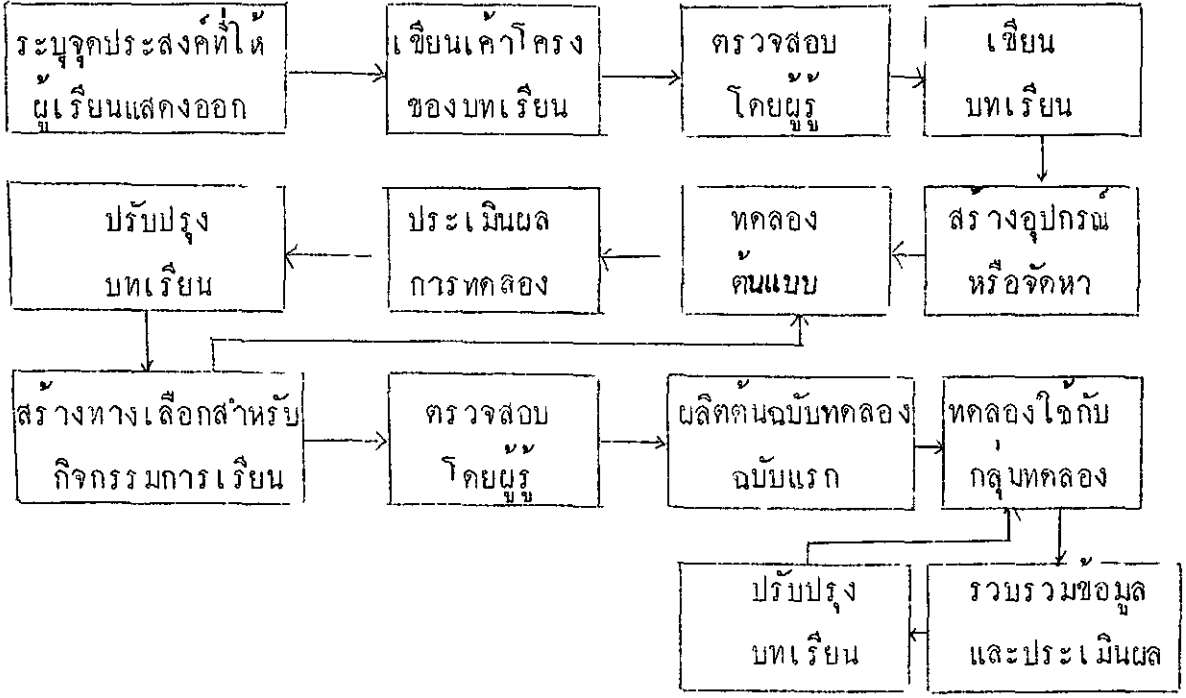
๖. การประเมินผลหลังการเรียนรู้ (Post - Assessment) เป็นส่วนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความสามารถของตนว่าได้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายที่ได้กำหนดไว้หรือไม่ นอกจากนั้นยังเป็นส่วนช่วยชี้ให้เห็นถึงข้อบกพร่องในการเรียนการสอน และช่วยชี้แนวทางที่จะแก้ไขด้วย

๗. การเรียนซ่อมเสริม (Remediation) เป็นส่วนของกิจกรรมการเรียนรู้ที่จะช่วยเหลือผู้เรียนที่ไม่ผ่านการทดสอบภายหลังบทเรียน ซึ่งอาจจะมีกิจกรรมตามแบบเดิมหรือเปลี่ยนแปลงใหม่ก็ได้ โดยทั่วไปกิจกรรมการเรียนรู้ซ่อมเสริมนั้น ผู้สอนและผู้เรียนจะกำหนดร่วมกันและส่วนนี้อาจมีกำหนดไว้ในบทเรียนหรือไม่ก็ได้ *

กระบวนการในการสร้างบทเรียนโมดูล

เนื่องจากบทเรียนโมดูลเป็นกระบวนการที่จะต้องมีการประเมินผลการใช้ และปรับปรุงแก้ไขอยู่เสมอ ดังนั้นขั้นตอนในการสร้างบทเรียนโมดูลและวงจรข้อมูลย้อนกลับ (Feedback Loops) ของขั้นตอนเหล่านั้นจึงมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน และมีความสำคัญในการแก้ไขปรับปรุงบทเรียนโมดูลในโอกาสต่อไป

ลำดับขั้นของงานในการสร้างบทเรียนโมดูลแสดงเป็นแผนภาพได้ดังนี้ (วิชาภูมิศาสตร์ ๒๕๑๕ : ๓)

ภาพประกอบ ๑ แสดงลำดับขั้นตอนของงานในการสร้างบทเรียนโมดูล

เกณฑ์ประเมินผลบทเรียนโมดูล

ในการประเมินผลลักษณะของบทเรียนโมดูลนั้น มหาวิทยาลัยฟลอริดาได้เสนอเกณฑ์ในการพิจารณาว่าบทเรียนโมดูลที่ดี ควรมีลักษณะตามเกณฑ์ไม่น้อยกว่า ๓ ใน ๑๐ ข้อต่อไปนี้ (Florida Department of Education, ๑๙๗๓ : ๒๕)

๑. ควรจะชี้เฉพาะถึงทักษะหรือกลุ่มทักษะ ได้อย่างชัดเจน บทเรียนโมดูลควรมีคุณสมบัติในการจัดระเบียบการรับรู้ของบุคคลตามขอบเขตความกว้างขวางที่เกี่ยวข้องของบทเรียนโมดูล

๒. ควรมีลักษณะค่อนข้างสั้นและควรหลีกเลี่ยงลักษณะจัดแบบสมุดปฏิบัติการ (Workbook) อย่างน้อยที่สุดบทเรียนโมดูล ควรจะทำให้การใช้เวลาว่างของนักเรียนกระทำได้อย่างเหมาะสม

๓. ควรมีลักษณะของการสอนตัวเอง (Self - Teaching) ไม่ว่าจะการเรียน
ความลำพัง การเรียนสองคน หรือเป็นกลุ่มย่อย และไม่ควรถูกต้องให้ผู้สอนมาแสดงเป็น
ผู้ให้ข้อมูลอีก
๔. ควรจะรวมกระบวนการ วัดคามวัตถุประสงค์ไว้ด้วย ไม่ว่าจะเป็นการกระทำ
ด้วยตนเองหรือใช้การสังเกตของผู้ร่วมงาน หรือทั้งสองลักษณะรวมกัน
๕. ควรจะรวบรวมเอกสารอ้างอิงที่แนะไว้สำหรับการอ่านที่กว้างขวางออกไป
หรือแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับทักษะนั้น ถ้าเป็นการเหมาะสมก็ควรรวบรวมข้อเสนอแนะ
พิเศษสำหรับกิจกรรม และการพัฒนาทักษะที่เกี่ยวข้อง
๖. ควรจะมีทางเลือกของกิจกรรม ซึ่งนักเรียนอาจเลือกกระทำใดหลาย ๆ ทาง
๗. ควรจะบรรยายละเอียดว่านักเรียนจะมีส่วนร่วมในการสอนของเขาเองเหล่านั้น
ได้อย่างไร
๘. ควรจะมีความผสมผสานและกลมกลืนกัน ระหว่างทฤษฎีและการปฏิบัติ
หมายถึงการอ่าน การไตร่ตรองและการแสดงออก
๙. ควรจะมุ่งไปสู่สภาพที่แท้จริง ให้นักเรียนเข้าร่วมในสถานการณ์จริงหรือ
สถานการณ์จำลองโดยตรงและโดยฉับพลันทันที
๑๐. บทเรียนโมดูลควรจะเป็นที่สนุกสนาน

ผลการวิจัยเกี่ยวกับบทเรียนโมดูล

หลังจากปี ค.ศ. ๑๙๗๖ อันเป็นปีที่คณะกรรมการศึกษาแห่งมหาวิทยาลัยฟลอริดา
ในโครงการ EFDA B-2 (The State of Florida Department of Education under
part B, Subpart 2, of the Education Profession Development Act)
มีโครงการที่จะพัฒนาเครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่ใช้สำหรับการฝึกคัดครู และมีการสร้างบทเรียน
โมดูลขึ้นมา (เบญจา โสทรโยม ๒๕๒๐ : ๑๖) ได้มีผู้ให้ความสนใจและทำการศึกษา

ค้นคว้าเกี่ยวกับเรื่องนี้ ปรากฏออกมาเป็นผลการวิจัยซึ่งส่วนใหญ่เป็นวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอก ในสหรัฐอเมริกา ดังเช่นจากการศึกษาของ เดล (Dale. ๑๙๙๔ : ๖๔๘๑ - A) ในเรื่องผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาระดับวิทยาลัยที่เรียนโดยใช้บทเรียนโมดูลเปรียบเทียบกับนักศึกษาที่เรียนจากการสอนแบบปกติ คือ แบบบรรยายและการอภิปราย ผลการทดสอบสมมุติฐานปรากฏว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาทั้งสองกลุ่มไม่แตกต่างกัน การวิเคราะห์ข้อมูลของ เดล แสดงให้เห็นว่าในเวลา ๑ ภาคการศึกษา (Semester) บทเรียนโมดูลสามารถที่จะสอนและให้ผลเช่นเดียวกับการสอนโดยใช้วิธีปกติ และปรากฏว่าผู้เรียนพอใจในการเรียนโดยใช้บทเรียนโมดูล ส่วน สบารัตตา (Sbarratta. ๑๙๙๕ : ๑๒๘๐ - A) ได้ทำการทดลองคล้าย ๆ กับ เดล คือทำการทดลองเปรียบเทียบผลการสอนวิชาเรียงความกับนักศึกษาปีที่ ๑ ระหว่างกลุ่มทดลองที่เรียนจากระบบโมดูล (Modular System) และกลุ่มควบคุมที่เรียนจากวิธีอ่านและอภิปรายเกี่ยวกับเรียงความต่าง ๆ พร้อมทั้งทำแบบฝึกหัดเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน จากการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏว่าการใช้ระบบโมดูล เป็นวิธีสอนเรียงความที่มีประสิทธิภาพว่าการสอนตามปกติและพบว่ากลุ่มทดลองมีความสนใจและร่วมในการเรียนมากกว่ากลุ่มควบคุม

นอกจากการศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างการสอนโดยใช้บทเรียนโมดูลกับการสอนตามปกติแล้ว งานวิจัยบางส่วนได้ศึกษาไปถึงการใช้บทเรียนโมดูลในการฝึกทักษะของผู้เรียน ตลอดจนการใช้บทเรียนโมดูลสอนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติบางประการของผู้เรียน งานวิจัยดังกล่าวมีทั้งที่เป็นการเปรียบเทียบผลการเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลงทัศนคติบางส่วนก็เป็นการศึกษากันว่า เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพของบทเรียนโมดูลให้ดียิ่งขึ้น งานวิจัยเหล่านี้ เป็นเรื่องที่น่าสนใจ ดังเช่น พูรินตัน (Purinton. ๑๙๙๔ : ๖๕๐๓ - A) ได้ทำการวิจัยเพื่อจะพัฒนา ปรับปรุง และประเมินผลการสอนโดยใช้บทเรียนโมดูล (Modular Approach) ในการฝึกมนุษย์สัมพันธ์สำหรับเตรียมครูระดับประถมศึกษา จากการศึกษาครั้งนี้เขาได้สรุปเสนอแนะว่าวิธีการโมดูลนั้น จะเป็นระบบที่มีประสิทธิภาพระบบหนึ่งในการฝึกทักษะพิเศษทาง

มโนมย์สัมพันธ์ให้แกครูได้ สำหรับ วิลเกอร์สัน (Walkerson, ๑๙๓๔ : ๔๖๖๖ - A) ได้สร้างบทเรียนโมดูลเรื่องการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของนักเรียนขึ้นเพื่อใช้กับการสอนในวิทยาลัยชุมชน ผลการทดลองปรากฏว่าผู้เรียนที่เรียนตามบทเรียนโมดูลที่สร้างขึ้นมีทัศนคติเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญ ผลการศึกษานี้ของ วิลเกอร์สันนี้ นับว่าเป็นไปในทำนองเกี่ยวกับการศึกษาของ เพอร์รี่ (Perry, ๑๙๓๖ : ๓๖๕๖ - A) ซึ่งทดลองใช้บทเรียนโมดูลให้การศึกษาในวิธีสอนวิทยาศาสตร์สามแบบ คือ การใช้ห้องปฏิบัติการทดลอง การให้นักเรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียน และวิธีสืบสวนสอบสวนในลักษณะที่ดี (Positive manner) ว่าจะมีผลต่อทัศนคติของครูใหม่ในวิชาวิทยาศาสตร์ระดับมัธยมกี่คนที่ทดลองจำนวน ๕๐ คน หรือไม่ ปรากฏว่าหลังการทดลองทัศนคติของผู้ถูกทดลองต่อการสอนวิทยาศาสตร์ทั้งสามแบบเปลี่ยนไปอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จากการศึกษาวิจัยดังกล่าวมาก็คงจะเห็นได้ว่า บทเรียนโมดูลเป็นลักษณะหนึ่งของวิธีการสอนที่มีประสิทธิภาพซึ่งอาจยืนยันได้ถึงข้อดีของบทเรียนโมดูล จากงานวิจัยของ ดิชเนอร์ (Dashner, ๑๙๓๔ : ๖๔๔๔ - A) ดิชเนอร์ ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาวิธีการสอนอ่านโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อทำการศึกษารเปรียบเทียบวิธีสอนตามปกติซึ่งเป็นการบรรยาย อภิปรายกลุ่มและทำแบบฝึกหัดในบทเรียน กลุ่มตัวอย่างมีจำนวน ๑๑๓ คน ผลการศึกษานี้ของ ดิชเนอร์ ได้เปรียบเทียบวิธีสอนทั้งระบอบจากรายการ ๔ รายการด้วยกันคือ

๑. การใช้วัสดุและเครื่องมือต่าง ๆ
๒. ลักษณะของครูที่เป็นเพียงผู้ช่วยเหลือ
๓. ครูในลักษณะของผู้วินิจฉัยและแก้ปัญหา
๔. ความกว้างขวางและสัมพันธ์กันของกิจกรรมต่าง ๆ
๕. ความชัดเจนของจุดมุ่งหมายในการเรียน
๖. การใช้แบบทดสอบเป็นเครื่องมือวินิจฉัย และ
๗. ระบบการให้เกรดที่ยุติธรรม

ทั้ง ๗ รายการดังกล่าว กลุ่มที่เรียนโดยใช้บทเรียนโมดูล เห็นด้วยมากกว่า มีรายการสุดท้ายเพียงรายการเดียวที่กลุ่มที่ได้รับการสอนตามปกติเห็นดีกว่า คือ เรื่องคุณค่าของเนื้อหาในรายวิชา

สตีเฟนส์ (Stephens. ๑๙๗๔ : ๘๙๓ - A) ได้ทำการศึกษาเพื่อพัฒนาวัสดุการสอน เพื่อให้การศึกษาแก่ครูเกี่ยวกับการสอนอ่านในขอบเขตของเนื้อหาวิชาภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ สังคมศึกษา และวิทยาศาสตร์ วิธีการจัดทำโดยกำหนดรายการทักษะเฉพาะที่เห็นว่าเกี่ยวข้อง หรือจาเป็นก่อนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามเนื้อหาในแขนงวิชาขึ้นมา แล้วสร้างวัสดุประสงคของบทเรียนโมดูลขึ้น จากพื้นฐานของวัตถุประสงค์จึงพัฒนาเป็นแนวทางในการเรียน ๓ อย่างขึ้น คือ หนังสือคู่มือและคำแนะนำในการศึกษา การฟังเทปบันทึกเสียง และการปฏิบัติการ ผลการศึกษาปรากฏว่าวัสดุในบทเรียนโมดูลนั้นมีประสิทธิภาพในการเพิ่มพูนความรู้และทัศนคติที่ดีต่อการอ่านในแวดวงของเนื้อหา นักเรียนกลุ่มตัวอย่างทั้ง ๓๗ คน สามารถผ่านเกณฑ์การทดสอบ ๘๐ % ได้นักเรียน ๓๕ คนแสดงทัศนคติที่ดีต่อการอ่านตามขอบข่ายเนื้อหา นักเรียนเพียงคนเดียวมีทัศนคติ เช่นเดิมไม่เปลี่ยนแปลง ส่วนที่เหลืออีก ๑ คน มีคะแนนทัศนคติต่ำลง

แอนเดอร์เซน (Andersen. ๑๙๗๕ : ๒๑๑๕ - A) ได้ศึกษาถึงผลของการศึกษาวิชาชีววิทยา โดยใช้บทเรียนโมดูลที่มีต่อทัศนคติของผู้เรียนในวิชาชีววิทยาในวิทยาลัยชุมชนบรูริคส์ โดยแบ่งนักเรียนออกเป็นสองกลุ่มคือ กลุ่มทดลอง ให้เรียนจากบทเรียนโมดูล และกลุ่มควบคุม เรียนจากการบรรยายตามปกติ ผลการศึกษพบว่านักเรียนในกลุ่มทดลองมีผลทางทัศนคติต่อวิชาชีววิทยาส่งกว่ากลุ่มควบคุม และขณะเดียวกันได้พบความแตกต่างระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของทั้งสองกลุ่ม คือ กลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุม นอกจากนั้นสิ่งที่พบจากการศึกษาคั้งนี้อีกสองประการคือ เพศของผู้เรียนไม่มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติแต่อย่างใด และพบว่ามีความเกี่ยวเนื่องกันระหว่างเพศของนักเรียนและวิธีการสอนปรากฏอยู่ในคะแนนทัศนคติ

นอกจากตัวอย่างผลการวิจัยของ สตีเฟนส์ และ แอนเคอร์เซน ในเรื่องของการใช้บทเรียนโมดูล เพื่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติแล้ว สมิท (Smith . ๑๙๗๕ : ๘๓๘ - A) ก็ได้ทำการศึกษากการใช้บทเรียนโมดูลในการสอนวิชาศิลปะและศึกษาถึงอิทธิพลของบทเรียนโมดูลในการสอนวิชาศิลปะ และศึกษาถึงอิทธิพลของบทเรียนโมดูลต่อทัศนคติทางศิลปะของนักเรียน สมิท ได้ให้ข้อสังเกตจากการศึกษาของเขาอย่างหนึ่งว่า บทเรียนโมดูล วิชาศิลปะนั้น อาจคาดคะเนว่าจะมีอิทธิพลต่อทัศนคติที่ต่อวิชาศิลปะศึกษาของผู้เรียนได้เมื่อผู้ทำการสอนคุ้นเคยกับการใช้บทเรียนโมดูลนั้น และซาเชีย (Chachore . ๑๙๗๖ : ๔๔๑๓ - A) ก็เป็นอีกผู้หนึ่งในการทดลองใช้บทเรียนโมดูลในการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ บทเรียนของซาเชีย เป็นเรื่องของการตื่นตัวทางสังคมและวัฒนธรรม การทดลองจัดกระทำกับนักเรียนระดับมหาวิทยาลัยในวิชาการศึกษาระเบียงต้น ผลการวิจัยก็เป็นเช่นเดียวกับคนอื่น ๆ คือระหว่างกลุ่มทดลอง ที่เรียนจากบทเรียนโมดูล กับกลุ่มควบคุมที่เรียนจากการสอนตามปกติ นักเรียนกลุ่มทดลองมีทัศนคติสูงกว่ากลุ่มควบคุมในบางเรื่อง แต่ในบางเรื่องทัศนคติของนักเรียนในกลุ่มทดลองก็ไม่ได้แสดงว่าสูงกว่ากลุ่มควบคุม

ผลการวิจัยเท่าที่กล่าวมาเป็นการวิจัยของต่างประเทศ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการวิจัยสำหรับนักเรียนในระดับวิทยาลัย และในวงการฝึกหัดครูทั้งสิ้น สำหรับในประเทศไทยนั้น การเรียนโดยใช้วิธีการบทเรียนโมดูลเริ่มแพร่หลายในประเทศไทยเป็นครั้งแรกเมื่อคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ได้จัดให้มีการสัมมนาปฏิบัติการเกี่ยวกับการสร้างบทเรียนโมดูล เพื่อใช้ในการสอนวิชาชีววิทยา และวิทยาศาสตร์สาขาอื่น ๆ ขึ้นระหว่างวันที่ ๒๔ ตุลาคม - ๒ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๑๗ จากนั้นได้มีการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับบทเรียนโมดูลให้แก่การศึกษาที่สนใจทั่วไป และโดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับบัณฑิตศึกษาของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่เรียนวิชาเอกในทางการศึกษา ต่อมาภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ได้จัดสัมมนาการสร้างโมดูลการสอนขึ้นอีกครั้งหนึ่ง ระหว่างวันที่

๒๑ - ๒๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๒๑ ในการสัมมนาครั้งนี้ได้มีนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาจาก คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เข้าร่วมในการสัมมนาด้วย ทำให้การตื่นตัว ทางด้านการสร้างบทเรียนโมดูลมีมากขึ้นอีก

การวิจัยเกี่ยวกับบทเรียนโมดูล ในประเทศไทย เท่าที่มีอยู่เป็นการพยายามที่จะนำบทเรียนโมดูล มาใช้ในการสอนวิชาต่าง ๆ ในระดับมัธยมศึกษา ชีระ จิตต์จนะ (ชีระ จิตต์จนะ ๒๕๑๕ : ๒๓) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ เรื่อง ไฟฟ้า โดยใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน ๕๐ คน แบ่งออกเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมอย่างละ ๓ กลุ่ม กลุ่มทดลองเรียนโดยใช้บทเรียนโมดูล ส่วนกลุ่มควบคุมเรียนจากการสอนตามปกติ ในการทดลองใช้อาจารย์ผู้สอน ๓ คน แต่ละคน จะสอนทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมอย่างละ ๑ กลุ่ม ผลการทดลองพบว่านักเรียนทั้งสองกลุ่ม มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่แตกต่างกัน และจากการวิเคราะห์ทัศนคติของนักเรียนปรากฏว่านักเรียนส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ดีต่อบทเรียนอย่างมีนัยสำคัญ การทดลองนี้ สอดคล้องกับการศึกษาของ เบญจา โสทรโยม (เบญจา โสทรโยม ๒๕๒๐ : ๓๓ - ๓๕) ซึ่งได้สร้างบทเรียนโมดูลวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง สมการเชิงเส้นหนึ่ง ตัวแปร ทดลองสอนแก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ เบญจาได้เสนอแนะว่า ควรจะได้มีการส่งเสริม การสร้าง การวิจัยและการใช้บทเรียนโมดูลให้แพร่หลายเพื่อจะได้เกิดประโยชน์ทั้งใน ด้านปรับปรุงการเรียนการสอนและสามารถช่วยแก้ปัญหาในการเตรียมการสอนของผู้สอน โดยเฉพาะผู้สอนใหม่ สำหรับ นิยม ทองอุทุม (นิยม ทองอุทุม ๒๕๒๐ : ๒๖ - ๓๐) ได้สร้างบทเรียนโมดูลวิทยาศาสตร์ เรื่องบรรยากาศ แล้วทำการทดลองสอนเปรียบเทียบกับ การสอนตามปกติ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ จำนวน ๖๐ คน ผลการ วิเคราะห์ข้อมูลปรากฏว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนกลุ่มที่เรียนจากบทเรียนโมดูล สูงกว่ากลุ่มที่เรียนจากการสอนตามปกติอย่างมีนัยสำคัญและพบอีกว่าผู้เรียนที่เรียนจาก บทเรียนโมดูล มีทัศนคติในทางสนับสนุนต่อการเรียนโดยใช้บทเรียนโมดูล นิยมได้ให้ข้อเสนอแนะที่น่าสนใจ คือ ควร มีการรวบรวมบทเรียนโมดูลที่สร้างขึ้นส่งไปให้นักเรียนตามโรงเรียน

ต่าง ๆ ให้นำไปใช้ศึกษาด้วยตนเองหรืออาจนำไปใช้ในการให้การศึกษานอกระบบโรงเรียน
จะมีประโยชน์มาก

จากผลการวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ ย่อมเป็นการยืนยันได้เป็นอย่างดี
ว่าคุณลักษณะของบทเรียนโมดูล นั้นสามารถจะนำไปใช้ในการให้การศึกษแก่ผู้เรียนใน
ลักษณะของการเรียนด้วยตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างน้อยก็ไม่แตกต่างไปจาก
การสอนตามปกติ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนและทัศนคติต่อพุทธศาสนา

งานวิจัยเกี่ยวกับการสอนวิชาสังคมศึกษา และโดยเฉพาะการสอนจริยศึกษา
ตามหลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช ๒๕๐๓ ปรากฏว่าเป็นการสำรวจ
ความคิดเห็นของครู นักเรียนและผู้บริหารการศึกษาเป็นส่วนใหญ่ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล
ที่ได้จึงเป็นการประเมินความคิดเห็น ทัศนคติ ประสิทธิภาพและปัญหาต่าง ๆ ในการเรียน
การสอน ดังเช่น ในปี พ.ศ. ๒๕๐๕ สุภาณี โคตรจรัส (สุภาณี โคตรจรัส ๒๕๑๐ :
๓๓๐ - ๓๓๖) ได้ศึกษาความคิดเห็นของครูและนักเรียนเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชา
สังคมศึกษาตอนต้นสายสามัญ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามกับนักเรียนและครูของโรงเรียนรัฐบาล
ในจังหวัดพระนคร ๑๘ โรงเรียน จำนวน ๑๑๖๔ คน เป็นครู ๑๐๐ คน และนักเรียน
๑๐๖๔ คน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าครูและนักเรียนส่วนมากมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียน
การสอนวิชาสังคมศึกษา แต่ปรากฏว่าการสอนยังมีประสิทธิภาพน้อยเนื่องมาจากความ
ไม่สอดคล้องระหว่างเนื้อหาของหลักสูตร การกำหนดคะแนน และการกำหนดเวลาเรียน
นอกจากนี้ภาวะการใช้เวลาสอนอย่างเต็มที่ของครูหาได้ไม่มีเวลาที่จะเตรียมการสอนให้ดี
ได้อีกด้วย สำหรับปัญหาของครูที่สำคัญคือ การขาดแคลนอุปกรณ์การสอนและหนังสืออ่าน
ประกอบที่เหมาะสมกับบทเรียน และปัญหาความไม่สนใจและไม่อยากเรียนวิชานี้ของนักเรียน
ในเรื่องการส่งเสริมการจัดกิจกรรม ทั้งในห้องเรียนและกิจกรรมเสริมหลักสูตรของผู้บริหาร

นี้อยู่ในระดับปานกลาง จากการศึกษารังนี้ สุปานี ได้ได้ข้อเสนอแนะว่า รัฐบาล กระทรวงศึกษาธิการ ตลอดจนกรมการฝึกหัดครู ควรให้ความสำคัญกับเรื่องนี้โดยปรับปรุง หลักสูตร วิธีสอน ตลอดจนแบบเรียนให้เหมาะสมกับความสนใจ ความสามารถของเด็ก และให้ทันต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน สำหรับครูควรมีการปรับปรุงตนเองทั้งในด้านบุคลิกภาพ ความรู้ทางวิชาการ และปรับปรุงวิธีสอนให้ดีขึ้น สำหรับผู้บริหารก็ควรจะให้การส่งเสริมครูในการให้วิธีสอนแบบใหม่ ๆ มาใช้สนับสนุนการใช้อุปกรณ์การสอนและการวัดผล ตลอดจนให้ความสนใจในการพิจารณาคัดเลือกครูเข้าทำการสอนในวิชานี้ด้วย

งานวิจัยที่คล้ายคลึงกับการศึกษาของ สุปานี คือการศึกษาของ เสริมตรี เสวตามร (Sevatamorn . ๑๙๗๖ : ๗๑๗๗ - A) ซึ่งเป็นการศึกษาสถานภาพโดยทั่วไป ของวิชาสังคมศึกษาในประเทศไทย ใช้กลุ่มตัวอย่างที่สุ่มมาจากทุกภาคการศึกษา เป็นครู วิชาสังคมศึกษา ๔๕๐ คน และนักเรียน ๕๗๖ คน ทั้งครูและนักเรียนได้มาจากโรงเรียนมัธยมศึกษา ๔ ประเภท คือ โรงเรียนมัธยมแบบประสม โรงเรียนอาชีวศึกษา โรงเรียนมัธยมสาธิต และโรงเรียนสาธิต การค้นพบที่สำคัญพบว่านักเรียนส่วนมากมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนวิชาสังคมศึกษา ในด้านหลักสูตรและการสอนวิชาสังคมศึกษาของไทยในปัจจุบันพบว่าไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรที่ตั้งไว้ และไม่ได้สอดคล้องกับเป้าหมายทางการศึกษาและสังคม ในด้านตำราเรียนวิชาสังคมศึกษาและแบบของตำราไม่กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้แม้สืบสวนสอบสวนหรือแบบแก้ปัญหาความมุ่งหมายของวิชานี้แต่อย่างใด และแม้ว่าจะไม่ได้กำหนดความคิดรวบยอดที่จะต้องสอนในวิชานี้ไว้ แต่ก็พบว่าหัวข้อเนื้อหาตำราเรียนได้ครอบคลุมไว้ทั้งหมด สำหรับครูพบว่าพอจะมีความรู้เรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคลในการเรียนการสอนอยู่บ้าง แต่ก็ยังไม่เข้าใจหลักการสำคัญบางอย่าง กิจกรรมและวิธีการสอนของครูก็อยู่ในขอบข่ายของคำแนะนำเพียงสองสามอย่างที่ให้ได้ ในเอกสารเท่านั้น ความคิดเห็นของครูในโรงเรียนแต่ละประเภทเกี่ยวกับการศึกษาและหลักสูตร ตลอดจนวิธีสอนวิชาสังคมศึกษาในประเทศไทยพบว่าโดยทั่ว ๆ ไปเหมือนกัน ประการสุดท้ายครูเกือบทั้งหมดเห็นความจำเป็นที่จะต้องเปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุงโปรแกรมสังคมศึกษาของไทยให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

จากการศึกษาของ สุภาณี โคตรจรัส และ เสริมศรี เสวกามร แสดงให้เห็นสภาพโดยทั่วไปของการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาตามหลักสูตรมัธยมศึกษา พ.ศ. ๒๕๐๓ โดยส่วนรวมได้เป็นอย่างดี สำหรับการศึกษากลับกับการสอนวิชาที่เกี่ยวกับศาสนาและศีลธรรมโดยตรงคือ การสอนวิชาศีลธรรมนั้น มีผลงานวิจัยอยู่หลายฉบับด้วยกัน คือ

เพ็ญจันทร์ กุประเสริฐ (เพ็ญจันทร์ กุประเสริฐ ๒๕๑๓ : ๑๓๗ - ๑๔๐) ได้ศึกษาเปรียบเทียบการสอนแบบสอบถามไปยังประชากร คือนักเรียนและครู ในโรงเรียนรัฐบาลระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน ๔๐๐ คน พบว่าปัญหาและอุปสรรคสำคัญในการสอนศีลธรรมของครู คือไม่มีเวลาพอที่จะจัดกิจกรรมต่าง ๆ และมีปัญหาเกี่ยวกับทางโรงเรียนซึ่งยังจัดเตรียมอุปกรณ์การสอนวิชานี้ไม่เพียงพอ ส่วนวิธีสอนที่ครูส่วนใหญ่นิยมใช้คือการสอนแบบบรรยาย หรืออภิปราย ในปีเดียวกัน รัตนา ภมร (รัตนา ภมร ๒๕๑๓ : ๖๔ - ๖๕) ก็ได้ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับการสอนวิชาศีลธรรมในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นจากกลุ่มตัวอย่าง คือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน ๒๕๐ คน พบปัญหาใหญ่ของนักเรียนในการเรียนวิชาศีลธรรมเป็นเรื่องเกี่ยวกับตัวครู บุคลิกภาพและวิธีการสอนของครู คือสอนไม่เข้าใจ ไม่ใช่อุปกรณ์การสอนและไม่จัดกิจกรรมที่น่าสนใจ เกี่ยวกับหนังสือแบบเรียนนักเรียนเห็นว่าไม่มีภาพประกอบที่จะทำให้เด็กเกิดภาพพจน์ทั้งเนื้อหาในแบบเรียนก็ไม่ทันสมัย ทำให้ขาดความรู้ใหม่ ๆ ที่ทันต่อเหตุการณ์ของโลก สำหรับคณาจารย์ผู้สอนวิชานี้ นักเรียนเห็นว่าครูควรเป็นผู้ที่มีความรู้กว้างขวางและควรให้โอกาสนักเรียนได้แสดงความคิดเห็นเพราะการเข้าร่วมกิจกรรมและการแสดงความคิดเห็นเป็นสิ่งสำคัญในการเรียนวิชานี้ เรื่องความสัมพันธ์อันดีระหว่างครูกับนักเรียนก็เชื่อว่ามีผลต่อการเรียนการสอนศีลธรรมมากในการศึกษาของ รัตนา ได้พบอีกว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีความสนใจในวิชาศีลธรรมน้อยเมื่อเทียบกับวิชาอื่น ๆ ในสาขาเดียวกัน แต่ในขณะที่เดียวกันก็พบว่านักเรียนสนใจในเรื่องของพุทธประวัติ พุทธประวัติ และต้องการให้การยกตัวอย่างของครูและตัวอย่างในหนังสือแบบเรียนเป็นเรื่องที่เป็นไปได้ในชีวิตจริง

ปี พ.ศ. ๒๕๑๔ วันที่ ๖ ธันวาคม ๒๕๑๔ (วันที่ ๖ ธันวาคม ๒๕๑๔ : ๒๒ - ๓๔) ทำการศึกษาค้นคว้าทั่วไปเกี่ยวกับการสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา ตอนต้นของโรงเรียนรัฐบาล และโรงเรียนราษฎร์ในภาคการศึกษาระดับ ๑ ประเภทละ ๑๐ แห่ง โดยส่งแบบสอบถามไปยังผู้บริหาร ๑๔ คน ครูผู้สอนวิชาศีลธรรม ๔๐ คน และนักเรียน ๓๒๔ คน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏว่า ครูมีปัญหามากในการสร้างข้อสอบที่มีคุณภาพดี โดยเฉพาะครูและนักเรียนมีความคิดเห็นตรงกันเกี่ยวกับปัญหาข้อสอบวัดความเข้าใจ และการนำไปใช้ ข้อสอบวัดความคิดและเหตุผลและคะแนนของวิชาศีลธรรม ครูและนักเรียนเห็นพ้องต้องกันว่าเอกสารประกอบการเรียนการสอนศีลธรรมเป็นปัญหามาก ส่วนผู้บริหารเห็นว่าอัตราเวลาเรียน หลักสูตร และแบบเรียนเป็นปัญหาพอประมาณ ปัญหาที่ผู้บริหารพบมากคือ เรื่องการสนับสนุนให้ครูได้ใช้วิทยากร และเรื่องงบประมาณที่ทางโรงเรียนจัดให้ แต่นักเรียนมีปัญหามากในเรื่องจำนวนนักเรียนในแต่ละห้องมากเกินไป ผู้บริหาร และครูมีปัญหามากในเรื่องปริมาณอุปกรณ์ที่โรงเรียนมีอยู่ นอกจากนั้นครูยังมีความเห็นสอดคล้องกับนักเรียนว่าครูไม่ค่อยได้ใช้อุปกรณ์ประกอบการสอน ผู้บริหาร และนักเรียน มีความคิดเห็นตรงกันว่า ความคิดริเริ่มของครูมีปัญหามาก ทั้งผู้บริหารและครูมีปัญหามากเกี่ยวกับวิธีสอนปานกลาง แต่นักเรียนกลับเห็นว่าปัญหามากในเรื่องการมีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียนและการจัดกิจกรรม สำหรับเรื่องการจัดตั้งชุมชนที่เกี่ยวข้องทางศีลธรรมและเรื่องการเงินนั้นทั้งผู้บริหาร ครู และนักเรียนมีความเห็นสอดคล้องกันว่า เป็นปัญหามาก

ทางด้านทัศนคติของนักเรียนมัธยมศึกษาที่มีต่อพุทธศาสนา นอกจากผลการศึกษาของ รัตนา ภมร คังได้กล่าวแล้ว ยังมีผู้ศึกษาความคิดเห็น ความสนใจและทัศนคติของนักเรียนไทยที่มีต่อพุทธศาสนาอีกหลายท่าน คือ ในปี พ.ศ. ๒๕๑๑ เศวต สายะวารานนท์ (เศวต สายะวารานนท์ ๒๕๑๑ : ๔๑ - ๔๕) ทำการศึกษาค้นคว้าโดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง คือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของโรงเรียน ๔ แห่ง จำนวน ๑๐๐๐ คน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่านักเรียนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นและทัศนคติที่ดีต่อพุทธศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักเรียนหญิงจะมีมากกว่านักเรียนชาย นักเรียนส่วนใหญ่ยังเห็นว่ามี ความสำคัญและจำเป็นในอันที่จะดำรงรักษาประเพณีอันดีงามเอาไว้ ไม่ควรให้ความ เจริญทางวัตถุและความเปลี่ยนแปลงในสังคมมาทำลาย เกี่ยวกับความสนใจในการศึกษา และปฏิบัติตามหลักธรรม คำสั่งสอนพุทธศาสนา ปรากฏว่านักเรียนส่วนใหญ่มีความสนใจที่จะ ศึกษาหาความรู้ในทางธรรมะขั้นต้น เช่น อ่านหนังสือที่เกี่ยวกับศาสนา หนังสือที่อ่านกัน มากได้แก่หนังสือที่กำหนดไว้ตามหลักสูตร นอกนั้น ก็มีการอ่านนิตยสารอิงหลักธรรมทาง พุทธศาสนาต่าง สำหรับความสนใจเกี่ยวกับความรู้ในหลักธรรมขั้นสูงที่นอกเหนือไป นักเรียนไม่ให้ความสนใจมากนัก ส่วนการแสวงงออกโดยทั่วไปนักเรียนส่วนใหญ่มีความ เคารพและเชื่อมั่นต่อพระรัตนตรัย ต่อหลักธรรมคำสั่งสอนที่พร้อมด้วยเหตุผล และประสบ การณ์ที่เป็นจริงในปัจจุบันเท่านั้น ผลการวิจัยพบว่าผู้ใหญ่มีบทบาทสำคัญในการชักนำเด็ก ให้ปฏิบัติและกล้อยตามผู้ใหญ่ได้กระทำไว้เป็นตัวอย่างด้วย

การศึกษาค้นคว้าความสนใจของเยาวชนที่นับถือพุทธศาสนาของ จ้อน เพชรรัตน์ (จ้อน เพชรรัตน์ ๒๕๑๕ : ๑๒๑ - ๑๒๖) จากการส่งแบบสอบถามไปยังนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ - ๕ ของโรงเรียนในจังหวัดพระนคร ๑๐ แห่ง พบว่าความสนใจ ของเยาวชนต่อพุทธศาสนาส่วนใหญ่เยาวชนสนใจในกานประโยชน์ของพุทธศาสนาต่อชีวิต ประจำวัน การเรียนวิชาศีลธรรม วัตร และการปฏิบัติศาสนพิธีหลักธรรมที่เยาวชนนำมา ใช้กับชีวิตประจำวันคือความกตัญญู กตเวทิต์ หิริ โอตตัปปะ ความซื่อสัตย์สุจริต ความเมตตา กรุณา สติสัมปชัญญะ สังฆหัตถุ ๘ ความสันนิบาตและศีล ๕ ในการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับ พุทธศาสนาเยาวชนส่วนใหญ่ได้รับความรู้จากที่บ้าน โรงเรียน และสิ่งแวดล้อม สำหรับ ความกตัญญูของเยาวชนท้าวักและพระสงฆ์ส่วนใหญ่ถูกต้องแต่ก็มีส่วนน้อยที่เข้าใจผิด พลาคคลาดเคลื่อน

วันรบ วรคิลก (วันรบ วรคิลก ๒๕๐๕ : ๔๘ - ๕๐) ได้สำรวจทัศนคติ
 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ที่มีต่อพุทธศาสนาจำนวน ๒๐๐ คน เป็นนักเรียนโรงเรียน
 รัฐบาลและโรงเรียนราษฎร์ในเขตนครหลวงกรุงเทพ สมุทร อย่างละ ๑ โรงเรียนละ
 ๑๐๐ คน ผลการวิจัยปรากฏว่านักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อพุทธศาสนาเป็นจำนวนมาก คือใน
 ด้านความสำคัญของพุทธศาสนา นักเรียนส่วนใหญ่เห็นว่าศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ
 ไม่ให้กระทำชั่วและทำให้ประพฤติกิมีศีลธรรม พระรัตนตรัยเป็นที่พึ่งของจิตใจในเวลาทุกข์
 และเห็นว่านักเรียนทวาร มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องศาสนา ในด้านการปฏิบัติศาสนกิจทาง
 พุทธศาสนาของนักเรียนส่วนใหญ่คือการทำบุญตักบาตร การฟังเทศน์ และการสวดมนต์
 ไหว้พระก่อนนอน ในด้านการใช้ธรรมะในชีวิตประจำวัน พบว่าธรรมที่นำมาใช้มากที่สุดคือ
 เมตตากรุณา ส่วนหัวข้ออื่น ๆ พบว่านักเรียนยังไม่มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรม
 เพียงพอ แม้แต่ประเพณีต่าง ๆ ทางพุทธศาสนาก็ปรากฏว่านักเรียนส่วนใหญ่ไม่สนใจ
 เท่าที่ควร เกี่ยวกับความรู้ทางพุทธศาสนาปรากฏว่านักเรียนได้รับจากการสอนของครู
 มากที่สุด รองลงไปคือจากพระ ในเรื่องพุทธประวัตินักเรียนมีความสนใจและส่วนใหญ่
 ก็ได้พยายามหาความรู้จากการอ่านหนังสือพุทธประวัติด้วยตนเอง

เกี่ยวกับการพัฒนาจริยธรรมของเยาวชนไทย คงเกิน พันธุมนาวิ น และคณะ
 ได้ทำการทดลองศึกษาอิทธิพลของสถานการณ์วัยก่อนพฤติกรรม โภคของผู้ที่มีระดับจริยธรรม
 และลักษณะมุ่งอนาคตต่าง ๆ กัน ผลปรากฏว่า ลักษณะต่าง ๆ ของสถานการณ์ เช่น การ
 ตกรางวัลทันทีกับการชดอรางวัล และการมีหรือไม่มีตัวแบบที่กระทำคามคิ นั้นมีอิทธิพล
 ต่อพฤติกรรมของวัยรุ่นมากกว่าลักษณะทางจริยธรรมมีแล้วเขาเองอย่างมาก กล่าวคือ
 ลักษณะทางจริยธรรมไม่สามารถหักห้ามใจวัยรุ่นที่อยู่ในสภาวะวัยขุ่นใจสูงให้หงการโกงได้
 แก้ววัยรุ่นที่อยู่ในสภาวะชดอรางวัลถ้ามีจริยธรรมสูง จะมื่อสคัญมากกว่าผู้ที่มีจริยธรรมต่ำ
 ส่วนในสภาวะที่มีตัวแบบซึ่งกระทำคามคิ นั้น วัยรุ่นที่มีจริยธรรมสูงจะโกงน้อยลงอย่างเห็น
 ไรชัด แต่ผู้ที่มีจริยธรรมต่ำไม่สู้จะยอมรับอิทธิพลของตัวแบบมากนัก ในการ เปรียบเทียบ

อิทธิพลของตัวแบบประเภทละอายใจตนเองกับตัวแบบประเภทอับอายผู้อื่น พบว่าตัวแบบประเภทละอายใจตนเองสามารถทำให้วัยรุ่นมีความซื่อสัตย์ตามอย่างได้มากกว่าโดยเฉพาะในหมู่ผู้ที่มีระดับจริยธรรมและลักษณะมุ่งอนาคตในปริมาณที่คล้ายกัน ส่วนตัวแบบประเภทอับอายผู้อื่นนั้น ในบางกรณีก็ไร้ประสิทธิภาพในการชักจูงใจโดยสิ้นเชิง เพราะไม่สามารถทำให้ผู้ใดได้น้อยกว่าในสถานะไม่มีตัวแบบ ในการวิจัยเชิงทดลองครั้งนี้ได้พบความสัมพันธ์ทางลบระหว่างทัศนคติเชิงจริยธรรมกับพฤติกรรมโกง และความสัมพันธ์ทางบวกระหว่างทัศนคติเชิงจริยธรรมกับลักษณะมุ่งอนาคตด้วย และจากการรายงานฉบับเดียวกันนี้ ผู้วิจัยได้เสนอว่าลักษณะการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมและลักษณะมุ่งอนาคตนั้น ควรปลูกฝังก่อนที่บุคคลจะมีอายุ ๑๐ ปี ทั้งนี้เพราะเมื่อเริ่มวัยรุ่นลักษณะทางจริยธรรมทั้งสองประการนี้จะเริ่มคงที่ (ควงเคื่อน พันธุมนาวัน และ เพ็ญแข ประจักษ์จณี ๒๕๒๐ : รายงานการวิจัยฉบับย่อ)

เอกสารเกี่ยวกับวิธีสอนและการปลูกฝังจริยธรรม

จริยธรรม หมายถึงความประพฤติอันพึงปฏิบัติต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อสังคม เพื่อก่อให้เกิดความรุ่งเรืองผาสุกขึ้นในสังคมและหมู่สมาชิกของสังคม (พงษ์ หันนาคินทร์ ๒๕๒๐ : ๔๔) การปลูกฝังและพัฒนาจริยธรรมในโรงเรียนซึ่งได้แก่จริยศึกษา จึงมุ่งในการปรับปรุงตัวนักเรียนให้เข้าสู่เกณฑ์กลางที่สังคมต้องการทั้งในด้านวัฒนธรรม ศีลธรรม ความประพฤติ กิริยามารยาท ฯลฯ ทั้งเป็นการยกระดับจิตใจของนักเรียนให้สูงขึ้นอันจะมีผลต่อการสร้างเสริมทัศนคติและเกี่ยวเนื่องถึงพฤติกรรมที่แสดงออกในการดำรงชีวิตประจำวันด้วย (กระทรวงศึกษาธิการ ๒๕๑๓ : ๑๖๒)

วิธีการในการสอนจริยศึกษาลดจนการจักกิจกรรมและประสบการณ์ให้กับนักเรียน โดยทั่วไปมีอยู่หลายแบบหลายประเภท แล้วแต่ผู้สอนจะพิจารณาว่าตอนไหน เหมาะกับวิธีสอนแบบใด หรือกิจกรรมประเภทใด เวสลีย์ (Wesley. ๑๙๖๔ : ๓๔๖) กล่าวว่าวิธีสอน

สัมพันธ์กันสองส่วนคือ ธรรมชาติของการเรียนรู้วิชานั้น ๆ และปรัชญาหรือทฤษฎีการเรียนรู้ ที่ครูผู้สอนยึดถือเป็นแนวปฏิบัติ ดังนั้นวิธีการสอนของครูแต่ละคนจึงแตกต่างกันออกไปได้หลาย ๆ วิธีแล้วแต่ ความเหมาะสม

อย่างไรก็ตาม อวย เกตุสิงห์ (กระทรวงศึกษาธิการ ๒๕๑๓ : ๑๒๘ - ๑๒๙) ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า การสอนจริยศึกษากวาระลึกถึงหลักสำคัญ ๕ ประการ ในการจัดการสอนดังนี้

๑. ต้องใช้วิธีทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ การที่จะสอนโดยให้จดหรือท่องจำ มีหวังได้ผลแต่เพียงเล็กน้อยเท่านั้น วิธีเรียกร้องความสนใจก็ต้องเลือกใช้ให้เหมาะสมกับวัย และระดับภูมิความรู้ของผู้เรียนด้วย

๒. ต้องมีการแสดงประโยชน์และแสดงโทษของการปฏิบัติให้ผู้เรียนเห็นจริง เห็นจริงเท่าที่จะทำได้ มีใบ้การอ้างขึ้นมาลอย ๆ โดยที่ผู้เรียนไม่เข้าใจและไม่เห็นด้วยกับข้ออ้างนั้น

๓. ควรสอนเรื่องให้ผู้เรียนสามารถรับรู้และปฏิบัติความได้ หากเรื่องที่สอนยากเกินไปจนผู้เรียนไม่สามารถเข้าใจหรือปฏิบัติตามไม่ถูก การสอนนั้น ๆ ก็ย่อมจะสูญเปล่า

๔. ควรให้มีการปฏิบัติประกอบกับการสอนไปด้วย ความรู้ที่เกิดจากการปฏิบัติ จะติดเป็นนิสัยฝังอยู่ในตัวของผู้เรียนต่อไปเป็นเวลานาน

๕. ควรถือว่าการสอนต้องทำอยู่ตลอดเวลา ปีโซเฉพาะแต่ตามตารางสอนเท่านั้น ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกคนต้องช่วยกันสอน ทั้งครูและผู้นักกรอง เมื่อใดเห็นเด็กประพฤติไม่ถูกต้องตักเตือน และแนะนำการปฏิบัติที่ถูกต้องให้ทุกครั้ง

เหตุที่การสอนจริยธรรมช่วยเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนให้เป็นไปในลักษณะที่สังคมต้องการทำให้ผู้เรียนรู้ว่าการกระทำสิ่งใดคือสิ่งใ้ช้ และรู้จักใช้เหตุผลในการเลือกประพฤติปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้อง การสอนจริยศึกษาก็ควรมีทั้งการศึกษาทฤษฎีและภาคปฏิบัติ การเรียนรู้ทฤษฎีช่วยให้เกิดความเข้าใจและมีความรู้ เป็นพื้นฐานเบื้องต้น

เพื่อเป็นหลักในการปฏิบัติ ในขณะที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ภาคปฏิบัติจะช่วยในการสร้างนิสัย และปลูกฝังทัศนคติที่ดีให้แก่ผู้เรียนและช่วยให้ผู้เรียนเห็นแนวทางในการนำความรู้ไปใช้ปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้

การสอนจริยธรรมแก่นักเรียน ควรอยู่ในรูปของการปลูกฝังจริยธรรม (ชม ภูมิภาค ๒๕๒๐ : ๖๕) เพราะจริยศึกษามีลักษณะแบบพัฒนาการ ดังเช่น โทลเบอร์ก ได้ถึงทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมขึ้น โดยการแบ่งประเภทของเหตุผลเชิงจริยธรรม ออกเป็นพัฒนาการ ๒ ชั้น (กาญจนมา คำสุวรรณ ๒๕๒๑ : ๔๕ - ๔๗) เป็นต้น ผู้เรียนจะมีพัฒนาการทางจริยธรรมไปควบคู่กัน ตั้งแต่ขั้นต้น คือการตัดสินใจเลือกกระทำ ในสิ่งที่จะเป็นประโยชน์ต่อตนเองโดยไม่คำนึงถึงผลที่จะเกิดแก่ผู้อื่น เรื่อยไปจนถึงพัฒนาการ ขั้นสุดท้ายคือ การตัดสินใจโดยหลักการยึดอุดมคติที่เป็นสากล

การปลูกฝังจริยธรรม ถือเป็นหน้าที่สำคัญยิ่งอย่างหนึ่งของสถานศึกษา ครูเป็น บุคคลสำคัญที่จะต้องตั้งตนอยู่ในหลักจริยธรรมที่ถูกต้อง จะต้องรู้จักว่า ทั่วไปให้สมกับการ เป็นผู้มีหน้าที่สั่งสอนและอบรมเยาวชน และจะต้องปฏิบัติหน้าที่นั้นอย่างเต็มความสามารถ การปลูกฝังจริยธรรมไม่ควรที่จะถือว่าเป็นหน้าที่ของใครคนใดคนหนึ่ง ในโรงเรียนครู และบุคลากรทุกคนมีความรับผิดชอบร่วมกันในการปลูกฝังจริยธรรมแก่นักเรียน ในสังคมทุก สถาบันในสังคมก็ต้องร่วมมือและช่วยเหลือกันสนับสนุนการประพฤติปฏิบัติชอบและให้คำแนะนำตักเตือนแก่เยาวชน เมื่อเขากระทำการใดไปในทางไม่ถูกต้อง เพราะถึงอย่างไร เขาก็จะต้อง เติบโตและดำรงชีวิตอยู่ ในสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

สำหรับลักษณะของครูที่เหมาะสมในการให้การศึกษาด้านจริยธรรมแก่นักเรียนนั้น เพ็ญจันทร์ กุญแจเสรี (เพ็ญจันทร์ กุญแจเสรี ๒๕๑๓ : ๑๓๔ - ๑๔๐) ได้เสนอแนะ คุณสมบัติของครูผู้สอนวิชาศีลธรรมว่า **ควร มีลักษณะดังนี้**

๑. เป็นผู้มีทัศนคติที่ดีต่อการสอนวิชานี้ มีจิตใจเป็นธรรมและควรที่จะเกิดความภาคภูมิใจที่ตนได้สอนวิชานี้

๒. เป็นผู้ที่มีคุณธรรมอันดีเป็นตัวอย่างแก่นักเรียนได้
๓. เป็นผู้ที่มีความเสียสละและอุทิศเวลาเพื่อการสอน ไม่ใช่สอนด้วยความจำใจ
๔. เป็นผู้มีส่วนร่วมทางกาย วาจา และใจ มีบุคลิกภาพที่น่าเคารพนับถือ
๕. เป็นผู้ที่มีความสนใจในเรื่องศาสนาวัฒนธรรมและประเพณี
๖. มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาทางศาสนา กิจวัตร วัฒนธรรม และระเบียบประเพณีอย่างดีที่สุด และกว้างขวางที่สุด รวมทั้งควรเป็นผู้ที่ได้รับการฝึกอบรมในการสอนวิชานั้น โดยเฉพาะ
  ๗. เป็นผู้ติดตามข่าวเหตุการณ์และปัญหาต่าง ๆ ของสังคม เพื่อนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการอบรมจริยศึกษาแก่นักเรียน
  ๘. มีความสามารถในการติดต่อกับแหล่งวิทยาการต่าง ๆ ที่จะช่วยให้ความรู้และความเข้าใจเพิ่มขึ้น
  ๙. เป็นผู้เตรียมตัวให้พร้อมอยู่เสมอเพื่อการสอนศีลธรรม

ในการปลูกฝังและพัฒนาจริยธรรมของนักเรียน ผู้วิจัยเชื่อว่าการให้ครูได้รับความรู้ที่ถูกต้องและเกิดความคิดในแนวทางที่ถูกต้องตามความเป็นจริง จะช่วยยกระดับทางจริยธรรมของผู้เรียนอย่างแน่นอน การสร้างบทเรียนโมดูลครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงมุ่งให้ครูเรียนได้รู้โครงสร้างต่าง ๆ ของพุทธศาสนาพอสมควร และให้ครูเรียนได้มีประสบการณ์ทางศาสนาที่ถูกต้องตรงกับความเป็นจริงที่สุด วันจะทำให้ครูเรียนเกิดทัศนคติที่ดีต่อพุทธศาสนา และนำหลักธรรมทางพุทธศาสนาไปยกระดับจริยธรรมของตนเองได้ในโอกาสต่อไป

วิธีดำเนินการศึกษากันกว่า

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษารั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ (ม.๑) โรงเรียนนรณสูตศึกษาลัย อำเภอมือง จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน ๑๒๐ คน ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Sampling) จากนักเรียนทั้งหมดจำนวน ๒ ห้องเรียน แล้วใช้วิธีจับสลากให้เป็นกลุ่มทดลอง ๒ กลุ่ม และกลุ่มควบคุม ๒ กลุ่ม กลุ่มละ ๑ ห้องเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษากันกว่า

๑. บทเรียนโมดูล ผู้วิจัยดำเนินการสร้างดังนี้

๑.๑ ศึกษาหลักการ วิธีการ และตัวอย่างในการสร้างบทเรียนโมดูล จากเอกสารต่าง ๆ และปรึกษาคณะกรรมการที่ปรึกษาและควบคุมการทำปฏิญานีพนธ์ เกี่ยวกับรายละเอียดของบทเรียนโมดูลที่สร้างขึ้น

๑.๒ ศึกษารายละเอียดของเนื้อหาวิชาที่กำหนดไว้จากหลักสูตร มัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช ๒๕๒๑ รวมทั้งศึกษาลักษณะของแบบเรียนและคู่มือครูโดยละเอียดแล้ว จึงกำหนดจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนและสร้างบทเรียนโมดูลขึ้นมาให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายนั้น

๑.๓ หลังจากสร้างบทเรียนโมดูลเสร็จแล้ว ผู้วิจัยนำบทเรียนไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ (ม.๑) ของโรงเรียนบางลี่วิทยา อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งไม่เคยเรียนเรื่องนี้มาก่อน เพื่อนำผลการทดลองใจนี้มาปรับปรุง

และแก้ไขข้อบกพร่องของบทเรียนให้ดียิ่งขึ้น ก่อนที่จะนำไปทดลองสอนจริงกับนักเรียนในกลุ่มทดลอง ขั้นตอนของการปรับปรุงบทเรียนมีดังนี้

ครั้งที่ ๑ เป็นการทดลองใช้บทเรียนโมดูลกับนักเรียนเพียงคนเดียว ในขณะที่ทำการทดลอง ผู้วิจัยคอยสังเกตและบันทึกพฤติกรรม พร้อมทั้งสอบถามปัญหาที่อาจมีขึ้นในการเรียนจากบทเรียนโมดูล แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

ครั้งที่ ๒ นำบทเรียนโมดูลที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วจากการทดลองครั้งที่ ๑ ไปทดลองกับนักเรียนกลุ่มย่อย จำนวน ๓ - ๕ คน ผู้วิจัยคอยสังเกตและบันทึกข้อบกพร่องต่าง ๆ เช่น เกี่ยวข้องกับที่กระทำในการทดลองครั้งที่ ๑ พร้อมทั้งเวลาที่ใช้ในการเรียน แล้วนำบทเรียนมาแก้ไขอีกครั้งหนึ่ง

ครั้งที่ ๓ นำบทเรียนโมดูลที่ได้จากการปรับปรุงแก้ไขในครั้งที่ ๒ ไปทดลองกับนักเรียนจำนวน ๔๐ คน เพื่อตรวจสอบประสิทธิภาพของบทเรียนและนำไปปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องเป็นครั้งสุดท้าย

๒. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ผู้วิจัยศึกษาการสร้างแบบทดสอบที่ดีและวิธีการวิเคราะห์ข้อสอบจากหนังสือหลักเบื้องต้นของการวัดผลการศึกษา (เสริมศักดิ์ วิทยาลัยการฯ และ เอนกกุล กริแสง ๒๕๑๗ : ๑๑๗ - ๑๓๒ , ๒๐๘ - ๒๑๘) และหนังสือเทคนิคการวัดผล (ชวาล แพทย์กุล ๒๕๑๖ : ๑๐๓ - ๓๓๒) แล้วร่างข้อสอบแบบปรนัยแบบเลือกตอบชนิด ๔ ตัวเลือก จำนวน ๗๐ ข้อ ประกอบด้วยคำถามลักษณะต่าง ๆ ตามการจำแนกของ บลูม ตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหาของแบบทดสอบแล้วนำไปใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ (ม.ศ.๑) โรงเรียนนรเศรษฐศึกษาลัย อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน ๑๒๐ คน นำผลที่ได้มาวิเคราะห์โดยการแบ่งนักเรียนกลุ่มสูงต่ำตามระบบ ๒๗ % หาค่า P_H และ P_L

เปิดตารางสำเร็จรูปของ ฟาน (Fan. ๑๕๕๒ : ๒ - ๓๒) เลือกข้อสอบที่มีความยาก
 ง่าย (p) ระหว่าง . ๒๐ - . ๔๐ และถ่วงน้ำหนัก (r) ตั้งแต่ . ๒๐ ขึ้นไป
 เป็นข้อสอบที่จะนำไปใช้ต่อไป จำนวน ๔๐ ข้อ แล้วหาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบโดย
 ใช้สูตรของ กูเกอ์ ริชาร์ดสัน (KR 21) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ = .๗๐

๓. แบบสอบถามวัดทัศนคติต่อพุทธศาสนา

ผู้วิจัยศึกษาวิธีการสร้างมาตรวัดทัศนคติจากแผนปลิวประกอบการเรียนวิชาวิจัย
 ๕๐๑ (ควงเคื่อน ศาสตรภักดิ์ ๒๕๒๐ : ๑ - ๘) ศึกษาวิธีการวัดทัศนคติโดยใช้
 วิธีของ ลีเกอร์ท จากหนังสือทัศนคติ การวัด การเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมอนามัย
 (ประภาเพ็ญ สุวรรณ ๒๕๒๐ : ๒๗ - ๓๒) ศึกษาตัวอย่างแบบสอบถามทัศนคติที่มี
 ต่อพระพุทธศาสนาจากปริญญาพันธของ วันทนีย์ วิชัยคำ (วันทนีย์ วิชัยคำ ๒๕๑๕ :
 ภาคผนวก) แล้วสร้างแบบสอบถามวัดทัศนคติต่อพุทธศาสนาขึ้น เป็นการสอบถามความคิด
 เห็นและความรู้สึกโดยทั่วไป เกี่ยวกับความสำคัญของพุทธศาสนา กิจกรรมและการดำเนินงาน
 ทางศาสนา การปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางศาสนา ตลอดจนความเชื่อมั่นเป็นหลักของ
 พุทธศาสนา แบบสอบถามนี้เป็นมาตราส่วนประมาณค่าสร้างตามแบบของ ลีเกอร์ท จำนวน
 ๔๐ ข้อ นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นนี้ให้ครูผู้สอนวิชาดังกล่าว ๑๐ คน ตรวจสอบความ
 ถูกต้องของคำถาม นำมาปรับปรุงแก้ไขแล้วนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้น
 มัธยมศึกษาปีที่ ๑ (ม.๑) ของโรงเรียนบางลี่วิทยา อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี
 จำนวน ๑๒๐ คน แล้วนำผลมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ คือ

ข้อความที่ถามเป็นไปได้ในทางนิมิต	ให้คะแนนดังนี้
เห็นด้วยอย่างมาก	๕ คะแนน
เห็นด้วย	๔ คะแนน
ไม่แน่ใจ	๓ คะแนน
ไม่เห็นด้วย	๒ คะแนน
ไม่เห็นด้วยอย่างมาก	๑ คะแนน

สำหรับข้อความที่เป็นไปในทางนิเสธเกณฑ์การ ให้คะแนนจะเป็นไปในทางตรงกันข้ามกล่าวคือ เห็นด้วยอย่างมากมีค่า ๑ คะแนน เรื่อยไปจนถึงไม่เห็นด้วยอย่างมากมีค่าเท่ากับ ๕ คะแนน

นำผลที่ได้มาใช้ในการวิเคราะห์ข้อความของแบบสอบถามโดยวิธีแบ่งกลุ่ม ๒๕ % และคำนวณหาความแตกต่างระหว่างคะแนนกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำของแต่ละข้อความโดยใช้ค่าอัตราส่วนวิกฤติ (t) คัดเลือกข้อความที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ นำไปใช้ในการทดลองต่อไป แล้วหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามที่ได้ผ่านการคัดเลือกข้อความแล้วนี้โดยใช้ Coefficient Alpha ผลปรากฏว่าแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่น = .๗๘

๔. คู่มือครูที่ใช้สำหรับการสอนตามปกติ

ผู้วิจัยจัดทำคู่มือครูขึ้นสำหรับครูผู้สอนใช้สอนกลุ่มควบคุมโดยให้มีความมุ่งหมายเนื้อหา ตัวอย่าง และแบบฝึกหัด เช่นเดียวกับที่กำหนดไว้ในบทเรียนโมดูล

วิธีดำเนินการทดลอง

ผู้วิจัยกำหนดขั้นตอนในการทดลอง ดังนี้

๑. กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มตามห้องจากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ (ม.๑) โรงเรียนกรรณสูตศึกษาลัย ทั้งหมด ๒ ห้องเรียน ได้มาเป็นกลุ่มตัวอย่างสำหรับการทดลอง ๔ ห้องเรียน ทำการสุ่มอีกครั้งหนึ่งแบ่งออกเป็นกลุ่มทดลอง ๒ ห้องเรียน คือกลุ่มทดลอง ๑ และกลุ่มทดลอง ๒ และเป็นกลุ่มควบคุมอีก ๒ ห้องเรียน คือกลุ่มควบคุม ๑ และกลุ่มควบคุม ๒

๒. ก่อนการทดลองสอน กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดจะได้รับการทดสอบโดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและแบบสอบถามวัดทัศนคติต่อพุทธศาสนาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

๓. ในการทดลองสอน กลุ่มทดลองเรียนจากบทเรียนโมดูลโดยครูเป็นผู้ควบคุมการเรียน ตอบคำถาม และให้คำอธิบายเมื่อนักเรียนสงสัย ส่วนกลุ่มควบคุมมีครูเป็นผู้สอนตามวิธีการปกติ

๔. เมื่อเสร็จสิ้นการเรียนตามที่กำหนด นักเรียนจะได้รับการทดสอบเช่นเดียวกับที่กระทำในวิธีดำเนินการข้อ ๒ อีกครั้งหนึ่ง เพื่อนำผลการทดสอบครั้งนี้ไปใช้ในกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การดำเนินการทดลองนี้สามารถแสดงรายละเอียดเป็นตารางได้ดังนี้

ตาราง ๑ แสดงโครงสร้างในการดำเนินการทดลอง

กลุ่มตัวอย่าง	จำนวนนักเรียน	ผู้สอน	ก่อนการเรียน	วิธีสอน	หลังการเรียน
ทดลอง ๑	๔๑	ผู้วิจัย	ทดลอง	โมดูล	ทดสอบ
ทดลอง ๒	๔๐	ครู	ทดสอบ	โมดูล	ทดสอบ
ทดลอง ๑	๔๐	ผู้วิจัย	ทดสอบ	ปกติ	ทดสอบ
ทดลอง ๒	๔๐	ครู	ทดสอบ	ปกติ	ทดสอบ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้ข้อมูลจากการทดสอบครั้งสุดท้าย หลังการเรียนมาใช้ในการคำนวณทางสถิติ แล้วทำการทดสอบสมมุติฐานทุกข้อ โดยใช้ t - test มีขั้นตอนในการทดสอบดังนี้

๑. ทดสอบความแตกต่างของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างกลุ่มทดลอง ๑ กับกลุ่มทดลอง ๒ และระหว่างกลุ่มควบคุม ๑ กับกลุ่มควบคุม ๒ เป็นการทดสอบสมมุติฐานข้อ ๑ และ ๒

๒. ทดสอบความแตกต่างของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างกลุ่มทดลอง ๑ กับกลุ่มควบคุม ๑ และระหว่างกลุ่มทดลอง ๒ กับกลุ่มควบคุม ๒ เป็นการทดสอบสมมุติฐาน ข้อ ๓ และ ๔

๓. ทดสอบความแตกต่างของทัศนคติต่อพุทธศาสนาระหว่างกลุ่มทดลอง ๑ กับกลุ่มทดลอง ๒ และระหว่างกลุ่มควบคุม ๑ กับกลุ่มควบคุม ๒ เป็นการทดสอบสมมุติฐาน ข้อ ๖ และ ๗

๔. ทดสอบความแตกต่างของทัศนคติต่อพุทธศาสนาระหว่างกลุ่มทดลอง ๑ กับกลุ่มควบคุม ๑ และระหว่างกลุ่มทดลอง ๒ กับกลุ่มควบคุม ๒ เป็นการทดสอบสมมุติฐาน ข้อ ๘ และ ๙

๕. ทดสอบความแตกต่างของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทัศนคติต่อพุทธศาสนากามสมมุติฐานข้อ ๕ และข้อ ๑๐ โดยนำผลรวมของกลุ่มทดลอง ๑ และกลุ่มทดลอง ๒ เปรียบเทียบกับผลรวมของกลุ่มควบคุม ๑ และกลุ่มควบคุม ๒

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้

๑. ค่าคะแนนเฉลี่ย จำนวนจากสูตร
$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

(ล้วน สายยงต์ และ อังคนา ทันศิริรัตนานนท์ ๒๕๑๕ : ๕๑)

เมื่อ $\bar{X}$ = คะแนนเฉลี่ย

$\sum X$ = ผลรวมของคะแนนทั้งหมด

N = จำนวนนักเรียนในกลุ่ม

๒. ค่าความแปรปรวนของคะแนน คำนวณจากสูตร

$$s^2 = \frac{N \sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N-1)}$$

(ล้วน สายยัก และ อังคณา คณิตศาสตร์ ๒๕๑๕ : ๑๐๐)

เมื่อ s^2 = ความแปรปรวนของคะแนน

N = จำนวนนักเรียนในกลุ่ม

$\sum X$ = ผลรวมของคะแนนทั้งหมด

$\sum X^2$ = ผลรวมของกำลังสองของคะแนนแต่ละตัว

๓. ความแตกต่างระหว่างคะแนนที่ได้จากการทดสอบก่อนการเรียนและการทดสอบหลังการเรียนของนักเรียนในกลุ่มเดียวกัน คำนวณจากสูตร

$$t = \frac{N-1}{\sqrt{\left[\frac{N \sum D^2}{(\sum D)^2} \right] - 1}}$$

(Friedman. ๑๙๗๒ : ๕๒)

เมื่อ N = จำนวนนักเรียนในกลุ่ม

$\sum D$ = ผลรวมของความแตกต่างจากการเปรียบเทียบกันเป็นรายบุคคลระหว่างคะแนนที่ได้จากการทดสอบทั้งสองครั้ง

$\sum D^2$ = ผลรวมกำลังสองของความแตกต่างจากการเปรียบเทียบกันเป็นรายบุคคลระหว่างคะแนนที่ได้จากการทดสอบทั้งสองครั้ง

๔. ความแตกต่างระหว่างคะแนนของกลุ่มเปรียบเทียบสองกลุ่ม คำนวณจากสูตร

$$t = \frac{\bar{X}_{D1} - \bar{X}_{D2}}{\sqrt{\frac{S_{D1}^2}{n_1} + \frac{S_{D2}^2}{n_2}}}$$

เมื่อ $\bar{X}_{D1}$ = คะแนนเฉลี่ยของคะแนนความแตกต่างระหว่างผลการทดสอบก่อน

การ เรียนและหลังการ เรียนของนักเรียนกลุ่มแรก

$\bar{X}_{D2}$ = คะแนนเฉลี่ยของคะแนนความแตกต่างระหว่างผลการทดสอบก่อน

การ เรียนและหลังการ เรียนของนักเรียนกลุ่มที่สอง

S_{D1}^2 = ความแปรปรวนของคะแนนความแตกต่างระหว่างผลการทดสอบก่อน

การ เรียนและหลังการ เรียนของนักเรียนกลุ่มแรก

S_{D2}^2 = ความแปรปรวนของคะแนนความแตกต่างระหว่างผลการทดสอบก่อน

การ เรียนและหลังการ เรียนของนักเรียนกลุ่มที่สอง

n_1 = จำนวนนักเรียนในกลุ่มที่หนึ่ง

n_2 = จำนวนนักเรียนในกลุ่มที่สอง

๕. ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียน คำนวณจากสูตร

$$r_{yy} = \frac{K}{K-1} \left[1 - \frac{M(K-M)}{KS^2} \right]$$

(เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ และ เอนกกุล ภิรังสี ๒๕๑๗ : ๑๑๗)

เมื่อ r_{yy} = ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ

K = จำนวนข้อของแบบทดสอบ

M = คะแนนเฉลี่ยที่ได้จากการ ทดสอบ

S^2 = ความแปรปรวนของคะแนนจากการ สอบ

๖. ค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อของแบบสอบถามวัดทัศนคติ ใช้สูตรคักแปลงกรณี $n_H = n_L$

$$t = \frac{\bar{X}_H - \bar{X}_L}{\sqrt{\frac{n\sum X_H^2 - (\sum X_H)^2 + n\sum X_L^2 - (\sum X_L)^2}{n^2(n-1)}}$$

(ประภาเพ็ญ สุวรรณ ๒๕๒๐ : ๒๘)

เมื่อ $\bar{X}_H$ = ค่าเฉลี่ยของคะแนนในกลุ่มสูง

$\bar{X}_L$ = ค่าความเชื่อมั่นของคะแนนในกลุ่มต่ำ

$\sum X_H^2$ = ผลรวมของกำลังสองของคะแนนแต่ละตัวในกลุ่มสูง

$(\sum X_H)^2$ = ผลรวมของคะแนนแต่ละตัวในกลุ่มสูงทั้งหมดยกกำลังสอง

$\sum X_L^2$ = ผลรวมของกำลังสองของคะแนนแต่ละตัวในกลุ่มต่ำ

$(\sum X_L)^2$ = ผลรวมของคะแนนแต่ละตัวในกลุ่มต่ำทั้งหมดยกกำลังสอง

n = จำนวนนักเรียนที่ได้รับคัดเลือกจากนักเรียนกลุ่มสูงตามวิธีแบ่ง ๒๕ %

๗. ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามวัดทัศนคติต่อพุทธศาสนา ใช้วิธีการ

Coefficient Alpha จากสูตร

$$\alpha = \frac{n}{n-1} \left[1 - \frac{\sum S_i^2}{S_x^2} \right]$$

(Cronbach . ๑๙๗๐ : ๑๖๑)

เมื่อ α = ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

S_i^2 = ค่าความแปรปรวนของแบบสอบถามแต่ละข้อ

S_x^2 = ค่าความแปรปรวนของแบบสอบถามทั้งหมด

n = จำนวนข้อของแบบสอบถาม

บทที่ ๘

การวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันในการแปลผลและความหมายของการวิเคราะห์ข้อมูล จึงกำหนดใช้สัญลักษณ์ดังต่อไปนี้

N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง
$\bar{X}_D$	แทน	คะแนนเฉลี่ยของคะแนนแตกต่างระหว่างผลการทดสอบก่อนการเรียนและหลังการเรียน
s_D^2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนความแตกต่างของการทดสอบสองครั้ง
ΣD	แทน	ผลรวมของคะแนนความแตกต่างระหว่างผลการทดสอบก่อนการเรียนและหลังการเรียน
ΣD^2	แทน	ผลรวมของกำลังสองของคะแนนความแตกต่างระหว่างผลการทดสอบก่อนการเรียนและหลังการเรียน
t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์
*	แทน	ความมีนัยสำคัญที่ระดับ $.05$

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล เสนอความสำคัญดังนี้

๑. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
๒. การเปรียบเทียบทัศนคติต่อพุทธศาสนา

๑. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

การทดลองครั้งนี้มีการทดลอง เพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มตัวอย่าง
ทุกกลุ่ม การทดสอบมี ๒ ครั้ง คือ ก่อนการเรียนและหลังการเรียน ผลการทดสอบ
และการเปรียบเทียบมี ดังนี้

๑.๑ การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนการเรียนและหลังการ
เรียนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ตาราง ๒ การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนการเรียนและหลัง
การเรียนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}$	$\bar{X}_D$	ΣD	ΣD^2	t
<u>กลุ่มทดลอง ๑</u>						
ก่อนเรียน	๔๐	๓๒.๕๐				
หลังเรียน	๔๐	๔๐.๕๐	๘.๓๕	๓๓๔	๓๓๑๔	๕.๗๒๘๕ *
<u>กลุ่มทดลอง ๒</u>						
ก่อนเรียน	๔๐	๓๑.๘๘				
หลังเรียน	๔๐	๓๘.๕๕	๘.๐๗๕	๓๒๓	๒๙๐๕	๕.๘๑๗๕ *
<u>กลุ่มควบคุม ๑</u>						
ก่อนเรียน	๔๐	๓๐.๘๐				
หลังเรียน	๔๐	๓๗.๕๓	๗.๐๐	๒๘๐	๒๓๒๘	๑๕.๕๑๐๗ *
<u>กลุ่มควบคุม ๒</u>						
ก่อนเรียน	๔๐	๓๑.๐๘				
หลังเรียน	๔๐	๓๗.๗๘	๖.๘๕	๒๗๘	๒๒๔๒	๑๕.๕๘๓๒ *

$$t_{.๐๕} (df = ๓๘) = ๑.๖๘$$

จากตาราง ๒ แสดงว่าคะแนนการทดสอบหลังการเรียนของนักเรียนทุกกลุ่มเพิ่มขึ้นสูงกว่าคะแนนการทดสอบก่อนการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

๑.๒ การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มทดลอง ๑ และ
กลุ่มทดลอง ๒

เมื่อการเรียนสิ้นสุดลง ได้ทำการทดสอบครั้งหลังแล้วจึงนำผลพัฒนาการของการเรียนกลุ่มทดลอง ๑ (คะแนนการสอบครั้งหลังของกลุ่มทดลอง ๑ ลบด้วยคะแนนการสอบครั้งแรกของกลุ่มทดลอง ๑) มาเปรียบเทียบกับผลพัฒนาการของการเรียนกลุ่มทดลอง ๒ (คะแนนการสอบครั้งหลังของกลุ่มทดลอง ๒ ลบด้วยคะแนนการสอบครั้งแรกของกลุ่มทดลอง ๒) ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

สมมุติฐาน ๑ : ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มทดลอง ๑ และกลุ่มทดลอง ๒ ไม่แตกต่างกัน

ตาราง ๓ เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มทดลอง ๑ และกลุ่มทดลอง ๒

กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}_D$	S_D^2	t
กลุ่มทดลอง ๑	๕๐	๘.๓๕	๑๓.๘๖๕๑	๐.๓๓๘๕
กลุ่มทดลอง ๒	๕๐	๘.๐๓๕	๙.๖๐๘๖	

$$t \quad (df = ๙๘) = ๒.๐๐๐$$

.๐๕

ค่าสถิติในตาราง ๓ แสดงให้เห็นว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่ม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานข้อ ๑ นั่นคือ กลุ่มทดลองสองกลุ่มซึ่งต่างเรียนจากบทเรียนโมดูลเช่นเดียวกัน แม้ผู้สอนคนละคนก็ไม่ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่เพิ่มขึ้นของกลุ่มทดลองทั้งสองกลุ่มแตกต่างกัน

๑.๓ การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มควบคุม ๑ และกลุ่มควบคุม ๒

เปรียบเทียบความแตกต่างของพัฒนาการของการเรียนกลุ่มควบคุม ๑ (คะแนนการสอบครึ่งหลังของกลุ่มควบคุม ๑ ลบด้วยคะแนนการสอบครึ่งแรกของกลุ่มควบคุม ๑) กับพัฒนาการของการเรียนกลุ่มควบคุม ๒ (คะแนนการสอบครึ่งหลังของกลุ่มควบคุม ๒ ลบด้วยคะแนนการสอบครึ่งแรกของกลุ่มควบคุม ๒)

สมมุติฐาน ๒ : ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มควบคุม ๑ และกลุ่มควบคุม ๒ ไม่แตกต่างกัน

ตาราง ๔ เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มควบคุม ๑ และกลุ่มควบคุม ๒

กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}_D$	S_D^2	t
กลุ่มควบคุม ๑	๕๐	๓.๐๐	๕.๕๓๕๕	๐.๐๓๕๘
กลุ่มควบคุม ๒	๕๐	๒.๕๕	๓.๕๖๖๒	

$$t \quad (df= ๙๘) = ๒.๐๐๐$$

๐.๐๕

ค่าสถิติในตาราง ๔ แสดงว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่ม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานข้อ ๒ นั่นคือ กลุ่มควบคุมทั้งสองกลุ่มซึ่งต่างก็เรียนจากวิธีสอนตามปกติ เช่นเดียวกัน และผู้สอนคนละคน ความแตกต่างของครูผู้สอนไม่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนพอที่จะทำให้การระดับคะแนนของทั้งสองกลุ่มที่เพิ่มขึ้นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

๑.๔ การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มทดลอง ๑ และกลุ่มควบคุม ๑

เปรียบเทียบพัฒนาการของการเรียนกลุ่มทดลอง ๑ (คะแนนการสอบครั้งหลังของ กลุ่มทดลอง ๑ ลบด้วยคะแนนการสอบครั้งแรกของ กลุ่มทดลอง ๑) กับพัฒนาการของการเรียนกลุ่มควบคุม ๑ (คะแนนการสอบครั้งหลังของ กลุ่มควบคุม ๑ ลบด้วยคะแนนการสอบครั้งแรกของ กลุ่มควบคุม ๑)

สมมุติฐาน ๓ : ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มทดลอง ๑ สูงกว่ากลุ่มควบคุม ๑

ตาราง ๕ เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มทดลอง ๑ และกลุ่มควบคุม ๑

กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}_D$	S_D^2	t
กลุ่มทดลอง ๑	๔๐	๘.๓๕	๑๓.๖๖๔๑	๑.๗๘๕๒
กลุ่มควบคุม ๑	๔๐	๗.๐๐	๕.๕๓๘๕	

$$t_{(df=๗๘)} = ๑.๖๗๑$$

จากตาราง ๕ แสดงว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มทดลอง ๑ เพิ่มขึ้นสูงกว่ากลุ่มควบคุม ๑ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานข้อ ๓ นั่นคือจากการเปรียบเทียบวิธีสอนสองแบบโดยใช้ครูผู้สอนคนเดียว สอนในเนื้อหาเหมือนกัน พบว่าผลสัมฤทธิ์ของกลุ่มทดลอง ๑ เพิ่มขึ้นสูงกว่ากลุ่มควบคุม ๑ ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าวิธีสอนเป็นสาเหตุที่ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกัน

๑.๕ การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มทดลอง ๒ และกลุ่มควบคุม ๒

เปรียบเทียบพัฒนาการของการเรียนกลุ่มทดลอง ๒ (คะแนนการสอบครึ่งหลังของกลุ่มทดลอง ๒ ลบด้วยคะแนนการสอบครึ่งแรกของกลุ่มทดลอง ๒) กับพัฒนาการของการเรียนกลุ่มควบคุม ๒ (คะแนนการสอบครึ่งหลังของกลุ่มควบคุม ๒ ลบด้วยคะแนนการสอบครึ่งแรกของกลุ่มควบคุม ๒)

สมมุติฐาน ๔: ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มทดลอง ๒ สูงกว่ากลุ่มควบคุม ๒ ตาราง ๖ เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มทดลอง ๒ และกลุ่มควบคุม ๒

กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}_D$	S_D^2	t
กลุ่มทดลอง ๒	๔๐	๘.๐๗๕	๗.๖๐๘๖	๑.๘๐๘ *
กลุ่มควบคุม ๒	๔๐	๖.๘๕	๗.๕๘๖๖	

$$t \quad (df=๗๘) = ๑.๖๗๑$$

.๐๕

จากตาราง ๖ แสดงว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มทดลอง ๒ สูงกว่ากลุ่มควบคุม ๒ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานข้อ ๔ นั่นคือ ในการเปรียบเทียบวิธีสอนสอบแบบ โคโยใช้ครูผู้สอนคนเดียว สอนในเนื้อหาเหมือนกัน พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มทดลอง ๒ สูงกว่ากลุ่มควบคุม ๒ ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า วิธีสอนเป็นสาเหตุที่ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกัน

๑.๖ การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

สมมุติฐาน ๕ : ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม
 ตาราง ๗ แสดงการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}_D$	S_D^2	t
กลุ่มทดลอง	๔๐	๘.๒๑๒๕	๑๐.๘๒๒๖	*
กลุ่มควบคุม	๔๐	๖.๘๓๕	๘.๕๘๑๖	

$$t \quad (df = ๑๕๘) = ๑.๖๕๘$$

.๐๘

จากตาราง ๗ แสดงว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ซึ่ง เป็นไปตามสมมุติฐานข้อ ๕ นั่นคือเมื่อนำคะแนนที่เพิ่มขึ้นของกลุ่มทดลองสองกลุ่มรวมกัน ปรากฏว่าสูงกว่าคะแนนที่เพิ่มขึ้นของกลุ่มควบคุมสองกลุ่มรวมกัน

๒. การเปรียบเทียบทัศนคติต่อพุทธศาสนา

การทดลองครั้งนี้มีการทดสอบเพื่อวัดทัศนคติต่อพุทธศาสนาของกลุ่มตัวอย่างทุกกลุ่ม ๕ การทดสอบมี ๒ ครั้ง คือ ก่อนการเรียนและหลังการเรียน ผลการทดสอบและการเปรียบเทียบมีดังนี้

๒.๑ การเปรียบเทียบทัศนคติต่อพุทธศาสนา ก่อนการเรียนและหลังการเรียนของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม

ตาราง ๔ การเปรียบเทียบทัศนคติต่อพุทธศาสนา ก่อนการเรียนและหลังการเรียน
ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}$	$\bar{X}_D$	ΣD	ΣD^2	t
<u>กลุ่มทดลอง ๑</u>						
ก่อนเรียน	๕๐	๑๑๓.๘๕				
หลังเรียน	๕๐	๑๒๕.๓๓๕	๓.๘๒๕	๓๑๓	๓๐๕๓	๑๒.๕๓๖๕ *
<u>กลุ่มทดลอง ๒</u>						
ก่อนเรียน	๕๐	๑๑๘.๘๕				
หลังเรียน	๕๐	๑๒๕.๕๒๕	๖.๖๗๕	๒๖๓	๒๓๒๘	๘.๕๕๐๘ *
<u>กลุ่มควบคุม ๑</u>						
ก่อนเรียน	๕๐	๑๑๙.๕๐				
หลังเรียน	๕๐	๑๒๓.๓๕	๓.๑๓๕	๑๒๓	๖๕๕	๓.๕๐๓๒ *
<u>กลุ่มควบคุม ๒</u>						
ก่อนเรียน	๕๐	๑๒๐.๐๕				
หลังเรียน	๕๐	๑๒๓.๒๒๕	๓.๑๗๕	๑๐๓	๖๕๓	๕.๕๕๒๖ *

$$t \quad (df= ๓๘) = ๑.๖๘$$

.๐๕

จากตาราง ๔ แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างทุกกลุ่มมีทัศนคติต่อพุทธศาสนา เพิ่มสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

๒.๒ การเปรียบเทียบทัศนคติต่อพุทธศาสนาของกลุ่มทดลอง ๑ และ กลุ่มทดลอง ๒

เปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงทัศนคติต่อพุทธศาสนาของกลุ่มทดลอง ๑ กับการเปลี่ยนแปลงทัศนคติต่อพุทธศาสนาของกลุ่มทดลอง ๒

สมมุติฐาน ๒ : ทัศนคติต่อพุทธศาสนาของกลุ่มทดลอง ๑ และกลุ่มทดลอง ๒ ไม่แตกต่างกัน

ตาราง ๕ เปรียบเทียบทัศนคติต่อพุทธศาสนาของกลุ่มทดลอง ๑ และกลุ่มทดลอง ๒

กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}_D$	S_D^2	t
กลุ่มทดลอง ๑	๕๐	๗.๘๒๖	๑๕.๕๘๕๐	๐.๑๕๗๘
กลุ่มทดลอง ๒	๕๐	๖.๖๗๕	๒๕.๑๕๘๑	

$t (df = ๙๘) = ๒.๐๐๐$
.๐๕

ค่าสถิติในตาราง ๕ แสดงให้เห็นว่าทัศนคติต่อพุทธศาสนาของกลุ่มตัวอย่าง ทั้งสองกลุ่มไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .๐๕ ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐาน ข้อ ๒ นั่นคือวิธีสอนนิกายโชนนิกายมัธยมบาลีและบาลีบาลัทธิจะไม่ใช่คนเดียวกัน แต่ให้ผลต่อทัศนคติ ของนักเรียนไม่แตกต่างกัน

๒.๓ การเปรียบเทียบทัศนคติต่อพุทธศาสนาของกลุ่มควบคุม ๑ และ
กลุ่มควบคุม ๒

เปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงทัศนคติต่อพุทธศาสนาของกลุ่มควบคุม ๑ กับการ
เปลี่ยนแปลงทัศนคติต่อพุทธศาสนาของกลุ่มควบคุม ๒

สมมุติฐาน ๓ : ทัศนคติต่อพุทธศาสนาของกลุ่มควบคุม ๑ และกลุ่มควบคุม ๒
ไม่แตกต่างกัน

ตาราง ๑๐ เปรียบเทียบทัศนคติต่อพุทธศาสนาของกลุ่มควบคุม ๑ และกลุ่มควบคุม ๒

กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}_D$	S_D^2	t
กลุ่มควบคุม ๑	๕๐	๓.๑๗๕	๒.๕๕๕๘	๐.๘๐๐๕
กลุ่มควบคุม ๒	๕๐	๒.๖๗๕	๕.๑๕๘๑	

$$t_{.๐๕} (df=๙๘) = ๒.๐๐๐$$

ถ้าสถิติในตาราง ๑๐ แสดงให้เห็นว่าทัศนคติต่อพุทธศาสนาของกลุ่มตัวอย่าง
ทั้งสองกลุ่มไม่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานข้อ ๓ นั่นคือในการสอนโดยวิธีปกติ
แม้ผู้สอนจะไม่ใส่ใจกันเกี่ยวกับ ความแตกต่าง ของครูผู้สอนก็ไม่ทำให้ทัศนคติต่อพุทธศาสนาของ
นักเรียนที่เพิ่มขึ้นแตกต่างกัน

๒.๔ การเปรียบเทียบทัศนคติต่อพุทธศาสนาของกลุ่มทดลอง ๑ และ
กลุ่มควบคุม ๒

เปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงทัศนคติต่อพุทธศาสนาของกลุ่มทดลอง ๑ กับการ
 เปลี่ยนแปลงทัศนคติต่อพุทธศาสนาของกลุ่มควบคุม ๑

สมมุติฐาน ๘ : ทัศนคติต่อพุทธศาสนาของกลุ่มทดลอง ๑ สูงกว่ากลุ่มควบคุม ๑
 ตาราง ๑๑ เปรียบเทียบทัศนคติต่อพุทธศาสนาของกลุ่มทดลอง ๑ และกลุ่ม
 ควบคุม ๑

กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}_D$	S_D^2	t
กลุ่มทดลอง ๑	๕๐	๓.๘๒๕	๑๕.๖๘๕๐	๖.๒๖๕๓ *
กลุ่มควบคุม ๑	๕๐	๓.๑๓๕	๖.๕๕๕๘	

$$t_{.๐๕}(df=๙๘) = ๑.๖๓๑$$

จากตาราง ๑๑ แสดงว่า ทัศนคติต่อพุทธศาสนาของกลุ่มทดลอง ๑ สูงกว่า
 กลุ่มควบคุม ๑ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เป็นไปตามสมมุติฐานข้อ ๘ นั่นคือกลุ่มทดลอง ๑
 และกลุ่มควบคุม ๑ ที่ผู้วิจัยเป็นผู้สอนคนเดียวกัน ในเนื้อหาเดียวกัน แต่วิธีสอนต่างกัน
 กลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในกลุ่มทดลอง ๑ ซึ่งได้รับการสอนโดยใช้บทเรียนโมดูลมีทัศนคติเพิ่มขึ้น
 สูงกว่ากลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในกลุ่มควบคุมที่ได้รับการสอนโดยใช้วิธีสอนตามปกติ อย่างมีนัย
 สำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

๒.๕ การเปรียบเทียบทัศนคติต่อพุทธศาสนาของกลุ่มทดลอง ๒ และ
กลุ่มควบคุม ๒

สมมุติฐาน ๕ : ทัศนคติต่อพุทธศาสนาของกลุ่มทดลอง ๒ สูงกว่ากลุ่มควบคุม ๒

ตาราง ๑๒ เปรียบเทียบทัศนคติต่อพุทธศาสนาของกลุ่มทดลอง ๒ และกลุ่ม
ควบคุม ๒

กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}_D$	S_D^2	t
กลุ่มทดลอง ๒	๕๐	๖.๖๗๕	๒๕.๑๕๘๑	๕.๓๘๕๐*
กลุ่มควบคุม ๒	๕๐	๒.๖๗๕	๕.๑๕๘๑	

$$t_{.๐๕}(df = ๙๘) = ๑.๖๗๑$$

จากตาราง ๑๒ แสดงว่าทัศนคติต่อพุทธศาสนาของกลุ่มทดลอง ๒ เพิ่มขึ้นสูงกว่า
กลุ่มควบคุม ๒ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เป็นไปตามสมมุติฐานข้อ ๕ นั่นคือกลุ่มทดลอง ๒ และ
กลุ่มควบคุม ๒ ที่สอนโดยผู้สอนคนเดียวกัน ในเนื้อหาเดียวกันแต่วิธีสอนต่างกัน กลุ่มตัวอย่าง
ที่อยู่ในกลุ่มทดลอง ๒ ที่ได้รับการสอนจากบทเรียนโมดูล มีทัศนคติเพิ่มขึ้นสูงกว่ากลุ่มตัวอย่าง
ที่อยู่ในกลุ่มควบคุม ๒ ที่ได้รับการสอนโดยวิธีสอนตามปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

๒.๖ การเปรียบเทียบทัศนคติต่อพุทธศาสนาของกลุ่มทดลองและกลุ่ม

ควบคุม

นำคะแนนทัศนคติต่อพุทธศาสนาของกลุ่มทดลองทั้งสองกลุ่มรวมกัน เปรียบเทียบกับคะแนนทัศนคติต่อพุทธศาสนาของกลุ่มควบคุมสองกลุ่มรวมกัน

สมมุติฐาน ๑๐ : ทัศนคติต่อพุทธศาสนาของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม

ตาราง ๑๓ แสดงการเปรียบเทียบทัศนคติต่อพุทธศาสนาของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม

กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}_D$	S_D^2	t
กลุ่มทดลอง	๘๐	๗.๒๕	๑๕.๕๕๕๔	๗.๓๔๗๕*
กลุ่มควบคุม	๘๐	๒.๕๒๕	๗.๗๖๖๕	

$$t_{.๐๕}(df = ๑๓๖) = ๑.๖๕๘$$

จากตาราง ๑๓ แสดงว่าทัศนคติต่อพุทธศาสนาของกลุ่มทดลอง เพิ่มขึ้นสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นั่นคือ เมื่อนำคะแนนทัศนคติต่อพุทธศาสนาที่เพิ่มขึ้นของกลุ่มทดลองสองกลุ่มรวมกัน ปรากฏว่ามีค่าสูงกว่าคะแนนทัศนคติ ที่เพิ่มขึ้นของกลุ่มควบคุมสองกลุ่มรวมกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษากันคว่ำครั้งนี้ เป็นการทดลองเปรียบเทียบผลการเรียนวิชาสังคมศึกษา เรื่องความรู้เบื้องต้นสำหรับพุทธศาสนิกชน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ (ม.๑) โดยใช้บทเรียน โมดูล กับการสอนปกติ สรุปได้ดังนี้

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

๑. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาสังคมศึกษา ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ที่เรียนโดยใช้บทเรียนโมดูลกับการสอนตามปกติ
๒. เพื่อเปรียบเทียบทัศนคติต่อพุทธศาสนาของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมหลังจากได้เรียนตามเนื้อหาที่กำหนดขึ้น
๓. เพื่อทดลองสอนวิชาสังคมศึกษาโดยใช้บทเรียนโมดูล

สมมุติฐานของการศึกษาค้นคว้า

๑. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มทดลอง ๑ และกลุ่มทดลอง ๒ ไม่แตกต่างกัน
๒. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มควบคุม ๑ และกลุ่มควบคุม ๒ ไม่แตกต่างกัน
๓. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มทดลอง ๑ สูงกว่ากลุ่มควบคุม ๑
๔. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มทดลอง ๒ สูงกว่ากลุ่มควบคุม ๒
๕. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มทดลอง สูงกว่ากลุ่มควบคุม
๖. ทัศนคติต่อพุทธศาสนาของกลุ่มทดลอง ๑ และกลุ่มควบคุม ๑ ไม่แตกต่างกัน
๗. ทัศนคติต่อพุทธศาสนาของกลุ่มทดลอง ๒ และกลุ่มควบคุม ๒ ไม่แตกต่างกัน
๘. ทัศนคติต่อพุทธศาสนาของกลุ่มทดลอง ๑ สูงกว่ากลุ่มควบคุม ๑
๘. ทัศนคติต่อพุทธศาสนาของกลุ่มทดลอง ๒ สูงกว่ากลุ่มควบคุม ๒
๑๐. ทัศนคติต่อพุทธศาสนาของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

๑. กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ (ม.๑) ปีการศึกษา ๒๕๒๒ ของโรงเรียนกรรณสูตศึกษาลัย อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน ๑๖๐ คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง ๒ กลุ่ม และกลุ่มควบคุม ๒ กลุ่ม กลุ่มละ ๔๐ คน

๒. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

๒.๑ บทเรียนโมดูลเรื่องความรู้เบื้องต้นสำหรับพุทธศาสนิกชน แบ่งเป็น ๕ ชุด ดังนี้

ชุดที่ ๑ ศาสนากับการดำเนินชีวิตและสังคม

ชุดที่ ๒ ประวัติพุทธศาสนา

ชุดที่ ๓ โครงสร้างของพระพุทธศาสนา

ชุดที่ ๔ ไตรสิกขา

ชุดที่ ๕ บทบาทและหน้าที่ของพุทธศาสนิกชน

๒.๒ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นข้อสอบปรนัยแบบเลือกตอบชนิด ๔ ตัวเลือก จำนวน ๖๐ ข้อ มีค่าความเชื่อมั่น ๐.๗๐

๒.๓ แบบสอบถามวัดทัศนคติต่อพุทธศาสนา เป็นมาตราส่วนประมาณค่าสร้างตามแบบของ ลีเคอร์ท จำนวน ๒๔ ข้อ มีค่าความเชื่อมั่น ๐.๗๕

๒.๔ คู่มือครูที่ใช้สำหรับการสอนโดยวิธีปกติ ได้แก่นันทนาการสอนที่กำหนดจุดมุ่งหมาย เนื้อหาตัวอย่างและแบบฝึกหัด เช่นเดียวกับบทเรียนโมดูล

๓. วิธีดำเนินการทดลอง

สุ่มตัวอย่างนักเรียนสี่ห้องเรียนจากนักเรียนทั้งหมดแปดห้องเรียน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองสองห้องเรียน และกลุ่มควบคุมสองห้องเรียน ผู้วิจัยดองกลุ่มตัวอย่าง ๒ กลุ่ม คือกลุ่มทดลอง ๑ และกลุ่มควบคุม ๑ ส่วนกลุ่มทดลอง ๒ และกลุ่มควบคุม ๒ ให้ครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษาอีกท่านหนึ่งเป็นผู้สอน ก่อนการสอนทดสอบกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและแบบสอบถามวัดทัศนคติต่อพุทธศาสนา แล้วจึงดำเนินการสอนกลุ่มทดลองโดยใช้แบบเรียนโมดูล ส่วนกลุ่มควบคุมดำเนินการสอนตามวิธีปกติ

ใช้เวลาในการสอนกลุ่มละ ๑๐ คาบ คาบละ ๕๐ นาที เมื่อการสอนเสร็จสิ้นแล้วจึงทำการทดสอบหลังการเรียนอีกครั้งหนึ่ง โดยใช้แบบทดสอบและแบบสอบถามชุดเดียวกันที่ใช้ในการทดสอบก่อนการเรียน นำข้อมูลที่ได้จากการทดสอบทั้งสองครั้งมาทำการวิเคราะห์โดยวิธีการทางสถิติต่อไป

๔. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้ค่าความแตกต่างระหว่างคะแนนการทดสอบก่อนการเรียนและคะแนนการทดสอบหลังการเรียน มาใช้ในการคำนวณทางสถิติ แล้วนำผลไปทดสอบสมมติฐาน

๔.๑ เปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และทัศนคติต่อพุทธศาสนา ของกลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียวกัน ระหว่างคะแนนการทดสอบก่อนการเรียนและหลังการเรียน โดยใช้ t - test แบบ Dependent measure

๔.๒ เปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทัศนคติต่อพุทธศาสนา ของกลุ่มตัวอย่าง คนละกลุ่มมีผู้ใช้ t - test แบบ Independent measure

ผลการศึกษาค้นคว้า

๑. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มทดลอง ๑ และกลุ่มทดลอง ๒ ซึ่งใช้บทเรียนโมดูล เป็นวิธีสอนเหมือนกัน แต่ใช้ผู้สอนคนละคน ปรากฏว่าไม่แตกต่างกัน

๒. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มควบคุม ๑ และกลุ่มควบคุม ๒ ซึ่งใช้วิธีสอนปกติ เป็นวิธีสอนเหมือนกัน แต่ใช้ผู้สอนคนละคน ปรากฏว่าไม่แตกต่างกัน

๓. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มทดลอง ๑ และกลุ่มควบคุม ๑ ซึ่งใช้ผู้สอนคนเดียวกันแต่ใช้วิธีสอน ต่างกัน ปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มทดลอง ๑ ที่สอนโดยใช้บทเรียนโมดูลสูงกว่ากลุ่มควบคุม ๑ ที่สอนโดยวิธีสอนปกติ

๘. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มทดลอง ๒ และกลุ่มควบคุม ๒ ซึ่งคนเดียวกันแต่ใช้วิธีสอนต่างกัน ปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มทดลอง ๒ ที่สอนโดยใช้บทเรียนโมดูล สูงกว่ากลุ่มควบคุม ๒ ที่สอนโดยวิธีสอนปกติ

๙. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มทดลอง ๒ กลุ่มรวมกัน สูงกว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มควบคุม ๒ กลุ่มรวมกัน

๑๐. ทักษะคติต่อพุทธศาสนาของกลุ่มทดลอง ๑ และกลุ่มทดลอง ๒ ซึ่งใช้บทเรียนโมดูลเหมือนกัน แต่ใช้ผู้สอนคนละคน ปรากฏว่าไม่แตกต่างกัน

๑๑. ทักษะคติต่อพุทธศาสนาของกลุ่มควบคุม ๑ และกลุ่มควบคุม ๒ ซึ่งใช้วิธีสอนปกติ เป็นวิธีสอนเหมือนกัน แต่ใช้ผู้สอนคนละคน ปรากฏว่าไม่แตกต่างกัน

๑๒. ทักษะคติต่อพุทธศาสนาของกลุ่มทดลอง ๑ และกลุ่มควบคุม ๑ ซึ่งใช้ผู้สอนคนเดียวกัน แต่ใช้วิธีสอนต่างกัน ปรากฏว่าทักษะคติต่อพุทธศาสนาของกลุ่มทดลอง ๒ ที่สอนโดยใช้บทเรียนโมดูลสูงกว่ากลุ่มควบคุม ๑ ที่สอนโดยวิธีปกติ

๑๓. ทักษะคติต่อพุทธศาสนาของกลุ่มทดลอง ๒ และกลุ่มควบคุม ๒ ซึ่งใช้ผู้สอนคนเดียวกัน แต่ใช้วิธีสอนต่างกัน ปรากฏว่าทักษะคติต่อพุทธศาสนาของกลุ่มทดลอง ๒ ที่สอนโดยใช้บทเรียนโมดูลสูงกว่ากลุ่มควบคุม ๒ ที่สอนโดยวิธีปกติ

๑๔. ทักษะคติต่อพุทธศาสนา ของกลุ่มทดลอง ๒ กลุ่มรวมกัน สูงกว่าทักษะคติต่อพุทธศาสนาของกลุ่มควบคุม ๒ กลุ่มรวมกัน

การอภิปรายผล

๑. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ หนึ่ง (ม.๑) โดยใช้วิธีสอนสองแบบคือ การสอนโดยใช้บทเรียนโมดูล และวิธีสอนตามปกติ ปรากฏว่าหลังจากการทดลองสอนแล้ว นักเรียนที่เรียนจากการสอนโดยใช้บทเรียนโมดูลมีคะแนนเพิ่มสูงขึ้นมากกว่านักเรียนที่เรียนจากวิธีสอนตามปกติ **ไม่ว่า**

ผู้สอนจะเป็นผู้วิจัยเองหรือเป็นผู้สอนที่เข้าร่วมในการศึกษาค้นคว้าก็ตาม ทั้งนี้เห็นได้จากผลการศึกษาค้นคว้า ข้อ ๓ และ ข้อ ๔ แม้จะนำผลของการสอนของผู้สอน ๒ คน คือ ผู้วิจัยและผู้เข้าร่วมในการทดลองมารวมกันแล้วเปรียบเทียบผลแตกต่างของวิธีสอนทั้งสองแบบ นักเรียนที่เรียนจากการสอนโดยใช้บทเรียนโมดูล ก็ยังมีคะแนนเพิ่มสูงขึ้นมากกว่านักเรียนที่เรียนจากวิธีสอนตามปกติ ดังจะเห็นได้จากผลการศึกษาค้นคว้าข้อ ๕ ผลการศึกษาค้นคว้านี้ เป็นไปตามตามมูฏฐานที่ตั้งไว้ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ นิยม ทองอุคม (นิยม ทองอุคม ๒๕๒๐ : ๒๖ - ๓๐) ที่พบว่าในการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนจากบทเรียนโมดูลสูงกว่านักเรียนที่เรียนจากวิธีสอนตามปกติ และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ แอนเดอร์เซน (Anderson . ๑๙๕๗ : ๒๑๑๕ - A) ที่พบว่าในวิชาชีววิทยา นักเรียนที่เรียนจากบทเรียนโมดูลจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าอีกกลุ่มหนึ่งที่เรียนตามปกติ เช่นเดียวกัน

ในการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มตัวอย่างสองกลุ่มที่ใช้วิธีสอนแบบเดียวกัน แต่ผู้สอนคนละคน ตามผลการศึกษาค้นคว้าข้อ ๑ ปรากฏว่า นักเรียนที่เรียนจากบทเรียนโมดูล สองกลุ่มแม้จะมีผู้ดำเนินการสอนคนละคนก็ตาม ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของทั้งสองกลุ่มก็ไม่แตกต่างกัน แสดงว่าบทเรียนโมดูลที่สร้างขึ้นนี้ ไม่ว่าจะผู้สอนจะเป็นผู้วิจัยเองหรือไม่ก็ตาม ผลการสอนในค่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนย่อมไม่แตกต่างกัน ตรงตามลักษณะของบทเรียนโมดูลที่ว่า บทเรียนโมดูลเน้นที่ตัวผู้เรียนมากกว่าตัวผู้สอน และบทเรียนโมดูลควรมีลักษณะของการสอนตัวเอง ส่วนการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนจากวิธีสอนตามปกติไม่แตกต่างกันตามผลการศึกษาค้นคว้าข้อ ๒ อาจเป็นผลเนื่องมาจากผู้สอนทั้งสองคนมีคู่มือในการสอนโดยมีจุดมุ่งหมาย ทั่วอย่าง และแบบฝึกหัดเดียวกัน

๒. การเปรียบเทียบทัศนคติต่อพุทธศาสนา ของนักเรียนที่เรียนจากวิธีสอนโดยใช้บทเรียนโมดูลและวิธีสอนตามปกติ ปรากฏว่านักเรียนที่เรียนจากการสอนโดยใช้

บทเรียนโมดูล มีคะแนนเพิ่มสูงขึ้น มากกว่านักเรียนที่เรียนจากการสอนตามปกติ ไม่ว่าผู้สอนจะเป็นผู้วิจัย หรือครูอื่นอีกคนหนึ่งก็ตาม ดังจะเห็นได้จากผลการศึกษาค้นคว้าข้อ ๔ และข้อ ๕ นั่นคือในการศึกษาครั้งนี้บทเรียนโมดูลมีผลในการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของนักเรียน โดยวัดจากแบบทดสอบสูงกว่าวิธีสอนตามปกติ แม้จะนำผลการสอนของผู้วิจัยทั้ง ๒ คน คือ ผู้วิจัยและครูอีกคนหนึ่งมารวมกัน แล้วเปรียบเทียบผลแตกต่างของวิธีสอนทั้งสองแบบ ผลการศึกษาค้นคว้าข้อ ๑๐ ก็ยังแสดงให้เห็นว่านักเรียนที่เรียนจากบทเรียนโมดูลมีทัศนคติที่ดีเพิ่มขึ้นมากกว่านักเรียนที่เรียนจากวิธีสอนตามปกติ หรืออาจกล่าวอีกอย่างหนึ่งได้ว่าบทเรียนโมดูลที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ให้ผลในการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของนักเรียนไปในทางที่ดี มากกว่าวิธีสอนตามปกติ ผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของสตีเฟนส์ (Stephens . ๑๙๗๔ : ๔๙๗๓ - A) ที่ประสบผลในการสร้างทัศนคติที่ดีในการอ่านโดยใช้บทเรียนโมดูล ผลการวิจัยของ แอน - เคอร์เซน (Anderson . ๑๙๗๕ : ๒๑๑๘ - A) เกี่ยวกับการใช้บทเรียนโมดูล และทัศนคติต่อวิชาชีววิทยา และผลการวิจัยของชาเชีย (Chachere . ๑๙๗๖ : ๔๔๑๓ - A) เกี่ยวกับการใช้บทเรียนโมดูล เพื่อกระตุ้นคติในด้านความตื่นตัวทางสังคมและวัฒนธรรม ทั้งสตีเฟนส์ แอนเคอร์เซน และ ชาเชีย ต่างก็พบว่าผู้เรียนที่เรียนโดยใช้บทเรียนโมดูลมีทัศนคติที่ดีกว่าอีกกลุ่มหนึ่ง ที่เรียนจากวิธีสอนปกติ

ในการเปรียบเทียบทัศนคติของกลุ่มตัวอย่าง ๒ กลุ่มที่เรียนจากวิธีสอนแบบเดียวกันแต่ผู้สอนคนละคน ความผลการศึกษาค้นคว้าข้อ ๔ ปรากฏว่านักเรียนที่เรียนจากบทเรียนโมดูล ๒ กลุ่ม แม้จะมีผู้ดำเนินการสอนคนละคนก็ตาม แต่ทัศนคติต่อพุทธศาสนาของทั้งสองกลุ่มก็ไม่แตกต่างกัน และผลการศึกษาค้นคว้าข้อ ๕ พบว่านักเรียน ๒ กลุ่มที่เรียนจากผู้สอน ๒ คน โดยวิธีสอนตามปกติก็ไม่แตกต่างกันเช่นเดียวกัน การอภิปรายผลในเรื่องนี้ก็คงเป็นไปเช่นเดียวกับการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มที่ใช้วิธีสอนแบบเดียวกันแต่ผู้สอนคนละคน การที่ผลการเปรียบเทียบไม่แตกต่างกัน อาจเป็นเพราะในการสอนทั้งสองแบบ ผู้สอนต่างก็สอนตามจุดมุ่งหมายและเนื้อหาเดียวกัน เมื่อการสอนเป็นไปตามจุดมุ่งหมายและเนื้อหา จะทำให้ผลที่ปรากฏไม่แตกต่างกัน

๓. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนและทัศนคติต่อพุทธศาสนาระหว่าง ผลการทดสอบก่อนการ เรียนและหลังการ เรียนของนักเรียนตามตารางที่ ๒ และตารางที่ ๕ พบว่าคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนและทัศนคติต่อพุทธศาสนาของ ทุกกลุ่ม เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติ ที่ระดับ .๐๕ แต่อย่างไรก็ตามจากตารางก็ยังคงแสดงให้เห็นค่าของพัฒนาการของกลุ่ม ทดลองที่เพิ่มขึ้นสูงกว่ากลุ่มควบคุม จึงเห็นว่าบทเรียนโมดูลมีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการ สอนวิชาสังคมศึกษาเพราะให้ผลในการสอนดีมาก

ข้อเสนอแนะ

๑. ข้อเสนอแนะทั่วไป

๑.๑ เนื่องจากบทเรียนโมดูลเป็นสื่อการสอนที่มีประสิทธิภาพ บทเรียน โมดูลมาอยู่อย่างผู้เรียนสามารถศึกษาหากว่ารับรู้ได้ด้วยตนเอง หากมีการผลิตบทเรียนโมดูล เพื่อใช้ประกอบการ เรียนของนักเรียนให้กว้างขวางในหลาย ๆ สาขาวิชา ก็ย่อมจะมีประโยชน์ ในการปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนได้มาก

๑.๒ สถาบันการศึกษาที่มีหน้าที่ผลิตครูในทุกระดับ ควรให้ความสนใจและ ส่งเสริมให้มีการผลิตบทเรียนโมดูล และนำบทเรียนโมดูลไปใช้ให้แพร่หลายยิ่งขึ้น ในหมู่ นักศึกษาคณะครูและครูประจำการโดยทั่วไป

๑.๓ หน่วยงานทางการศึกษาทั้งในระดับประเทศและในระดับท้องถิ่น ควรส่งเสริมการผลิตบทเรียนโมดูลในสาขาวิชาต่าง ๆ แคว้นเผยแพร่แก่โรงเรียนต่าง ๆ เพื่อครูจะได้นำไปใช้ในการสอนเป็นการแบ่งเบาภาระการสอนของครูส่วนหนึ่ง

๑.๔ บทเรียนโมดูลที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นนี้ เป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับทางศาสนา มีความสัมพันธ์กันหนึ่งในการพัฒนาจริยธรรมของ เยาวชน ควรที่จะนำไปปรับปรุงใช้กับ นักเรียนระดับอื่น ๆ และขยายโครงสร้างของ เนื้อหาให้ครอบคลุมตามหลักสูตร ซึ่งจะเกิด ประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าของนักเรียนอย่างมาก

๑.๕ ควรให้มีการจัดตั้งชุมนุมพุทธศาสน์ขึ้นในทุก ๆ โรงเรียนเพื่อเปิด โอกาสให้นักเรียนได้ศึกษาหากว่ารู้เกี่ยวกับพุทธศาสนาและสิ่งที่เกี่ยวข้องมากขึ้น และครู

ก็สามารถใช้บทเรียนโมคฺคฺลในการพัฒนาความรู้และทัศนคติต่อพุทธศาสนาของนักเรียนได้ โดยไม่ต้องเสียเวลาเรียนที่มีอยู่ตามตารางสอนปรกติ

๒. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

๒.๑ ควรมีการสร้างบทเรียนโมคฺคฺลวิชาสังกมศึกษาในเนื้อหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาในระดับชั้นอื่น ๆ

๒.๒ ในการสร้างบทเรียนโมคฺคฺล ผู้สร้างบทเรียนเมื่ออิสระเต็มที่ที่จะ กำหนดกิจกรรมใด ๆ ก็ได้สำหรับให้ผู้เรียนเลือกเรียน ผู้วิจัยเห็นว่าน่าจะมีการศึกษาความ เหมาะสมของการใช้บทเรียนโมคฺคฺลในการพัฒนาจริยธรรมของนักเรียนว่ากิจกรรมลักษณะใด ในบทเรียนโมคฺคฺลที่ให้ผลดีต่อการเรียนมากที่สุด

๒.๓ ควรมีการศึกษาดูว่า ผลของการใช้บทเรียนโมคฺคฺลในเรื่องนี้ ทำให้ผู้เรียนมีทัศนคติต่อบทเรียนโมคฺคฺลอย่างไร

๒.๔ ควรมีการทดลองเพื่อดูว่านักเรียนที่มีความสามารถในระดับต่าง ๆ กันจะเรียนบทเรียนโมคฺคฺลได้แตกต่างกันหรือไม่ หรือมีปัญหาในการเรียนอย่างไร

๒.๕ ในการทดลองครั้งนี้ ใช้เวลาในการเรียนเพียงกลุ่มละ ๑๐ คาบ บทเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นเพียงบางส่วนของเนื้อหาในหลักสูตรเท่านั้น ผู้วิจัยเห็นว่า แม้ผลการทดลองจะเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ทุกประการก็ตาม แต่ถ้าได้มีการทดลองสร้าง บทเรียนโมคฺคฺลในขอบเขตเนื้อหาที่กว้างขวางขึ้น และใช้เวลาในการทดลองให้มากขึ้น แล้ว จะทำให้การเรียนของผู้เรียนทั้งในค่านิยมสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทัศนคติต่อ พุทธศาสนาได้ผลดียิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

กาญจนา คำสุวรรณ "จริยธรรมของเยาวชนไทย" สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

๑ : ๔๓ - ๕๔ มกราคม - เมษายน ๒๕๒๑

จอน เพชรรัตน์ การศึกษาเกี่ยวกับความสนใจของเยาวชนที่มีต่อพุทธศาสนาในเขต

พระนคร ปีการศึกษา ๒๕๒๑ วิทยานิพนธ์ ค.บ. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๑๒

๑๓๒ หน้า อักสำเนา

--- --- ชม-ภูมิภาค "การปลูกฝังจริยธรรม" ศึกษาศาสตร์ ๒ : ๑๔ - ๒๔ มิถุนายน -

ธันวาคม ๒๕๒๑

ชมพันธุ์ กฤษกร ณ อยุธยา หน่วยการเรียนรู้การสอน เอกสารประกอบการเรียนวิชา

ทฤษฎี และการปฏิบัติการศึกษาหลักสูตร ๒๕๑๙, ๑๑ หน้า อักสำเนา

ชวาล แพทย์กุล เทคนิคการวัดผล พิมพ์ครั้งที่ ๕ วัฒนาพานิช ๒๕๑๖, ๔๓๔ หน้า

ดวงเดือน พัมภนนาวิณ และ เพ็ญแข ประจักษ์จันติก รายงานการวิจัยเรื่องจริยธรรม

ของเยาวชนไทย สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ประสานมิตร ๒๕๒๐, ๓๔๔ หน้า

ดวงเดือน ศาสตรภักดิ์ การวัดทัศนคติ เอกสารประกอบการเรียนวิชาวิจัย ๕๐๑

วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์ ๒๕๒๑, ๘ หน้า อักสำเนา

ธีระ จิตต์จนะ การศึกษาเปรียบเทียบผลการสอนวิทยาศาสตร์ในระดับชั้นมัธยมศึกษา

ปีที่ ๒ เรื่องไฟฟ้า โดยใช้บทเรียนโมดูลกับการสอนตามปกติ ปรินซ์นิพนธ์ กต.ม.

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ๒๕๑๙, ๓๘ หน้า อักสำเนา

นิยม ทองอุคม การศึกษาเปรียบเทียบผลการสอนวิทยาศาสตร์ในระดับชั้นมัธยมศึกษา

ปีที่ ๑ เรื่อง บรรยากาศ โดยใช้บทเรียนโมดูลกับการสอนตามปกติ ปรินซ์นิพนธ์

กต.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ๒๕๒๐, ๓๕ หน้า อักสำเนา

เบ็ญจมา โสภกรโยม การทดลองการเปรียบเทียบผลการสอนสมการเชิงเส้นหนึ่งตัวแปร โดยใช้หน่วยการเรียนรู้การสอนกับการสอนปกติ ปรินญาณีพันธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ๒๕๒๐ , ๑๓๖ หน้า อักสำเนา

ประภาเพ็ญ สุวรรณ ทักถนคติ : การวัดการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมอนามัย ไทยวัฒนาพานิช ๒๕๒๐, ๑๘๓ หน้า

พนัส หันนาคินทร์ การสอนคานิยม แผนกเอกสารและการพิมพ์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก ๒๕๒๐ , ๑๗๕ หน้า

เพ็ญจันทร์ กุประเสริฐ การสอนที่ลัทธิรวมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดพระนคร และธนบุรี วิทยานิพนธ์ ค.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๑๓, ๑๔๐ หน้า อักสำเนา

รัตนา ภมร การสอนที่ลัทธิรวมในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นสายสามัญของโรงเรียนในจังหวัดพระนคร ปีการศึกษา ๒๕๑๓ วิทยานิพนธ์ ค.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๑๓ , ๗๘ หน้า อักสำเนา

ล้วน สายยก และ อังคณา ตันศิริตนานนท์ สถิติวิทยาทางการศึกษา วัฒนาพานิช ๒๕๑๕ , ๒๘๐ หน้า

วันดี วัฒนาประสิทธิ์ ปัญหาการสอนที่ลัทธิรวมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น วิทยานิพนธ์ ค.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๑๕ , ๑๑๖ หน้า อักสำเนา

วันทนี วิชัยคำ การศึกษาเปรียบเทียบทัศนคติของนิสิตทางคณะวิชาและต่างชั้นที่มีต่อพระพุทธศาสนา ปรินญาณีพันธ์ กศ.ม. วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร ๒๕๑๕ , ๖๕ หน้า อักสำเนา

วันรบ วรคิด การสำรวจทัศนคติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ที่มีต่อพระพุทธศาสนา วิทยานิพนธ์ ค.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๑๕ , ๘๒ หน้า อักสำเนา

วิชัย วงษ์ใหญ่ " การฝึกหัดครูแบบสมรรถฐาน " ศึกษาศาสตร์ ๑ : ๑๔ - ๒๐

มิถุนายน - ธันวาคม ๒๕๑๔

วิศิษฐ์ ชุมวรฐายี การสร้างหน่วยการเรียนรู้การสอน เอกสารประกอบการเรียนวิชาทฤษฎีและการปฏิบัติการหลักสูตร ฉบับที่ ๓/๑๔ ภาควิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ๒๕๑๔, ๔ หน้า อัดสำเนา

ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, มหาวิทยาลัย Module เอกสารประกอบการสัมมนาการสร้างโมดูลการสอน ฉบับที่ ๕/๒๐, ๒๑ - ๒๓ มีนาคม ๒๕๒๐ ไม่ปรากฏจำนวนหน้า อัดสำเนา

ศึกษานิเทศก์, กระทรวง หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช ๒๕๒๑ จงเจริญการพิมพ์ ๒๕๒๐, ๒๕๒ หน้า

เศวต สายะวารานนท์, พ.ศ. การศึกษาค้นคว้าคิดเห็นและความสนใจของนักเรียนวัยรุ่น
ต่อพุทธศาสนาในปัจจุบัน วิทยานิพนธ์ ค.บ. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๑๑, ๕๕ หน้า อัดสำเนา

สุภาณี โคตรจรัส แนวคิดเกี่ยวกับการปรับปรุงการสอนวิชาสังคมศึกษาในชั้นมัธยมศึกษา
ตอนต้น วิทยานิพนธ์ ค.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๑๐, ๓๔๐ หน้า อัดสำเนา

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ และ เอนกกุล กรี่แสง หลักเบื้องต้นของการวัดผลการศึกษา
โครงการตำรามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก ๒๕๑๗, ๒๓๔ หน้า

อัศรา บุญทิพย์ " พุทธศาสนากับการศึกษา " วิทยาสาร ๒๔ : ๓๖ - ๓๘, ๑
ธันวาคม ๒๕๒๐

Andersen, Austin. "The Effect of a Modular Biology Course on Attitudes toward Biology," Dissertation Abstracts International. 36 : 2119-A, October, 1975.

APEID. Modules on the Construction of Modules. An APEID Regional Planning Workshop, University of the Philippines, Quezon City, 1975. 45 p.

Chachere, Ernest Gilbert. "The Effect of a Module Pertaining to Social and Cultural Awareness on the Attitudes of College Students in an Introductory Education Course," Dissertation Abstracts International. 36 : 4413-A, January, 1976.

Cronbach, Lee J. Essentials of Psychological Testing. 3rd, ed, New York, Harper & Row, 1970. 752 p.

Dalo, Mary Elizabeth W. "A Comparative Study of Achievement between College Students Being Taught in the Traditional Manner and Those Taught with Learning Modules," Dissertation Abstracts International. 34 : 6481-A, April, 1974.

Dishner, Ernest Keith. "Proficiency Modules VS. Traditional Teaching in Developmental Reading Methodology Courses," Dissertation Abstracts International. 34 : 6494-A, April, 1974.

Fan, Chun-Teh. Item Analysis Table. Education Testing Service, Princeton, New Jersey, 1952. 32 p.

Florida Department of Education. Florida Modules on Generic Competencies : Module on Modules. University of Florida, Gainesville, Florida, 1973. 27 p.

Friedman, Herbert. Introduction to Statistics. Random House, Inc., New York, 1972. 334 p.

Hall, Gene E. and Howard L. Jones. Competency - Based Education : A Process for the Improvement of Education. Prentice-Hall, Inc., Englewood Cliffs, N.J., 1976. 376 p.

Krug, Edward A. Curriculum Planning. Revised Edition, Harper & Row, New York, 1957. 336 p.

Perry, Constance Merrifield. "Evaluation of an Instructional Module in Secondary Science Teaching Utilizing Personality Variables and Semantic Differential Measured Attitudes," Dissertation Abstracts International. 37 ; 3565-A, December, 1976.

Purinton, Shirley Ann. "The Development, Implementation, and Evaluation of a Modular Approach to Human Relations Training for Pre-Service Elementary School Teachers," Dissertation Abstracts International, 34 : 6503-A, April, 1974.

Sbaratta, Philip Anthony. "A Flexible Modular System : An Experiment in Teaching Freshman Composition," Dissertation Abstracts International. 36 : 1280-A, September, 1975.

Sevatamorn, Sirmsree. "The Status of Secondary Social Studies Curriculum and Instruction in Thailand," Dissertation Abstracts International. 36 : 7171-A, May, 1976.

Smith, John William. "Art Attitudes of Preservice Elementary Teacher as Affected by a Modular Program in Art," Dissertation Abstracts International. 36 : 838-A, August, 1975.

Stephens, Carolyn Anderson. "Developing and Field-Testing a Content Area Reading Proficiency Modular-Based Inservice Program, "Dissertation Abstracts International. 34 : 4973-A, February, 1974.

Wesley, Edgar B. and Stanley P. Wronski. Teaching Social Studies in High Schools. 5 th. ed., D.C. Heath and Company, Boston, 1964. 628 p.

Wilkerson, George James. "The Design and Validation of an Inservice Training Modulc Entitle "Changing Students' Attitudos", for the With Community College Instructors" Dissertation Abstracts International. 34 : 4666-A, February, 1974.

การคำนวณ

ภาคผนวก ก.
การวิเคราะห์ข้อมูล

ค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r)
ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ข้อที่	p	r
1	.52	.30
2	.57	.27
3	.67	.25
4	.43	.20
5	.35	.29
6	.52	.22
7	.65	.36
8	.46	.41
9	.50	.34
10	.50	.26
11	.39	.28
12	.50	.40
13	.75	.38
14	.44	.30
15	.78	.47
16	.66	.45
17	.63	.24
18	.50	.34
19	.73	.32
20	.48	.44

ข้อที่	p	r
21	.64	.32
22	.54	.41
23	.43	.27
24	.62	.42
25	.44	.51
26	.77	.35
27	.62	.36
28	.54	.27
29	.54	.55
30	.79	.31
31	.40	.39
32	.56	.30
33	.59	.56
34	.62	.36
35	.60	.39
36	.46	.41
37	.77	.49
38	.60	.46
39	.42	.42
40	.54	.41

ข้อที่	p	r
41	.41	.23
42	.38	.42
43	.64	.32
44	.56	.46
45	.61	.28
46	.46	.34
47	.70	.38
48	.50	.40
49	.56	.51
50	.48	.22
51	.52	.37
52	.65	.29
53	.54	.27
54	.54	.34
55	.58	.34
56	.52	.22
57	.67	.32
58	.60	.39
59	.73	.32
60	.77	.49

ค่าอำนาจจำแนก (t) ของแบบสอบถามวัดทัศนคติของพุทธศาสนิกชน

ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก
1	4.8804
2	3.4642
3	3.0295
4	2.8719
5	2.1496
6	3.5826
7	2.1574
8	4.0979
9	3.9406
10	2.8387
11	6.6482
12	2.2620
13	9.8039
14	4.1721

ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก
15	4.2122
16	3.1868
17	6.1237
18	4.3601
19	3.0195
20	4.2693
21	3.6909
22	4.6383
23	3.2122
24	3.2273
25	6.9162
26	5.3078
27	2.1786
28	4.7826

ภาคผนวก ข.
บทเรียนโมดูล

บทเรียนใบกฐล

เรื่อง การวางฐฐ์เื้อวกันส่วนรับพุทธทศนิกชน

กาฐฐ์เื้อวการใ้บทเรียนใบกฐล

๑. บทเรียนใบกฐลนี้สร้างขึ้นสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศกษาปีที่ ๑ (ม ๑) ใ้เรียนในรายวิชา ส ๑๐๒ ประกอบด้วยบทเรียน ๘ ชุกกัว

ชุกที่ ๑ เรื่อง การนากับการดาเนินชีวิตและสังกม

ชุกที่ ๒ เรื่อง ประวัติพุทธทศนา

ชุกที่ ๓ เรื่อง โครงสร้างของพุทธทศนา

ชุกที่ ๔ เรื่อง ไตรสิกขา

ชุกที่ ๕ เรื่อง หน้าที่ของพุทธทศนิกชน

๒. นักเรียนต้องเรียนบทเรียนใบกฐลนี้เรียงกันตามลำดับตั้งแต่ชุกที่ ๑ ถึงชุกที่ ๕ นักเรียนอาจไม่เรียนบทเรียนชุกใดชุกหนึ่งได้ ในกรณีนี้นักเรียนสามารถผ่านการประเมินผลเบื้องต้นของบทเรียนนั้น ๆ ได้ตามเกณฑ์ที่กำหนด

๓. การเรียนตามบทเรียนนี้กรุ้บหน้าที่ให้คำปรึกษาในการ เลอดกิจกรรมรบบการ เรียนของนักเรียน ครอบมิทหา และให้ความสะดวกโยการจิกอูปกรกัและการตักบาตตามกิจกรรมที่กำหนด

๔. กรุ้บต้องตักบาตบทเรียนโมกฐลอย่างละเอื้อยกรอบครอบโยว่น เื้ออหาและฝึกษาขึ้นตอนของกิจกรรมต่าง ๆ ที่นักเรียนจะก่องปฏิบัติพร้อมทั้งทำควาเข้าใจกระบวนการเรียนของนักเรียนทุกชั้นตอนเพื่อการค้าเนินการ สอนที่มีประสิทธิธิภาพ

๕. นักเรียนฝึกษาหลักการ จุกุ่งหมาย และวิธีการเรียนวากบทเรียนใบกฐลแล้วปฏิบัติตามขึ้นตอนที่กำหนด กอ กอการ เรียนต้องมีการทำแบบทดสอบก่อนการ เรียน เลือกปฏิบัติตามกิจกรรมที่กำหนด คลังจากการเรียนตามกิจกรรมครบถ้วนแล้วต้องทำแบบทดสอบหลังการเรียน ถ้านักเรียนไม่ผ่านเกณฑ์การ ประเมินผลคลังการ เรียนก็ต้องมีการ เรียนซ่อมเสริม

๖. ในการประเมินผลหลังการเรียน จะบ้เฉลยกาตอบของบทเรียนทั้ง ๘ ชุกไว้ต่างหาก นักเรียนอาจตรวจเกณฑ์การให้คะแนนเองหรือให้กรุ้บเป็นผู้ตรวจให้

๖. ข้อสำคัญในการเรียนตามบทเรียนใบคู่มือ นักเรียนจะต้องมีความรับผิดชอบในการเรียน ปฏิบัติในตนเอง มีความมุ่งมั่นในการเรียน ทั้งนี้เพราะนักเรียนจะเกิดความรู้ความเข้าใจที่จดจำหรือฝังแน่นอยู่กับตัวนักเรียนเอง

บทเรียนโมกุล ชุดที่ ๖

เรื่อง การสนทนากับการดำเนินชีวิตและสังคม

หลักการและเหตุผล

ปัจจุบันชาวพุทธในประเทศไทยนับถือศาสนาและมีความรู้ในเรื่องศาสนาแตกต่างกันไป หลายคนไม่ทราบว่าศาสนาจะมีประโยชน์หรือเกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่ของกันอย่างไร บางคนพูดว่าทุกวันนี้ถ้าไม่โกงก็ไม่รวย หรือบางคนอาจจะพูดว่าเราไม่จำเป็นต้องมีศาสนาก็อยู่ได้ ศาสนาไม่เห็นจะมีประโยชน์แก่ประเทศชาติอย่างใดเลยมีแต่ทำให้ประเทศของเราล่าช้าลงไปทุกที ผู้ที่พูดเช่นนี้อาจไม่ทราบหรือลืมคิดไปว่าถ้าคนไทยส่วนใหญ่ไม่รู้จักศาสนา ไม่มีศีลธรรมอยู่บ้างแล้ว จะเกิดปัญหาในสังคมมากสักเพียงใด ดังนั้นพุทธศาสนิกชนจึงควรได้ศึกษาความเกี่ยวข้องกัน ระหว่างบทบาทของศาสนา วัด และพระภิกษุสงฆ์ที่มีต่อชีวิตความเป็นอยู่ของเราเพื่อจะได้ไม่ปล่อยปละละเลยจนกระทั่งศาสนาเสื่อมทรามไปจากจิตใจ

จุดมุ่งหมาย

จุดมุ่งหมายทั่วไป

๑. เพื่อให้ นักเรียน เข้าใจความหมายของศาสนาและความจำเป็นของศาสนาต่อชีวิตอย่างถูกต้อง
๒. เพื่อให้ นักเรียน ได้ทราบบทบาทของวัดและพระภิกษุสงฆ์ในพระพุทธศาสนาที่มีต่อสังคมไทย
๓. เพื่อให้ นักเรียน ได้เรียนรู้แนวทางการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธศาสนา

จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม

เมื่อนักเรียนได้เรียนความบทเรียนนี้แล้ว นักเรียนควรรวบรวมการกระทำได้ดังนี้

๑. บอกความหมายของคำว่าศาสนาได้ถูกต้อง
๒. บอกได้ว่าถ้าประชาชนไม่นับถือศาสนาและไม่ปฏิบัติตามหลักธรรมแล้วจะทำให้

สังกมวนวาย

๓. โต้แย้งข้อกล่าวหาที่เป็นปฏิปักษ์ต่อการนับถือศาสนา เช่น ศาสนาเป็นยาเสพติด
ผู้นับถือศาสนาเป็นผู้มั่งมาย ได้

๔. เสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับความจำเป็นของศาสนาต่อชีวิตในโรงเรียนได้
๕. บอกประโยชน์ของพระภิกษุสงฆ์ที่มีต่อสังคมได้อย่างน้อย ๔ ข้อ
๖. บอกความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับสังคมไทยได้

ความรู้พื้นฐาน

นักเรียนไม่จำเป็นต้องมีกาบบรรณานุกรมในเรื่องใดมาก่อน

การประเมินผลเบื้องต้น

ให้นักเรียนทำแบบทดสอบจากเอกสารหมายเลข ๑ ถ้านักเรียนสามารถทำแบบทดสอบ
ได้คะแนนร้อยละ ๕๐ ของคะแนนเต็มขึ้นไปแล้ว บทเรียนนี้ก็ไปจำเป็นสำหรับนักเรียนแต่อย่างใด

กิจกรรมการเรียนรู้

นักเรียนศึกษาบทเรียนตามลำดับดังนี้

๑. ศึกษาเรื่องศาสนากับชีวิตจากเอกสารหมายเลข ๒
๒. นักเรียนศึกษาเรื่องวัดและพระภิกษุสงฆ์ในพุทธศาสนาจากเอกสารหมายเลข ๓

การประเมินผลหลังการเรียนรู้

ให้นักเรียนทำแบบทดสอบจากเอกสารหมายเลข ๑ ซึ่งเป็นแบบทดสอบชุดเดียวกับที่ใช้
ในการประเมินผลเบื้องต้น ถ้านักเรียนทำคะแนนเต็มได้ร้อยละ ๕๐ ขึ้นไป ถือว่าผ่านบทเรียน
ได้แล้ว

การเรียนรู้รอบเสริม

นักเรียนที่ยังไม่ผ่านบทเรียนนี้ให้ปรึกษาคณะครูและกลับมาเริ่มเลือกกิจกรรมและทำตาม
กิจกรรมที่กำหนดอีกจนกระทั่งผ่านได้

เอกสารหมายเลข ๑ โปศุลที่ ๕

แบบทดสอบเพื่อการประเมินผลเบื้องต้นและการประเมินผลหลังการเรียน

คำสั่ง ให้นักเรียนเติมคำหรือข้อความลงในช่องว่างต่อไปนี้

๑. ศาสนาหมายถึง .....

..... (๒ คะแนน)

๒. ถ้าประชาชนไม่ปฏิบัติตามและไปมีที่ลธรรมะทำให้สังคมวุ่นวายเพราะ .....

..... (๒ คะแนน)

๓. ถ้ามีกษัตริย์ที่ชั่วช้าและโหดร้าย ข้าราชการจะบอกและอธิบายให้เขาฟัง

ว่า .....

..... (๓ คะแนน)

๔. แม้แต่ในโรงเรียนเรื่องของศาสนาที่จำเป็นแก่ชีวิตคือ .....

..... (๑ คะแนน)

๕. พระภิกษุสงฆ์มีประโยชน์ต่อสังคมหลายประการ ได้แก่

ก. ....

ข. ....

ค. ....

ง. ....

จ. ....

๖. วัตถุประสงค์ที่สามคือ .....

..... (๒ คะแนน)

๗. วัตถุประสงค์ว่าสังคมอย่างน้อย ๖ ประการ คือ .....

..... (๓ คะแนน)

เอกสารหมายเลข ๒ โมคฺคฺลที ๑
ศาสนาภิกษุวิฑิต

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านเอกสารแล้วตอบคำถามที่กำหนดขึ้นท้ายเอกสารและตรวจคำตอบได้จากบัตรเฉลยในตอนท้าย ถ้ากรรมการชั้นนักเรียนจะศึกษาตามลำพัง หรือศึกษาร่วมกัน เป็นกลุ่มก็ได้

ความหมายของศาสนา

คำว่า ศาสนา แปลตามศัพท์แปลว่าคำสั่งสอนหรืออบรม หมายถึงศาสนสำหรับให้มนุษย์ปฏิบัติตนเพื่อความสงบสุขของตนเองและผู้อื่น ช่วยให้เป็นที่สละสภาพวาทะถกกลายเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์อย่างแท้จริง ศาสนาทุกศาสนาจะต้องมีผู้ก่อตั้งที่เฝ้าสั่งสอนที่พบมาสอนแก่ชาวโลก เราเรียกผู้ก่อตั้งนั้นว่าศาสดา ศาสนามีคำสั่งสอนทางศีลธรรมจรรยา บัญญัติสูงสุดทางศาสนา มีผู้สืบทอดหลักคำสั่งสอนและมีพิธีกรรม สำหรับพุทธศาสนามีศาสดาคือพระพุทธเจ้าซึ่ง เป็นผู้พบความจริงและแนวทางปฏิบัติตนด้วยพระองค์เองแล้วนำมาสอนแก่ชาวโลก จุดหมายสูงสุดในพุทธศาสนาคือนิพพาน มิ่ง เป็นสภาพความสงบหลุดพ้นจากทุกข์โดยสิ้นเชิง ผู้สืบทอดหลักคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าคือพระภิกษุสงฆ์ และประการสุดท้าย พุทธศาสนามีพิธีกรรมทางศาสนาสำหรับให้ชาวพุทธปฏิบัติ

ประโยชน์ของศาสนา

๑. ศาสนาสนองความต้องการทางจิตใจของมนุษย์ มนุษย์เรานอกจากจะมีความต้องการทางร่างกายเพื่อให้ร่างกายมีความสุข อันได้แก่ความต้องการอาหาร เครื่องนุ่งห่มที่อยู่อาศัยและยารักษาโรคแล้ว ยังมีความต้องการทางจิตใจอยากจะได้รับแต่ความสุขใจ สงบ หลุดพ้นจากความเร่าร้อนกระวนกระวายใจและความวิตกกังวลต่าง ๆ ศาสนาสามารถตอบสนองความต้องการเหล่านี้ได้เพราะศาสนาสอนให้ประพฤติดีทั้งกาย วาจา ใจ ไม่พยายาทำไม่มงคล สอนให้มีเมตตา กรุณา และเสียสละ ผู้ปฏิบัติตามคำสั่งสอนของศาสนาย่อมได้รับการขัดเกลาจิตใจ ทำให้จิตใจปลอดโปร่งแจ่มใส

๖. ศาสนาช่วยให้นักบุญมีอิสระจากอำนาจของกิเลสตัณหา ศาสนาสอนให้นักบุญรู้จักผิดชอบชั่วดีโดยใช้เหตุผลและสติปัญญาจัดกิเลสตัณหาให้หมดไป

๗. ศาสนาช่วยให้สังคมมีความสุข การดำรงชีวิตของมนุษย์จำเป็นต้องอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มเป็นสังคม ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน แต่สมาชิกในสังคมแต่ละคนมักจะเห็นแก่ตัวแสวงหาผลประโยชน์ใส่ตนโดยมิได้คำนึงถึงความเดือดร้อนของผู้อื่น จนต้องมีกฎหมายขึ้นมาเพื่อป้องกันการละเมิดสิทธิ์ซึ่งกันและกัน แต่บางครั้งกฎหมายก็ยังไม่อาจช่วยให้นักบุญสงบสุขอย่างแท้จริงได้ เพราะบางคนแม้จะรู้ว่าผิดกฎหมายแต่ทนอำนาจขี้ขลาดของกิเลสตัณหาไม่ได้ก็ทำชั่วลงไป หรือหากจะมีความกลัวการลงโทษอยู่บ้างก็จะวางแผนป้องกันหรือหลบเลี่ยงทำให้กฎหมายเอาโทษตนมิได้ การลงโทษของกฎหมายจึงไม่สามารถประกันความสงบสุขของสังคมได้ แต่ศาสนาสอนให้คนเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่กัน สอนให้ปีเมตตากรุณาต่อกันช่วยเหลือซึ่งกันและกันอันเป็นการทำความดี สอนให้เว้นจากการทำชั่วทั้งปวง และพยายามขัดเกลาจิตใจของตนให้สะอาดบริสุทธิ์ เมื่อคนมีใจสะอาดก็มั่นคงในการทำความดีก็ยอมไปทำความชั่วทั้งในที่ลับและที่แจ้ง สังคมโดยส่วนรวมก็ย่อมจะเกิดความสงบสุขได้

๘. ศาสนาเป็นแนวทางของชีวิตที่ร้ายรื่นและสงบสุข ในการดำเนินชีวิตทุกคนจะต้องพบกับปัญหาต่าง ๆ เสมอ ศาสนาจะเป็นตัวกำหนดแนวทางของการแก้ปัญหา ให้นักบุญอดกลั้น รู้จักข่มอารมณ์ ศาสนาเน้นในเรื่องของการใช้เหตุผลและสติปัญญาเป็นหลักในการตัดสินใจแก้ปัญหา คำสอนในศาสนาจะประกอบด้วยหลักการดำเนินชีวิตและการแก้ปัญหาต่าง ๆ ถ้ามนุษย์ไม่มีคำสอนของศาสนาเป็นแนวทางแล้วก็จะอาจจะเดินไปในทางผิด ต้องพบกับความหายนะได้

ศาสนามีความสัมพันธ์กับการดำเนินชีวิตของมนุษย์อย่างไร

เราได้ทราบมาแล้วว่า ศาสนาเป็นแนวทางคำสอนสำหรับให้นักบุญปฏิบัติตนเพื่อความสงบสุขของทั้งตนเองและผู้อื่น มนุษย์ที่ดำเนินชีวิตตามหลักของศาสนาอย่างแท้จริงจึงมีหลักประกันได้ว่าเขาจะไม่เป็นสาเหตุของความชั่วและความวุ่นวายในสังคม มีแต่ว่าการดำเนินชีวิตของมนุษย์ที่มีหลักศาสนาประจำใจจะก่อให้เกิดความสงบสุขในสังคมด้วย ที่เป็นเช่นนั้นเพราะศาสนาสอนให้ทุกคนเบียดเบียนกันเพื่อความชั่วเพื่อเสียสละและมีความเบาอกเบาใจซึ่งกันและกันนั่นเอง ยกตัวอย่างเช่น วิถีทางที่ดีที่ชอบในการปฏิบัติตนเพื่อให้ได้รับความสงบสุข และเป็น

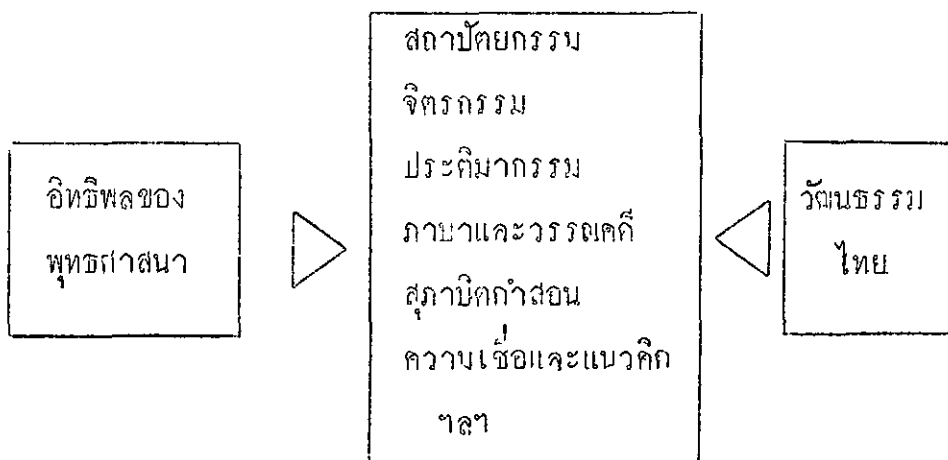
หนทางไปสู่จุดหมายสูงสุดในพุทธศาสนาได้แก่ มรรค ๘ หรือหนทาง ๘ ประการ คือ

๑. บิณฑบาตเห็นถูกต้อง
๒. มีความคำวิชอบ
๓. มีการเจรจาในทางที่ถูกที่ควร
๔. มีการกระทำที่ถูกต้อง
๕. มีการทำงานเลี้ยงชีวิตด้วยอาชีพที่สุจริต
๖. มีความพยายามในทางที่ถูก
๗. มีการระลึกรู้ที่ถูกต้อง
๘. มีการตั้งจิตให้มั่นคงโดยชอบ

แนวทางทั้ง ๘ ข้อนี้ โดยส่วนรวบก็คือการดำรงชีวิตความเป็นอยู่ให้ถูกต้อง เว้นความชั่วและประพฤติกิเลสทั้งทางกาย วาจาและใจ นั้นเอง แนวทางนี้นอกจากจะให้ประโยชน์แก่ตัวผู้ปฏิบัติเองแล้ว ยังส่งผลถึงความสงบสุขของผู้อื่นที่ไม่ต้องได้รับจากการประพฤติดคนไปถูกต้องของเราอีกด้วย

ข้อธรรมในพุทธศาสนามีมากมายถึง ๘๘,๐๐๐ พระธรรมชั้นสูง เป็นการยากที่เราจะรู้พระธรรมคำสั่งสอนเหล่านั้นทั้งหมด ศาสนาเหล่านั้นมีทั้งประเภทสอนให้บรรลุถึงความสันติสุขแห่งทุกข์และที่ใช่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวในการครองชีวิตแบบชาวโลก ปัญหาชีวิตในโลกปัจจุบัน ออกจะสลับซับซ้อนและมีหลายแง่มุม การที่จะนำธรรมมาประยุกต์ใช้แก้ปัญหาและดำรงชีวิตตามทางแห่งความสุขได้ก็ต้องศึกษาให้รู้ข้อธรรมเสียก่อน เราจะแก้ไขด้วยวิธีใด ใช้ธรรมะข้อใดก็ต้องดูให้เหมาะสมกับลักษณะของปัญหาและสาเหตุของปัญหานั้น ๆ

นอกจากหลักธรรมในศาสนาจะเป็นแนวทางดำรงชีวิตที่ถูกต้อง เพื่อความสงบสุขของสังคมมนุษย์แล้ว หากเราพุทธศาสนิกชนพิจารณาให้ถ่องแท้แล้วจะเห็นว่าชีวิตความเป็นอยู่ของเราต้องสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับศาสนาโดยตลอดตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย ความสัมพันธ์นี้อยู่ในรูปของพิธีกรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ที่ถือว่าเป็นวัฒนธรรมของสังคมไทย นักเรียนจึงไม่ควรปฏิเสธในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างศาสนากับการดำเนินชีวิตได้เลย.

คำถาม

๑. นักเรียนลองตอบสั้น ๆ ธิว่าศาสนาคืออะไร
๒. ถ้าประชาชนไม่นับถือศาสนาและไปนับถือลัทธิลัทธิประจำใจแล้วสังคมไทยจะเป็นอย่างไร
๓. ให้นักเรียนวิจารณ์คำพูดต่อไปนี้ว่านักเรียนเห็นด้วยหรือไม่ เพราะเหตุใด
  - ก. "คนไม่นับถือศาสนาก็เป็นผู้มีคุณธรรมได้"
  - ข. "ผู้ที่ทำอะไรตามใจตนเองได้โดยไม่ต้องคิดอะไรมากต่างหากคือผู้มีอิสระ"
  - ค. "กฎหมายไม่สาขารกประกันความสงบสุขของสังคมได้"

เอกสารหมายเลข ๓ โบราณคดี ๑
วัดและพระภิกษุสงฆ์ในพุทธศาสนา

คำสั่ง ให้นักเรียนอ่านเอกสารแล้วอภิปรายเพื่อตอบคำถามท้ายเอกสาร กิจกรรมนี้ควรที่นักเรียนจะกระทำเป็นกลุ่มย่อย ๘ คนแต่ก็ไปใช้ข้อจำกัดอันใดถ้านักเรียนจะปฏิบัติตามลำพังเพียงคนเดียว

วัด หมายถึงสถานที่อันเป็นที่อยู่อาศัยและใช้ประกอบสังฆกรรมทางศาสนาของพระสงฆ์ ถือเป็นเขตแดนส่วนหนึ่ง่างหากแยกออกไปจากบ้าน ภายในวัดประกอบด้วย กุฏิ ศาลา อุโบสถ และสิ่งต่าง ๆ ที่ถือว่าเป็นของสงฆ์ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ไม่ใช่ทรัพย์สินของวัดที่จะจัดทำได้เอง ต้องอาศัยทุนทรัพย์หรือสิ่งของจากชาวบ้านผู้มีใจศรัทธาบริจาคช่วยเหลือกัน อาจพูดได้ว่าทุกสิ่งทุกอย่างที่มีอยู่ในวัด เกิดขึ้นมาจากการเสียสละร่วมมือกันของชาวบ้านทั้งสิ้น พระภิกษุ สามเณรผู้อาศัยอยู่ในวัดก็คือลูกหลานชาวบ้านนั่นเอง ที่เข้าบวชบวชเพื่อประกอบมัจฉิใจ และศึกษาธรรมะ เพื่อสั่งสอนญาติโยมและนำไปเป็นแบบอย่างปฏิบัติในวัฏจักรหลังจากลาสิกขาไปแล้ว ส่วนพระภิกษุที่บวชอยู่เป็นเวลานานก็สามารถเป็นที่พึ่งทางจิตใจให้แก่ชาวบ้านพุทธศาสนิกชนที่หันหน้าเข้าวัดได้

คุณประโยชน์ของภิกษุสงฆ์ในเบองไทย

ได้มีผู้รวบรวมคุณประโยชน์ของพระภิกษุสงฆ์ที่มีส่วนช่วยเหลือสังคมได้ภายในกรอบแห่งธรรมวินัยเอาไว้ ๘ ข้อด้วยกัน คือ

๑. ช่วยรักษาพระพุทธศาสนาไว้ได้เป็นประโยชน์แก่โลกด้วยการทรง เพศบรรพชิต สืบต่ออายุพระพุทธศาสนา และศึกษาเล่าเรียนทรงจำศาสนธรรมไว้ไม่ให้เสื่อมสูญ
๒. ช่วยนำเอาศาสนธรรมมาแนะนำชี้แจงแก่ประชาชนให้รู้จักคุณและโทษ เพื่อให้ปฏิบัติตนในทางที่ชอบ
๓. ช่วยทำการก่อสร้างปฏิสังขรณ์และรักษาถาวรวัตถุ ศาสนสถาน เพื่อประโยชน์แก่สังคม
๔. ช่วยรับดูแลบุตรผู้มีศรัทธาให้ไ้บวชบรรพชาอุปสมบท เพื่ออบรมสั่งสอนทั้งภาควิชาการและภาคปฏิบัติเพื่อการดำรงชีวิตให้อยู่ในสังคมได้ด้วยความสงบสุข

๕. เป็นผู้นำทางสังคมโดยการประพฤติปฏิบัติชอบให้เป็นตัวอย่าง

๖. ช่วยงานทางการศึกษาของชาวยุโรป ทั้งในด้านการตั้งสอนอบรม และการให้คำแนะนำทางวัตถุอื่น ๆ

๗. เป็นผู้นำทางด้านจิตใจสำหรับประชาชน ให้รู้จักบำเพ็ญประโยชน์แก่สังคมโดยการรู้จักเสียสละ มีความสามัคคี มีความเพียร เป็นต้น และช่วยสนับสนุนให้กำลังใจในการทำ ความดีโดยวิธีที่สมควรต่าง ๆ

๘. ช่วยรับภาระเป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำแก่ไขความทุกข์ร้อนในทุก ๆ กรณี เท่าที่ สามารถทำได้โดยบังเอิญหรือโดยวิธี

พระสงฆ์เป็นกาฝากสังคมหรือ ?

เคยมีข้อกล่าวหาว่าใจที่พระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาไม่เห็นทำอะไรให้เป็นประโยชน์ แก่สังคม งานการที่จะก่อให้เกิดผลดีขึ้นมาก็ไม่ทำ ได้แต่เป็นผู้บริโภค มีชีวิตอยู่ด้วยการเบียดเบียนชาวบ้าน ทั้งอาหารและค่าใช้จ่ายทุก ๆ ชนิด ถึงกับพูดว่าพระสงฆ์เป็นกาฝากสังคมที่ไร้ประโยชน์ แต่ถ้านักเรียนได้ใช้สติปัญญาพิจารณาเรื่องนี้อย่างไปคำเอียงแล้วก็จะพบว่าข้อกล่าวหาถึงกล่าวเป็นการบงการของพระสงฆ์ในวงแคบ ๆ เท่านั้นเอง นักเรียนได้ศึกษาเรื่องของศาสนา มาแล้ว ได้ทราบถึงกฎสำคัญของศาสนาสังคมมนุษย์แล้ว คงจะพอตอบได้ว่าพระสงฆ์ มีฐานะอย่างไรในพระพุทธศาสนา การที่พระสงฆ์ทรงบัญญัติให้พระสงฆ์ในศาสนาของพระองค์ ดำรงชีวิตอยู่โดยเกี่ยวข้องกับ การเลี้ยงดูของชาวบ้านนั้น ก็เพื่อให้พระสงฆ์ได้ใช้ชีวิตศึกษาและ ปฏิบัติธรรมกว่าจักกิเลสโดยไมต้องกังวลถึงเรื่องการหาอาหารเลี้ยงชีพอย่างชาวบ้านทั่วไป และ จะจะได้มีเวลาจากพอที่จะปฏิบัติหน้าที่ของพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาที่นี้ต่อชาวบ้าน ได้แก่ การอบรมสั่งสอนธรรมะ เป็นเบื้องต้น เพื่อพระภิกษุสงฆ์ในพุทธศาสนามีส่วนช่วยเหลือสังคม และมีส่วนร่วมรับผิดชอบเกี่ยวกับความเป็นไปในสังคมด้วยหลายประการ เช่นนี้แล้ว ข้อกล่าวหา "กาฝากสังคม" จึงไม่ถูกต้อง หากพระสงฆ์เป็นกาฝากสังคมจริงแล้ว ครู อาจารย์ที่ทำการสอนในโรงเรียนก็จะเป็นกาฝากสังคมด้วยเพราะหน้าที่ที่สั่งสอนอบรม เช่นเดียวกันแม้จะเป็น การสอนถนนละเรื่องก็ตาม นักเรียนจึงควรทำความเข้าใจในเรื่องนี้ให้ดี

ถ้าเราองพระสงฆ์ในระแอมอย่างประชาชนที่เป็นสมาชิกส่วนหนึ่งของสังคม ก็จะได้เห็นได้ว่าพระสงฆ์มีส่วนช่วยเหลือสังคมอย่างมากมาย โดยเฉพาะแก่การอบรมสั่งสอนที่ลุ่มรบกแก่ประชาชนเท่านั้น พระสงฆ์ยังเป็นผู้นำทางจิตใจของชาวพุทธ เป็นผู้นำในการก่อสร้างและดูแลศาสนสถานถาวรวัตถุต่าง ๆ ที่สังคมอาจเข้าไปใช้ประโยชน์ส่วนรวมได้ วัดซึ่งเป็นที่อยู่ของพระสงฆ์ก็เป็นศูนย์กลาง เป็นแหล่งรวมของประชาชนในบดบนั้นที่จะได้รวบรวบกันรักษาขนบธรรมเนียมอันดีงามไว้ได้คงอยู่ต่อไป รุกเล็ก ๆ ที่บางคนอาจมองไม่เห็นก็คือ "เด็กวัด" ที่อาศัยกับพระก็ยังมีโอกาสได้รับการศึกษาเล่าเรียนก่อ ๆ ไปโดยการสนับสนุนช่วยเหลือของพระ หากไม่มีวัดไม่มีพระแล้วอนาคตของเด็กเหล่านี้จะเป็นอย่างไรเล่า พระสงฆ์ในพุทธศาสนาจึงไม่ใช่ผู้ไร้ประโยชน์เลย ตรงกันข้ามพระสงฆ์เป็นเพื่อนพ้องของชาวพุทธอย่างแท้จริง และพระสงฆ์กับชาวพุทธจะถอง เกี้ยวข้องกันไปอย่างแยกไม่ออกรั่วแต่เกิดจนตายทีเดียว

คำถาม

๑. นักเรียนพอสรุปได้ไ้ไ้ไ้ว่าวัดและพระภิกษุสงฆ์ในพุทธศาสนามีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับสังคมอย่างไรบ้าง
๒. เมื่อนักเรียนได้ศึกษาเรื่องนี้แล้วนักเรียนคิดว่าเราควรปฏิบัติต่อดวัดและพระสงฆ์อย่างไร
๓. ถ้านักเรียนมีโอกาสที่จะบวชได้ นักเรียนจะบวชหรือไม่ เพราะเหตุใด

บทเรียนโมกุล ชุดที่ ๒
เรื่อง ประวัติพุทธศาสนา

หลักการและเหตุผล

ศาสนาพุทธศาสนาย่อมมีศาสดาเป็นต้นกำเนิดและเป็นผู้เผยแผ่ธรรมแก่ชาวโลกโดยทั่วไป พุทธศาสนาก็เช่นเดียวกับศาสนาอื่น ๆ พระพุทธองค์ได้ประกาศหลักธรรมในศาสนาตลอดเวลา ๔๕ ปีตั้งแต่ตรัสรู้จนกระทั่งเสด็จปรินิพพาน วิชาประวัติของพระองค์ผู้ทรงพระมหากรุณาธิคุณเกี่ยวของกับหลักธรรมของพระองค์อย่างใกล้ชิด หากพุทธศาสนิกชนได้ทราบชีวประวัติและคุณความดีของพระองค์บ้างแล้วก็จะช่วยให้เข้าใจและซาบซึ้งในหลักธรรมยิ่งขึ้น เพื่อประโยชน์ในการศึกษาหลักธรรมต่อไปให้นักเรียนจึงควรมีความรู้ในเรื่องเหล่านี้ไว้บ้าง

จุดมุ่งหมาย

จุดมุ่งหมายทั่วไป

๑. เพื่อให้นักเรียนที่ทราบบ้างเกี่ยวกับพุทธประวัติโดยสังเขป โดยเน้นความเป็นมหาบุรุษของพระองค์
๒. เพื่อให้นักเรียนรู้จักวิธีการศึกษาพุทธประวัติและการใช้ประโยชน์จากการศึกษาพุทธประวัติ

จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม

- เมื่อนักเรียนได้เรียนตามบทเรียนนี้แล้วนักเรียนสามารถกระทำได้ดังนี้
๑. เล่าเรื่องพุทธประวัติโดยสังเขปได้
  ๒. ถามคำถามเกี่ยวกับพุทธประวัติได้
  ๓. ให้เหตุผลได้ว่าทำไมพระพุทธเจ้าจึงได้รับการยกย่องว่าเป็นมหาบุรุษ
  ๔. ยกตัวอย่างจากพุทธประวัติและเสนอแนวทางที่จะนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้
  ๕. ตอบได้ว่าการศึกษาพุทธประวัติที่ถูกต้องควรเป็นอย่างไร

ความรู้พื้นฐาน

นักเรียนควร ได้มีพื้นฐานความรู้เกี่ยวกับเรื่องศาสนาที่การคำเป็นชีวิตและสังคมมาก่อน

การประเมินผลเบื้องต้น

ให้นักเรียนทำแบบทดสอบจากเอกสารหมายเลข ๑. ถ้านักเรียนสามารถทำแบบทดสอบได้คะแนนร้อยละ ๘๐ ของคะแนนเต็มขึ้นไปแล้ว บทเรียนนี้ก็จำเป็นสำหรับนักเรียนแต่อย่างใด

กิจกรรมการเรียนรู้

๑. ให้นักเรียนศึกษาเรื่องพระพุทธประวัติจากเอกสารหมายเลข ๒
๒. ให้นักเรียนศึกษาเรื่องการศึกษาการเกิดมาพระพุทธประวัติจากเอกสารหมายเลข ๓ หรือจากบทเรียนสำเร็จรูปตามเอกสารหมายเลข ๔ รุกโลกชุดหนึ่ง เพียงชุดเดียว

การประเมินผลหลังการเรียนรู้

ให้นักเรียนทำแบบทดสอบใบเอกสารหมายเลข ๑ ซึ่งเป็นแบบทดสอบชุดเดียวกับที่ใช้ในการประเมินผลเบื้องต้น ถ้านักเรียนทำคะแนนจากคะแนนเต็มได้ร้อยละ ๘๐ ขึ้นไปถือว่านักเรียนผ่านบทเรียนนี้แล้ว

การเรียนรู้ซ่อมเสริม

นักเรียนที่ยังไม่ผ่านบทเรียนนี้ให้ปรึกษาครูและกลับมาเริ่มเดิ้อกกิจกรรมและทำความเข้าใจกิจกรรมที่กำหนดอีกจนกระทั่งผ่านได้

เอกสารหมายเลข ๑ โบราณคดี-
แบบทดสอบเพื่อการประเมินผลเบื้องต้นและการประเมินผลหลังการเรียน

คำสั่ง ให้นักเรียนเติมคำหรือตอบคำถามลงในช่องว่างต่อไปนี้ (๑๐ คะแนน)

๑. พระนางเก็บของพระพุทธรูปเจ้าจ้อ .....

๒. ขณะเป็นพระราชกุมาร พระพุทธองค์ได้รับข้าทานายา .....

๓. เหตุผลในการเสด็จออกบวชของพระพุทธองค์คือ .....

๔. ความลุ่มหลงเวลาเสวนานิมิตมีความสำคัญคือ .....

๕. พระพุทธเจ้าตรัสรู้เมื่อมีพระชนมายุได้ ..... พรรษา

๖. เรื่องที่พระพุทธองค์ตรัสรู้คือ .....

๗. พระพุทธองค์ทรงใช้เวลาประกาศพระศาสนาเป็นเวลา ..... ปี

๘. วันเพ็ญเดือนวิสาขะมีความสำคัญต่อชาวพุทธคือ .....

๙. ถ้าวางพระมหากรุณาธิคุณของพระพุทธเจ้าได้แก่ .....

๑๐. การศึกษาพุทธประวัติที่ถูกต้องควรจะเป็นอย่างไร ? .....

เอกสารหมายเลข ๑. โปกุคที่ ๒
พระพุทธรูปประวัติ

คำสั่ง ให้นักเขียนอ่านเรื่องพุทธประวัติแล้วไปจับติดตามคำสั่งท้ายเรื่อง

พระพุทธรูปประวัติเมื่อวันที่ ๑๕ ก่ำเดือน ๖ ปีจอ ก่อนพุทธศักราช ๘๐ ปี ที่ไถ่ค้น
สาละในอุทยานลุมพินีวัน ทรงมีพระวรกายงกวางคองตามคำรับของนราทมณ์ พระองค์จึงได้
รับคำทำนายลักษณะจากอดีตภพว่า หากพระองค์อยู่ในเพศฆราวาสจะได้เป็นจักรพรรดิผู้ยิ่งใหญ่
และถ้าออกบวชก็จะได้เป็นตาสดาเอกของโลก

เมื่อประสูติได้ ๘ วัน พระเจ้าสุทโธทนะพระราชบิดาได้จัดพิธีบังกลขนานพระนามว่า
"สิทธัตถะกุมาร" พระมารดาอพระนางมยาดีเสพระชนม์เมื่อพระองค์มีพระชนมายุได้ ๗ วัน
สิทธัตถะกุมารจึงอยู่ในครรภ์ของพระนางประสาธน์โลกมีซึ่ง เป็นพระมาตุจฉา(น้า) เมื่อ
พระชนมายุได้ ๑๖ พรรษา พระบิดาทรงจัดให้อภิเษกกับพระนางยัสธรธา(เงิมพา)แห่งนครเทวทหะ
เสวยสุขสงมิตีมาจนพระชนมายุได้ ๒๙ พรรษาจึงทรงมีพระโอรสพระองค์หนึ่งทรงพระนามว่า
"ราหุลกุมาร"

พระบิดาทรงพยายามบำรุงบำเรอความสุขแก่สิทธัตถะกุมารด้วยประการทั้งปวงเพื่อให้
พระกุมารอยู่ครองราชสมบัติ แต่พระสิทธัตถะไม่ทรงพอใจในการอยู่เป็นฆราวาส ทรง
ปรารถนาถึงความแก่ ความเจ็บป่วยความตายอันเป็นทุกข์ที่ครอบงำมวลมนุษย์อยู่โดยที่ไม่มีการหลีกเลี่ยง
ได้ แม้จะมีทรัพย์มียศมีอำนาจก็หนีจากทุกข์ไม่ได้ ความสุขที่พระองค์ได้รับอยู่นั้น
นั้นก็มิใช่ความสุขแท้จริง เป็นความสุขชั่วคราวซึ่งในไม่ช้าก็จะกลายเป็นความทุกข์ไป พระองค์
ทรงดำริที่จะหาอุบายแก้ทุกข์เหล่านั้นและหากยังอยู่ในเพศฆราวาสคงจะหาทางแก้ทุกข์ไม่ได้
พระองค์จึงเสด็จออกบรรพชา ระยะแรกทรงเข้าศึกษาในสำนักของอาหารกายสกาคามโคตร
และอุทกคามสรามบุตร พระสิทธัตถะได้ศึกษาอยู่จนสิ้นความรู้ของพระอาจารย์ทั้งสองและทรง
เห็นว่าไม่ใช่วางที่จะหลุดพ้นจากความทุกข์ตามความมุ่งหวังจึงเสด็จออกจากสำนักของคามสทั้ง สอง
ไปประทับอยู่ ณ ตำบลอุรุเวลาเสนานิคม ทรงบำเพ็ญทุกรกิริยาทรมานพระวรกายให้ลำบาก
ตามวิธีที่พระองค์เรียนมาโดยหวังว่าการทรมานกายเช่นนั้นจะเป็นทางให้พระองค์ถึงวิธีที่จะ

กับทุกข์ได้ พระองค์ทรงบำเพ็ญทุกรกิริยาได้รับทุกข์เวทนาอย่างยิ่งแต่ก็มิได้ตรัสรู้ จึงทรงดำริว่า การทำทุกรกิริยาไม่ใช่ทางตรัสรู้แน่แล้วจึงได้ทรงเลิกเสีย กลับเสวยพระกระยาหารบำรุงพระวรกายได้เป็นปกติแล้วทรงเริ่มบำเพ็ญเพียรทางจิตต่อไป

เพื่อค้นหาธรรมวิเศษทรงตั้งอธิษฐานว่า 'แม้เลือดเนื้อในกายของเราจะเหือดแห้งไป เหลือแต่หนัง เอ็น และกระดูกก็ตาย หากยังไม่พบธรรมวิเศษ จะไปลุกไปจากที่นี่' แล้วพระองค์ก็เจริญสมาธิ ถัดมาจิตใจก็แน่วแน่ปราศจากกิเลส มีพระทัยดวงแก้ว ในที่สุดพระองค์ก็ค้นพบการกำจัดกิเลสอันเป็นเหตุให้เกิดทุกข์ให้หมดไปได้โดยสิ้นเชิง ได้ตรัสรู้อริยสัจ ๔ เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๖ ปีระกา ทรงมีพระชนมายุครบ ๔ พรรษา

หลังจากตรัสรู้แล้วพระองค์ได้เผยแผ่ประกาศพระศาสนาให้แพร่หลายไปในหมู่พุทธบริษัท ในการประกาศศาสนาของพระองค์ วันขึ้นแรกพระองค์ระลึกถึงคามสพระอาจารย์เก่าที่เคยให้ความรู้แก่พระองค์ และเป็นผู้มีความรู้ความถนัดความเฉลียวฉลาดและความบริสุทธิ์อยู่เป็นอันมาก ซึ่งพอจะเข้าใจธรรมะของพระองค์ได้เร็ว แต่ก็ได้ทราบว่าคาบสทั้งสองถึงแก่กรรมเสียแล้ว ในที่สุดพระองค์ก็ทรงระลึกได้ถึงนักบวช ๘ รูปที่ครั้งหนึ่งเคยอยู่เฝ้าพระองค์ในคราวเมื่อทรงบำเพ็ญตบะทรมานพระวรกายที่ก่าบลดุรุเวคา เมื่อได้ทรงทราบว่านักบวชเหล่านั้นอาศัยที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวันใกล้เมืองพาราณสี พระองค์จึงเสด็จไปยังที่นั้นและได้ทรงสอนนักบวชทั้งห้า ซึ่งเคยเป็นศิษย์เก่าของพระองค์จนบรรลุธรรมได้เป็นพระอรหันต์เป็นพวกแรก มีนัยว่าเป็นชุดแรกของหมู่สงฆ์สาวกของพระพุทธองค์ พระพุทธเจ้าทรงประกาศพระศาสนาอยู่ตลอด ๔๕ พรรษา ครั้นถึงวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๖ ปีระกา ก่อนพุทธชกักราช ๑ ปี เสด็จปรินิพพานที่ระหว่างคันธังคังกูในเมืองกุสินารา

ถามพระประวัติที่กล่าวมาแล้วจะเห็นว่าพระพุทธเจ้าทรงเป็นบุรุษที่ยิ่งใหญ่ เป็นมหาบุรุษที่ยอดเยี่ยมของโลก ความเป็นมหาบุรุษของพระองค์ที่เห็นได้ชัด เช่นขณะที่พระองค์ยังอยู่ในพระราชวังพระราชบิดาทรงบำรุงบำเรอความสุขโดยสร้างปราสาท ๓ หลังสำหรับให้เป็นที่พักพิงใน ๓ ฤดู ก่ออุทยานาว จุกู้อน อุทยาน ปีศตวรรษบริงประโคมคนกรี เสวยสุขสมบัติทั้งกลางวันกลางคืน พระองค์มิได้คุมหลังบัว เมากับสิ่งยั่วยุเหล่านั้น ทรงสละทุกสิ่งทุกอย่าง ทรงสละความเป็นจอมจักรพรรดิ ทรงละจากราชสมบัติและสิ่งบำเรอความสุขทั้งปวงนับแต่

พระชายาและพระโอรสซึ่งยากนักที่บุคคคธรรมคาศาษักจะกระทำไค้ จากนั้นพระองค์ทรงบำเพ็ญเพียรและไค้รับทุกข์จากการบำเพ็ญทุกรกิริยา บั้แล้วทรงบำเพ็ญเพียรทางจิตต่อไปอย่างแน่วแน่มจนบรรลุนพระสัณงาสัขิโพธิญาณ

เบ็คบรรลุนธรรมหรือตรัสรู้แล้วแพนที่พระองค์จะทรง เศวยสุขตามจำนังกลับครองบำเพ็ญประโยชน์เพ็ญผู้อื่นด้วยพระมหารุกุมาริกุณณ์เยี่ยมเยียนชอล พระองค์ทรงช่วยมนุขณ์อีกจำนวนมกมายให้พ้นทุกข์ไค้ เช่นเดียวกับพระองค์ หลัคกรรมของพระองค์เป็นแสงสว่างนำป้ผู้ควางพันทุกข์หากพระองค์ไปทรงบิ้พระมหารุกุมาริกุณณ์แก่ชาวโลกแล้วก็จะมีบับลงกรรมแห่งพระพุทศคาศนาได้ เราไค้เห็นอย่างแน่มชอน

คำสั่ง นักเรียนไค้อ่านเอกศารเรื่องพระพุทศประวัติแล้ว ลองเติมกำในช่องว่างต่อไปนี้ดูซิว่านักเรียนเม็ควางรบบารดเพียงโก ถ้าช่องว่างโกนี้นักเรียนเติมไม่ไค้ให้เว้นไว้ก่อนเมื่อทำเสร็จแล้วจุกุโทษที่นักเรียนสงสัยหรือเติมไม่ไค้ให้นักเรียนยอนกลับป้ครูเอกศารที่ผ่านมแล้วอีกกรังหนึ่งจึงเติมให้ครบ

พระพุทศองค์ทรงพระนามเก็ยว่า .....

พระมิกขาของพระองค์คือ .....และพระบารคาก็อ .....

พระองค์ทรงเข้าพิธิอภิเบกกับ ..... เมื่อพระชนมายุไค้ ..... พรรณาและเก็ยมาเมื่อพระชนมายุไค้..... พรรณา จึงทรงมีพระโอรสพระองค์หนึ่งทรงพระนามว่า.....

.....

หลังจากพระโอรสประยูคิแล้ว พระพุทศองค์ก็เสคิจออกบรพชช เทกที่ออกบรพชชคือ..

.....

ขณะเป็นพระรชกุมารพระพุทศองค์ทรงศีกบาศิลปวิทยาในสำนักกรูวิทวามิตร เมื่อเสคิจออกบรพชชไค้ทรงเข้าศีกษาในสำนักของ .....

เมื่อทรงศีกษาจนสิ้นควาบริฐของพระอจารย์ทั้งสองแล้ว พระองค์ทรงทรามว่ายังไปใช้หนทางที่ จะหลุคพ้นจากควมทุกข์ พระองค์จึงทรงบำเพ็ญทุกรกิริยาทรมาณพระวรกายจนไค้รับทุกข์เวทนาอย่างสาหัสแต่ก็ยังมีไค้ .....

ในที่สุดพระองค์ทรงบำรงพระวรกายให้เป็นปกติแล้วบำเพ็ญเพียรทางจิตจนตรัสรู้ เรื่อง
ที่พระองค์ตรัสรู้คือ ..... สถานที่พระองค์ทรงบำเพ็ญเพียรจนตรัสรู้คือ
ตำบล .....

จากนั้นพระองค์ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณเผยแผ่สิ่งที่พระองค์ทรงค้นพบแก่ชาวโลกโดย
ทั่วไป

พระพุทธองค์ตรัสรู้เมื่อพระชนมายุ ๓๕ พรรษาและเสด็จปรินิพพานเมื่อพระชนมายุ ๘๐
พรรษา ดังนั้นพระองค์ทรงใช้เวลาประกาศพระศาสนา ..... ปี

วันที่พระพุทธเจ้าประสูติ ตรัสรู้ และปรินิพพานล้วนตรงกับวันเพ็ญเดือนวิสาขะ ก็วัน
ขึ้น ..... ค่ำ เดือน ..... วันเพ็ญเดือนวิสาขะจึงเป็นวันสำคัญทางศาสนา
ใช้ชื่อว่า วัน .....

เอกสารหมายเลข ๓ โมกุลที่ .-

ภาษาในพุทธประวัติ

กล่าวถึง ให้นักเรียนอ่านเอกสารแล้วอภิปรายปัญหาท้ายเอกสารนี้

นักเรียนที่เคยได้ศึกษาพระพุทธประวัติจากที่อื่น ๆ อาจเคยพบว่าเรื่องราวพุทธประวัติในหนังสือบางฉบับจะมีเรื่องของสิ่งมหัศจรรย์ วิหิตฤทธิ์ ปาฏิหาริย์มากมาย เช่น พระพุทธองค์เมื่อประสูติก็เสด็จพระราชดำเนินไปได้ถึง ๗ ก้าวและมีดอกบัวผุดขึ้นรองรับพระบาท เมื่อเสด็จออกบรรพชาที่ประทับก็เหาะข้ามกำแพง เบื้องไปตลอดจนมีพญามารต่าง ๆ มากดยดงอยู่ อยู่เสมอ ดังนี้ เป็นต้น เรื่องเหล่านี้นักเรียนบางคนก็เชื่อว่าเป็นสิ่งที่เป็นไปได้แต่บางคนก็อาจไปเชื่อเลยก็ได้ ซึ่งก็เป็นความเห็นของแต่ละบุคคล

พระพุทธประวัติที่พระองค์มิได้เป็นผู้ทรง เรียบเรียงขึ้นด้วยพระองค์เองหากแต่เป็นการเขียนขึ้นหลังจากที่พระองค์ได้เสด็จปรินิพพานแล้ว ผู้บันทึกก็ต้องเขียนขึ้นมาตามข้อเท็จจริงที่ปรากฏแก่กึ่งมีการแทรกบางสิ่งบางอย่างลงไปเพื่อทำให้พระประวัติของพระองค์มีความสำคัญและน่าสนใจยิ่งขึ้นเป็นการส่งเสริมพระเกียรติคุณของพระองค์ทำให้พระประวัติของพระองค์อาจมีความกลาดเกลื่อนไปบ้าง อีกประการหนึ่งอาจเป็นไปได้กึ่งที่บางคนกล่าวว่าการศึกษาพุทธประวัติ เข้าใจผิดเกี่ยวกับเรื่องปาฏิหาริย์เป็นเพราะความผิดพลาดในการอ่านและตีความภาษาและสำนวนที่ใช้ในพุทธประวัตินั้นเอง ภาษาที่ใช้ในทางพุทธศาสนานั้นอาจมีทั้งแบบธรรมดาที่เข้าใจกันทั่วไป การเขียนแบบอุปมาอุปไมย หรืออาจใช้รูปธรรมอันได้แก่วัตถุ บุคคลมาบรรยายเรื่องทางนามธรรมซึ่งเป็นของยาก การเขียนแบบนี้เรียก "บุคลาธิษฐาน" ตัวอย่างของบุคลาธิษฐาน เช่น การเดินทางด้วยการ เหาะหมายถึงการเดินทางที่เร่งรีบและรวดเร็วกว่าปกติ พญามารที่บาร์บวณและซัดขวางพระพุทธเจ้าขณะเสด็จออกบรรพชาและขณะทรงบำเพ็ญเพียรก็หมายถึงความขัดแย้งในอารมณ์ที่พระองค์จะต้องผจญกับความปั่นป่วนของจิตใจที่จะหวนกลับไปสู่โลกของกิเลสอยู่เสมอ พระองค์ทรงต่อสู้กับกิเลสหรือพญามารที่จะดึงพระองค์ไปจากธรรมะ อยู่ตลอดเวลา ดังนี้ เป็นต้น

นักเรียนจะเชื่อเรื่องปาฏิหาริย์ในพุทธประวัติหรือไม่ก็ตาม แต่พระพุทธประวัติย่อมไม่ใช่เรื่องที่เสริมแต่งขึ้นทั้งหมดอย่างแน่นอน หากแต่ยังมีส่วนของประวัติความเป็นจริงที่นักเรียนสามารถใช้สติปัญญาค้นหาได้จากถาวรวัตถุและการพิจารณาธรรมอยู่ด้วย หวังว่านักเรียนคงไม่หลงอยู่กับความเป็นไปได้หรือความเป็นไปไม่ได้ของปาฏิหาริย์ในพุทธประวัติ แต่นักเรียนควรจะค้นหาว่าเราจะใช้ประโยชน์จากการศึกษาพุทธประวัติอย่างไรจะดีกว่า มิฉะนั้นนักเรียนอาจหลงงมงายเชื่อถืออิทธิปาฏิหาริย์ของพระพุทธองค์อย่างผิด ๆ ก็คิดว่าพระองค์จะช่วยคลี่คลายเวลาอะไรให้เราได้ หรือนักเรียนอาจมอมอยู่กับการหาข้อผิดพลาดหรือการหาข้อโต้แย้งในพุทธประวัติจนกลายเป็นม่านบังตามองไม่เห็นประโยชน์ของการศึกษาพุทธประวัติและสิ่งที่จะเข้าไปศึกษาและทำความเข้าใจกับหลักธรรมอันเยี่ยมยอดของพระองค์เลยก็ได้

หัวข้ออภิปราย

๑. พระพุทธประวัติจำเป็นจะต้องมีเรื่องของอิทธิปาฏิหาริย์แทรกอยู่ด้วยหรือ
๒. เมื่อพิจารณาในแง่ของพระวชิรวัตร เราจะใช้ประโยชน์จากการศึกษาเรื่องพระพุทธประวัติได้อย่างไร
๓. นักเรียนมีความเห็นอย่างไรถ้าเราพิจารณาพุทธประวัติในแง่ความเชื่อ ความเลื่อมใส

เอกสารหมายเลข ๘ โมกุลที่ ๑.

บทเรียนสำเร็จรูปเรื่องการศึกษาพระพุทธประวัติ

<p>๑. พระพุทธประวัติซึ่งเป็นประวัติของพระพุทธเจ้าเป็นเรื่องที่ได้มีผู้รวบรวมแต่งขึ้นมาหลังจากพระองค์ปรินิพพานไปแล้ว พระพุทธองค์มิได้ทรงเรียบเรียงขึ้นด้วยพระองค์เองจึงอาจเป็นไปได้ที่จะมีการเพิ่มเติมเสริมแต่งให้พระพุทธองค์ปลุกความสำคัญและน่าสนใจขึ้น ผู้ศึกษาพุทธประวัติจึงต้องใช้ความหนักใจเกราะหว่าตอใดเป็นเรื่องจริงของพุทธประวัติ และตอใดเป็นส่วนที่ .....</p>	
<p>๒. ในพระพุทธประวัติมีเรื่องมหัศจรรย์ อธิปาฏิหาริย์ที่ไม่น่าเชื่อว่าเป็นไปได้แทรกอยู่มากมาย ในทางพุทธศาสนาเองก็ได้ปฏิเสธเรื่องของอธิปาฏิหาริย์โดยสิ้นเชิง แต่ยอมรับบางสิ่งบางอย่างที่อยู่ในขอบเขตของเหตุผล ดังนั้นอธิปาฏิหาริย์ต่าง ๆ เท่าที่มีอยู่ในพุทธประวัติจึงอาจเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นจริง หรือเรื่อง ..... อย่างหนึ่งอย่างใดก็ได้</p>	<p>เพื่อบึงเสริมบทง เข้ามา</p>
<p>๓. นักเรียนจะเชื่อเรื่องอธิปาฏิหาริย์หรือไปก็ตาม แต่สิ่งเหล่านี้ไม่ใช่สาระสำคัญของพุทธศาสนา พุทธศาสนาสอนให้รู้ว่สิ่งทั้งหลายที่เกิดขึ้นและเป็นไปย่อมมีสาเหตุ พุทธศาสนาสอนว่าชีวิตของมนุษย์ขึ้นอยู่กับการกระทำของตนเอง มิได้ขึ้นอยู่กับการคลั่งคลาศ อธิปาฏิหาริย์หรืออย่างอื่น นักเรียนจึงไม่น่าเสียเวลานานนักเกี่ยวกับ .....</p> <p>.....ในพุทธประวัติ มิ่งไปไซ้ ..... ของพุทธศาสนาแต่อย่างใด</p>	<p>ไปจริง</p>

<p>๘. พระพุทธประวัติซึ่งแม้พระองค์มิได้ทรง.....ด้วย พระองค์เองก็ยกย่องบ้างส่วนมองความจริงเกี่ยวกับ ..... ปรากฏอยู่ด้วยแน่นอน</p>	<p>อิทธิปาฏิหาริย์, สาระสำคัญ</p>
<p>๘. ความจริงเกี่ยวกับพุทธประวัติที่พอเชื่อถือได้ เช่น</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑. พระองค์ทรงมีพระทัยเด็ดเดี่ยวอย่างยิ่งที่จะหาทางพ้นทุกข์ จึงทรงสละทุกสิ่งทุกอย่างออกบรรพชา ๒. พระองค์ทรงบำเพ็ญเพียรอย่างจริงจังจึงบั้นจะตรัสรู้เกี่ยวกับ ความยากลำบากอย่างไรก็ตามเจียงเพื่อพระประสงค์ อย่างเดียวกันคือความว่าแจ้ง ๓. พระองค์ทรง เป็นผู้บำเพ็ญคุณความดีถวายบริสุทธิและแม่ พระมหากษัตริย์ผู้สูงส่งช่วยให้อาวโลกพ่มทุกมี าลา สิ่งเหล่านี้แหละคือตัวอย่าง ..... ของพระทุกเจ้า 	<p>เรียบเรียง, ประวัติชีวิตของพระ พุทธเจ้า</p>
<p>๙. องค์สภเค็จพระเจ้าสัมพุทธเจ้าทรงเป็นทั้งศาสดาเอกของโลก และมหารุณยูเยียมยอด เป็นตัวอย่างของบุรุษที่ไว้ยาจจากและทรงคุณ งามความดีอย่างป่ง ประวัติชีวิตของพระองค์จึงเป็น ..... ที่ดีสำหรับนักเรียนได้ศึกษาจะนำไปเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติ ต่อไป</p>	<p>ความจริงเกี่ยวกับ พระประวัติ</p>
<p>๑๐. กังเช่น พระองค์ทรงมีพระทัยเด็ดเดี่ยวอย่างป่งในการแสวงหา ทางพ้นทุกข์ นักเรียนเองเมื่อเรียนหนังสือหรือทำการงานอะไรก็ตามก็ ควรจะมี ..... บันงที่จะหางานนั้นให้ประสบความสำเร็จ</p>	<p>ตัวอย่าง</p>

บทเรียนใบคุณ จุดที่ ๓ เรื่อง โครงสร้างของพุทธศาสนา

หลักการและเหตุผล

พุทธศาสนามีโครงสร้างที่สำคัญคือพระรัตนตรัย ได้แก่ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ซึ่งมีความเกี่ยวโยงสัมพันธ์กัน แต่สิ่งเหล่านี้มีความหมายอย่างไร มีความสำคัญในพุทธศาสนาของเราอย่างไร เป็นสิ่งที่ชาวพุทธควรจะให้ความสนใจอย่างยิ่ง และเป็นสิ่งสมควรที่พุทธศาสนิกชนจะสามารถตอบคำถามหรืออธิบายปัญหาในแวดวงที่เกี่ยวข้องกับพระรัตนตรัยได้ ในบทเรียนนี้นักเรียนจะได้เรียนเรื่องของพระรัตนตรัยและเรื่องของกลุ่มตถาคต ๘ จำพวกในพุทธศาสนา อันจะช่วยให้นักเรียนเข้าใจลักษณะของพุทธศาสนาโดยส่วนรวมได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

จุดมุ่งหมาย

จุดมุ่งหมายทั่วไป

๑. เพื่อให้นักเรียนรู้จักโครงสร้างของพุทธศาสนาและคุณของพระรัตนตรัย
๒. เพื่อให้นักเรียนรู้เรื่องของพุทธบริษัท ๘

จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม

เมื่อนักเรียนได้เรียนตามบทเรียนนี้แล้วควรสามารถกระทำดังนี้

๑. บอกความหมายของคำว่า พระรัตนตรัย พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ บริษัท ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสิกา และอุบาสิกาได้
๒. จำแนกองค์ประกอบสำคัญของพุทธศาสนาได้
๓. บอกได้ว่าพระรัตนตรัยเป็นศรัทธาของชาวพุทธอย่างไร
๔. บอกความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันระหว่างพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ได้
๕. ชิมปลุกของพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ได้

ความรู้พื้นฐาน

นักเรียนควรมีความรู้เรื่องประวัติพุทธศาสนามาก่อน

การประเมินผลเบื้องต้น

ให้นักเรียนทำแบบทดสอบจากเอกสารหมายเลข ๑ ถ้านักเรียนจำารดทำแบบทดสอบได้คะแนนร้อยละ ๘๐ ของคะแนนเต็มขึ้นไปแล้ว บทเรียนนี้ก็ไม่น่าจำเป็นสำหรับนักเรียนแต่อย่างใด

กิจกรรมการเรียนรู้

นักเรียนศึกษาบทเรียนตามลำดับดังนี้

๑. ศึกษาเรื่องพระรัตนตรัยจากเอกสารหมายเลข ๒
๒. ศึกษาเรื่องคุณของพระรัตนตรัยจากเอกสารหมายเลข ๓ หรือจากบทเรียนสำเร็จรูปเรื่องคุณของพระรัตนตรัยในเอกสารหมายเลข

การประเมินผลหลังการเรียนรู้

ให้นักเรียนทำแบบทดสอบจากเอกสารหมายเลข ๑ ซึ่งเป็นแบบทดสอบชุดเดียวกับที่ใช้ในการประเมินผลเบื้องต้น ถ้านักเรียนทำคะแนนจากคะแนนเต็มได้ร้อยละ ๘๐ ขึ้นไป ถือว่านักเรียนผ่านบทเรียนนี้แล้ว

การเรียนรู้ซ่อมเสริม

นักเรียนที่ยังไม่ผ่านบทเรียนนี้ให้ปรึกษาครูและกลับมาเริ่มเลือกกิจกรรมและกระทำตามกิจกรรมที่กำหนดอีกจนกระทั่งผ่านได้

เอกสารหมายเลข ๑ โมกุลที่ ๓

แบบทดสอบเพื่อการประเมินผลเบื้องต้นและการประเมินผลหลังการเรียน

คำสั่ง ให้นักเรียนเติมคำหรือชักรวบรวมลงในช่องว่างต่อไปนี้ (๒๔ คะแนน)

- ๑. สิ่งเคารพบูชาสูงสุดในพุทธศาสนาคือ ..... (๑ คะแนน)
- ๒. พระพุทธศาสนามีองค์ประกอบสำคัญ ๓ อย่างคือ ๑. .... ๒. ....
๓. .... (๓ คะแนน)
- ๓. พระพุทธศาสนาจะขาดองค์ประกอบสำคัญ ๓ อย่างนี้ไม่ได้เพราะ .....
..... (๑ คะแนน)
- ๔. พระพุทธเจ้าเป็นผู้ที่รู้แล้วค้นคว้าหาความจริงว่า .....
..... (๒ คะแนน)
- ๕. พระธรรมคำสั่งสอนซึ่งพระพุทธเจ้าจาแนกออกเป็น ๓ อย่างคือ ๑. ....
๒. .... (๓ คะแนน)
- ๖. การที่กลับมาเล่าเรียนเมื่อหาธรรมะคำสั่งสอนจากคัมภีร์ว่า เป็นการศึกษาระบบทางค่าน
..... (๑ คะแนน)
- ๗. คัมภีร์ ๓ หมวดในพุทธศาสนารวมเรียกว่า ..... (๑ คะแนน)
- ๘. พระสงฆ์หมายถึง ..... (๑ คะแนน)
- ๙. การรับผลที่เกิดจากการศึกษาปฏิบัติธรรมแล้ว เป็นการศึกษาธรรมะภายใน
(๑ คะแนน)
- ๑๐. พระอริยสงฆ์กับสมมุติสงฆ์แตกต่างกันที่ ..... (๑ คะแนน)
- ๑๑. สรรณะแปลว่า ..... หรือ ..... (๒ คะแนน)
- ๑๒. ชาวพุทธมีอะไรเป็นสรณะ ..... (๑ คะแนน)
- ๑๓. พุทธบริษัท ๔ ประกอบด้วย ๑. .... ๒. .... ๓. ....
๔. .... (๕ คะแนน)

เอกสารหมายเลข ๒ โมคูลที่ ๓
พระรัตนตรัย

คำสั่ง ให้นำเรียนศึกษาเรื่องของพระรัตนตรัยและพุทธบริษัทจากเอกสารต่อไปนี้

พระพุทธศาสนาเมืองกรุงประกอบด้วย ๓ อย่าง เรียกว่า พระรัตนตรัย แปลว่า แก้วอันประเสริฐหรือล้ำค่า ๓ ประการ (รัตนะ ก็คือ แก้วอันประเสริฐ, ตรัย ก็คือ สาม) พระรัตนตรัยในที่นี้หมายถึงสิ่งที่เคารพบูชาสูงสุดในพระพุทธศาสนา ๓ ประการ ก็คือ พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์

พระพุทธ หมายถึงองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้ทรงเป็นกาศาของเรชาวพุทธ พุทธ แปลว่ารู้หรือตื่น พระพุทธเจ้าก็หมายถึงผู้รู้แล้ว ตื่นแล้ว ก็คือรู้ความจริงของโลกและชีวิต และตื่นจากความหลงงมงาย พระพุทธเจ้าเป็นบุคคลที่เฉลียวฉลาดเป็นยอดของนักปราชญ์ พระองค์ทรงค้นพบ สัจธรรมอันประเสริฐด้วยพระองค์เอง แล้วนำสัจธรรมนั้นเผยแผ่แก่บุคคลทั่วไปจนกระทั่งพระพุทธศาสนาประดิษฐานขึ้นและสืบต่อมาจนถึงทุกวันนี้

พระธรรม หมายถึงพระธรรมวินัยอันเป็นคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าที่ทรงแสดงไว้และทรงบัญญัติไว้ เป็นทั้งหลักความจริงของธรรมชาติที่มีอยู่แล้วและพระองค์ทรงค้นพบ และรวมทั้งเป็นหลักความประพฤติเพื่อให้พุทธบริษัทได้ยึดถือเป็นหลักปฏิบัติเพื่อนำไปสู่ความสุขและความหลุดพ้นจากความทุกข์

พระธรรมจำแนกออกเป็น ๓ อย่างคือ

ก. ปรีชาติ ได้แก่การศึกษาเล่าเรียนธรรมะคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าจากคัมภีร์ ๓ หมวด ที่เรียกว่า พระไตรปิฎก หรืออาจเรียกว่าเป็นเนื้อหาทางทฤษฎี

ข. ปฏิบัติ คือการกระทำหรือการประพฤติปฏิบัติตามคำสั่งสอนที่ได้เรียนรู้จากปรีชาติ

ค. ปฏิเวธ คือผลของการปฏิบัติ หมายถึงความที่เมื่อเรียนรู้แล้วนำไปปฏิบัติก็จะเกิดผล เช่น รู้เรื่องซันติ ความอดทน โสรัจจะ ความสงบเสงี่ยม แล้วนำมาประพฤติปฏิบัติก็จะได้รับผลคือได้รับประโยชน์สุขในบัดนี้

พระสงฆ์ หมายถึงหมู่สาวกของพระพุทธเจ้า ผู้ประพฤติปฏิบัติชอบตามหลักการสอนของพระองค์แล้วสั่งสอนให้ผู้อื่นรู้หลักธรรมและปฏิบัติตามเพื่อยังประโยชน์ให้แก่มวลมนุษย์ทั้งหลาย

พระสงฆ์ มี ๒ ประเภทคือ

ก. พระอริยสงฆ์ หมายถึงผู้ปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าแล้วได้บรรลุความสำเร็จเป็นพระอรหันต์ เรียกว่าพระอริยมุคคัล ก่อนเป็นผู้บริสุทธ์หมดจดจากกิเลสโดยสิ้นเชิง

ข. สมมุติสงฆ์ หมายถึง ชายที่มีอายุ ๒๐ ปีขึ้นไปออกบวชประพฤติตามธรรมวินัยแต่ยังไม่สำเร็จเป็นพระอริยมุคคัล แต่กล้าแข็ง เพียรเพื่อขจัดกิเลสดังที่เราเห็นปรากฏอยู่ในทุกวันนี้

พระรัตนตรัยได้แก่พระพุทธพระธรรมและพระสงฆ์ทั้ง ๓ อย่างนี้มีภาวะสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน พระพุทธเป็น ผู้ตรัสรู้ค้นพบธรรมะและเผยแผ่สู่ประชาชน พระธรรมก็ดั่งสั่งสอนที่ให้เกิดแก่ผู้ประพฤติปฏิบัติได้ตกไปในทางที่ชั่ว ส่วนพระสงฆ์เป็นผู้ศึกษาและปฏิบัติตามธรรมะแล้วนำไปเผยแผ่ เป็นการสืบอายุของพุทธศาสนาต่อไป จึงจะเห็นได้ว่ารัตนทั้งสามนี้เป็นส่วนประกอบสำคัญของพุทธศาสนาที่จะขาดไปไม่ได้ เพราะเหตุนั้นหากไม่มีพระพุทธเจ้าอุบัติขึ้น พระธรรมซึ่งเป็ตความจริงที่มีอยู่ก็ย่อมไปสูญหายไปสั่งสอน หากไม่มีพระธรรมก็จะไม่มีการตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าขึ้นมาและย่อมไม่มีพระสงฆ์กัวย และหากไปมีพระสงฆ์พุทธศาสนาก็จะสูญสิ้นไปหาไม่มีอายุยืนนานมาจนถึงทุกวันนี้ไม่ พระรัตนตรัยจึง เป็นสิ่งสำคัญและมีค่ายิ่งสำหรับชาวพุทธทุกคน

พุทธบริษัท หมายถึงชุมนุมหรือกลุ่มผู้นับถือพุทธศาสนาปี ๔ จำพวกคือ

๑. ภิกษุ ได้แก่บุรุษอายุครบ ๒๐ ปีขึ้นไปที่ได้อุปสมบทในพระพุทธศาสนา ภิกษุมีสิกขาบทคือศีลที่จะต้องปฏิบัติจำนวน ๒๒๗ ข้อ

๒. ภิกษุณี ได้แก่สตรีอายุครบ ๒๐ ปีขึ้นไปที่ได้อุปสมบทในพระพุทธศาสนา สิกขาบทของภิกษุณีมี ๓๑๑ ข้อ ปัจจุบันไม่มีภิกษุณีให้เราได้เห็นแล้ว

๓. อุบาสก ได้แก่บุรุษที่นับถือพระพุทธศาสนาถึงพระรัตนตรัยว่าเป็นสรณะแล้วได้บรรพชาหรืออุปสมบท (หรือบรรพชา อุปสมบทแต่ลาสิกขาแล้ว)

๔. อุบาสิกา ได้แก่สตรีผู้นับถือพระพุทธศาสนาถึงพระรัตนตรัยว่าเป็นสรณะเหมือนอุบาสก ศีลสำหรับอุบาสก อุบาสิกาถือ ถือ ๕ ถือ ๘ หรืออุโบสถศีล

เอกสารหมายเลข ๓ โมกฺกที ๓
กถของพระรัตนตรัย

คำสั่ง ให้นักเรียนอ่านเอกสารอย่างระมัดระวังแล้วตอบคำถามข้างท้าย

พระพุทธเจ้า ผู้ทรงพระปัญญา ตรัสรู้ชอบกายพระองค์เอง ผู้บริสุทธิ์จากกิเลสเครื่อง
เกี้ยวพาราสี และเป็นผู้ทรงพระกรุณาเผยแผ่สัจธรรมให้ปรากฏแก่โลก กุญแจของพระองค์มีดังนี้

๑. ตรัสรู้เองแล้วทรงสอนให้ผู้อื่นรู้ตามด้วย
๒. ทรงฝึกพระองค์ดีแล้ว จึงทรงสอนให้ผู้อื่นฝึกตนด้วย
๓. พระองค์เป็นผู้สงบเองแล้ว ทรงสอนให้ผู้อื่นสงบระงับด้วย
๔. พระองค์ทรงข้ามพ้นทุกข์ภัยและกองกิเลสทั้งปวงแล้วทรงสอนผู้อื่นให้ข้ามพ้นด้วย
๕. พระองค์ทรงค้นคว้าแล้วรอนทางใจหมดแล้วทรงช่วยค้นคว้าความรอนให้ผู้อื่น

ด้วย

พระธรรม คำสั่งสอนของผู้มีพระภาคเป็นความจริงแท้ของธรรมชาติ เป็นหลักครอง
ชีวิตอันประเสริฐ พระธรรมมีคุณแก่เราดังนี้

๑. เป็นหลักแห่งความจริงแท้ที่พิสูจน์ได้ทุกกาลสมัย เป็นคำสอนที่ฟังไว้ก็แล้ว
๒. เป็นคำสอนที่ประพฤติปฏิบัติแล้วจะเห็นผลประจักษ์แก่ตนเอง
๓. เป็นเครื่องป้องกันไม่ให้อำนาจชั่วและหนุมนให้ทำกรรมดี
๔. ทำให้ผู้ปฏิบัติพ้นจากทุกข์และความเสื่อม ประสพความสุขความเจริญ
๕. ทำให้มีจิตใจมั่นคง สงบ เยือกเย็นมีปัญญา รู้จริงและปีเพศผล

พระสงฆ์ ผู้ประพฤติกดี ปฏิบัติตรง ปฏิบัติชอบตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า พระสงฆ์
เป็นผู้กวรวาดการก่อกวน เป็นผู้กวรวางใจ เป็นผู้กวรวรับของทำบุญ เป็นผู้สืบต่อพระพุทธร-
ศาสนา และเป็นนามบุญของโลก มีคุณดังนี้

๑. ปฏิบัติดีเป็นตัวอย่างและเป็นผู้นำทางจิตใจ
๒. ศึกษาพระธรรมและ สืบอายุพระพุทธศาสนา
๓. สั่งสอนประชาชน และเป็นแหล่งเผยแพร่งามดี

๔. สงเคราะห์ประชาชนในทางที่ถูกที่ชอบ

๕. เป็นผู้กำรงและส่งเสริมวัฒนธรรมที่งดงาม

พระรัตนตรัย คือ พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ เป็นสภาวะ ๓ ประการของชาวพุทธ เรียกว่าไตรสรณะ หรือ ไตรสรณาคมน์ (หฺรณะแปลว่าที่พึ่งหรือที่ระลึก)

ที่ว่าเป็นที่พึ่งหมายความว่าเป็นที่ยึดเหนี่ยวในการดำเนินชีวิต ในการปฏิบัติตนทั้งต่อตนเองและต่อผู้อื่น เป็นหลักในการทำความดีและจงใจให้ละเว้นความชั่ว เมื่อตกอยู่ในสภาวะคับขันก็จะมีพระรัตนตรัยเป็นหลักในการกำสติใจแก้ปัญหาต่าง ๆ ให้หลุดพ้นไปได้ด้วยดี

ที่ว่าเป็นที่ระลึกหมายความว่า พระรัตนตรัยเป็นเครื่องหมายของความดีงาม เมื่อระลึกถึงอยู่เสมอก็จะโน้มน้าวจิตใจให้ฝึกฝนแต่ความดี ไม่ตกต่ำไปในทางชั่วร้ายได้โดยง่าย

พระพุทธศาสนาประกอบด้วยสิ่งสำคัญ ๓ อย่าง คือพระรัตนตรัยอันเป็นสิ่งเคารพบูชาสูงสุดในพระพุทธรูป กังนังจึงไม่มี สรรเสริญใด ที่ยิ่งใหญ่สำหรับชาวพุทธเกินไปกว่าพระรัตนตรัยอีกแล้ว

หัวข้อคำถามสำหรับการอภิปราย

๑. เราทราบว่าพระพุทธองค์ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณอันยิ่งใหญ่ นักเรียนบอกได้ไหมว่าพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์นั้นเป็นอย่างไร

๒. ให้นักเรียนยกตัวอย่างแนวคิดขยายของพระสงฆ์ทั้ง ๕ ข้อ หัวข้อละ ๑ ตัวอย่าง

๓. การยึดมั่นในสิ่งอื่น เช่น ญาติพี่น้อง เหวศ นางใจ เจ้าพ่อเจ้าแม่ หรืออิทธิฤทธิ์ของเวทย์มนต์คาถา เครื่องรางของขลังต่าง ๆ แยกต่างไปจากการยึดมั่นในพระรัตนตรัย มีพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่งและเป็นที่มั่นหรือยึดเหนี่ยวทางจิตใจอย่างไร

เอกสารหมายเลข ๔ โมกฺคที ๓
บทเรียนสำเร็จรูปเรื่องคุณของพระรัตนตรัย

<p>๑. พระรัตนตรัย หมายถึง .... ไคแก ....</p>	
<p>๒. พระรัตนตรัยเป็นสรณะของชาวพุทธ นักเรียน ทราบไหมว่าสรณะแปลว่าอะไร ....</p>	<p>สิ่งเคารพบูชาสูงสุดในพุทธ - ศาสนา ๓ อย่าง ไคแก พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์</p>
<p>๓. พระพุทธเจ้าทรงมีพระคุณแก่เราอย่างมากมาย อย่าง เชน เนิอทรงศรีธรรมาแลก็มีไคทรงบิคมัง เพือจะไคพบทุกข์ เพ็ญล่ำพัง พระองค์เดียว แต่ไคทรงสวเินใหญ่..... .....</p>	<p>แปลว่าที่พึ่งหรือที่ระลึก</p>
<p>๔. พระองค์ไคทรงเินกพระองค์แลแล้วทั้งทางกาย วาจา ใจ ก็มิไคบิคมังไว้เพ็ญล่ำพัง ..... แด็ก ไคทรงสอนเือน ....</p>	<p>พบทุกขภัย</p>
<p>๕. พระองค์ทรงข้ามทนทุกข์ภัยและกองกิเลสทั้งปวง แล้วก็มีไคทรงข้ามไปเพ็ญล่ำพังพระองค์เดียว แต่ไคทรงสอน ให้ ....</p>	<p>ระวางค์เดียว ประสพพิ ภังกาย วาจา ใจ ค้วย</p>

<p>๖. พระองค์ทรงค้นคว้าเราารอนทางกายและทางใจ หมดสิ้นแล้ว ก็ไ้ทรง ..... ใหญ่อนคัยความเราารอน ทางกายและใจกาย</p>	<p>ผู้อนขามพนทุกขภัยและกอง กิเลสทั้งปวงควย</p>
<p>๗. พระพุทธเจ้าจึงทรง เป็นผู้พระมหากษัตริย์คุณแก่ ชาวโลกอย่างใหญ่หลวง หากพระองค์ไม่ทรง เป็นผู้มี .... คอเสิ่งที่พระองค์ทรงกษพและบคกทางปฏิบัติ ใหญ่ เราแล้ว เราก็กงไม่ม้ทางทราบใดเลย</p>	<p>ทวยสอน</p>
<p>๘. โคบสรูปแล้วพระพุทธเจ้ามีคุณแก่เราคือ ....</p>	<p>พระมหากษัตริย์คุณ</p>
<p>๙. พระธรรมก็เป็นผู้หนึ่งที่มีคุณต่อชาวโลกผู้ว่า เอาไปปฏิบัติอย่างมาก ถึอว่าเป็นเกำถอนที่ตั้งไว้ค้แล้ว เป็น เครื่องหนุนให้ทำกวมดี และปองกันไม่ ให้ทำ .....</p>	<p>เมื่อพระองค์ทรงตรัสแล้ว เห็นวำธรรมะที่ทรงตรัส มีประโยชน์แก่ชาวโลก ก็ ทรงสอนให้ชาวโลกได้รับ ประโยชน์อันนั้นควย</p>
<p>๑๐. คุณของพระธรรมอีกอย่างหนึ่งก็ว่า ทำใหญ่ปฏิบัติ พ้นจากทุกข์และควมเสื่อม พบแต่.....</p>	<p>ความชั่ว</p>
<p>๑๑. พระธรรมเป็นหลักแห่งความจริงแท้ที่พิสูจน์ได้ มีคุณต่อผู้ปฏิบัติคือ เมื่อใด .....แล้ว ผู้ปฏิบัติ ยอมเห็นผลประจักษ์แก่ตนเอง</p>	<p>ความสุขความเจริญ</p>

<p>๑๒ . การปฏิบัติธรรมช่วยดับความวุ่นวายและความเร่าร้อนของจิตใจ มีปัญญา รู้จริง และไม่มีเหตุผล กังวาลของพระธรรมข้อหนึ่งก็ทำให้ผู้ปฏิบัติมีจิตใจ ..... มีปัญญา รู้จริง และไม่มีเหตุผล</p>	<p>ปฏิบัติธรรม</p>
<p>๑๓ . พระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า เป็นความจริงแท้ของธรรมชาติ เป็นหลักทรงชัยอันประเสริฐและเป็นคำสอนที่คงไว้ก็แล้ว</p>	<p>สงบ ไม่วุ่นวายและเร่าร้อน</p>
<p>๑๔ . ถ้าเราจะเปรียบเทียบพระธรรมเหมือนแสงสว่างที่ส่องให้ชาวโลกเห็นทุกสิ่งทุกอย่างก็ความปรารถนา นักเรียนจะบอกได้ไหมว่าพระธรรมมีคุณอย่างไร .....</p>	
<p>๑๕ . พระสงฆ์สาวกของพระพุทธเจ้า เป็นผู้ปฏิบัติที่ตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ถือว่าเป็นดวงแก้วอันประเสริฐอย่างหนึ่งของชาวพุทธ การปฏิบัติดีของพระสงฆ์ถือว่าเป็นแก้วอย่างของความดีในทางพุทธศาสนาสำหรับพุทธบริษัททั้งหลาย เท่าที่กล่าวมานี้ก็พอจะเห็นได้ว่าคุณประโยชน์อย่างหนึ่งของพระสงฆ์ก็คือ .....</p>	<p>พระธรรมช่วยชี้หนทางแห่งความดีให้เราเห็น ช่วยให้เราพ้นจากความมืดก็กิเลสทั้งปวง</p>
<p>๑๖ . พระสงฆ์เป็นใหญ่สาวกที่จะต้องเฝ้ารักษาพระธรรมและเป็นผู้สืบค่ออายุพระพุทธศาสนา ข้อนี้ก็จักว่าเป็น .....</p> <p>..... อีกอย่างหนึ่ง</p>	<p>เป็นแก้วอย่างความดีของพุทธบริษัททั้ง ฉาย</p> <p>จิตวิภา</p> <p>๑๖๒</p>

<p>๑๗. พระสงฆ์ถือว่าเป็นบุคคลสำคัญที่จะเผยแพร่ความดี ในหลักพระศาสนาให้แพร่หลายไป เป็นการรับหน้าที่สำคัญสืบต่อกัน มาจากพระพุทธเจ้า กุญชรของพระสงฆ์ในที่นี้คือ .....</p> <p>.....</p>	<p>คุณของพระสงฆ์</p>
<p>๑๘. พระสงฆ์เองไปสามารถแยกตนออกไปจากกณวีย์ ๆ ในสังกตได้โดยเด็ดขาด พระสงฆ์ได้รับปัจจัยต่าง ๆ ในการดำรง ชีวิตจากชาวบ้าน ในขณะที่เดียวกันเมื่อชาวบ้านมีความทุกข์ยากลำบาก พระสงฆ์ก็สามารถให้ความสงเคราะห์แก่ประชาชนบางสิ่งบางอย่าง ในทางที่ชอบได้ คุณประโยชน์ของพระสงฆ์ข้อนี้คือ.....</p> <p>.....</p>	<p>สืบต่ออายุของพุทธศาสนา</p>
<p>๑๙. ในประเทศไทยเรากล่าวว่าวัดเป็นศูนย์กลางทาง วัฒนธรรมของชุมชนที่สำคัญ พระสงฆ์ในฐานะเป็นผู้ถ่ายทอด- กรองวัดอยู่ คุณประโยชน์ของพระสงฆ์จึงมีอีกอย่างหนึ่งคือ .....</p> <p>.....</p>	<p>ให้ความสงเคราะห์แก่ ประชาชนในทางที่ช่วย ได้</p>
<p>๒๐. มาถึงตอนนี้ก็เรียนพอจะบอกได้ว่า คุณของ พระสงฆ์มีดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑. ประพฤติดีเป็นตัวอย่าง ๒. สืบอายุพระศาสนา ๓. สั่งสอนธรรมแก่ประชาชน ๔. สงเคราะห์ประชาชนในทางที่ถูกต้องตาม พระธรรมวินัย และ <p>.....</p>	<p>ดำรงและส่งเสริม วัฒนธรรมในสังกม</p>

<p>๒๑. เราไปทราบทุกคนแล้วว่าชาวพุทธมีพระรัตนตรัยเป็นสรณะ ก่อตั้งที่ระลึก แต่ก็ยังมีบางคนที่ยึดมั่นในสิ่งอื่น เช่น ภูคินี เทวดา นางไม้ เจ้าพ่อเจ้าแม่ หรืออิทธิฤทธิ์ของเวทย์มนต์คาถา เครื่องรางของขลังต่าง ๆ ซึ่งเป็นสิ่งลึกลับออกไปได้แน่นอนว่ามีจริงหรือไม่ นักเรียนเห็นว่าเขาผู้นั้นในสิ่งเหล่านี้เป็นคนอย่างไร .....</p>	<p>คำรางและสงเคราะห์ วัฒนธรรมในสังคม</p>
<p>๒๒. เรามีพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่งที่ระลึกก็ตรงที่พระรัตนตรัยเป็นคุณความดีที่พึงยึดถือเป็นหลักปฏิบัติ นักเรียนบอกได้ไหมว่า ผู้ที่มีพระรัตนตรัยเป็นสรณะกับผู้ที่สิ่งอื่นในครอบครัวยุคมาเป็นสรณะมันแตกต่างกันอย่างไร</p>	<p>จิตใจของเขายังไม่ มั่นคง ในพุทธศาสนา อาจเอนเอียงไปทาง ไหนเมื่อใดก็ได้</p>
<p>๒๓. ถ้าอย่างนั้นนักเรียนเก็บถ้วยไว้ไม่ว่าชาวพุทธมีสรณะที่พึ่งใหญ่อยู่ประการเดียวคือพระรัตนตรัย</p>	<p>ผู้ที่มีพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่ง ก็ความดีเป็นที่ยึดเหนี่ยว จิตใจยอมไม่ตกไปใน ทางชั่วโดยง่าย แต่ผู้ที่ปี ึ่งอื่นเป็นสรณะจะไม่ มั่นคงในความดีเพราะ ที่พึ่งของเขาอ่อนมีกิเลส แฝงอยู่</p>
<p>๒๔. นักเรียนถือพุทธศาสนิกชนผู้มีพระรัตนตรัยเป็นสรณะเป็นที่พึ่งที่ระลึกก็ได้เรียนจบมหาวิทยาลัยแล้ว หวังว่านักเรียนจะมีความมั่นคงในพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น ขอจบบทเรียนนี้ไว้เพียงเท่านี้ สวัสดี</p>	<p>ถึงบรรทัดนี้แล้วนักเรียน น่าจะเห็นด้วย</p>

บทเรียนโมกุลซุกที่ ๔

เรื่อง ไตรสิกขา

หลักการและเหตุผล

พระพุทธองค์ทรงยกย่องปฏิบัติบูชาคือการปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระองค์ยิ่งกว่าการบูชาด้วยสิ่งหรือวัตถุใด ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมกาย วาจา ใจ และปัญญา เพื่อให้เป็นคนที่มีสมบุรณ์พร้อม "รวมตามหลักพุทธศาสนา" ในหลักการศึกษาก็เริ่มจากไตรสิกขาเป็นแนวปฏิบัติธรรมะทั้งหลายในศาสนาอย่ามองไม่เห็นไปจากไตรสิกขานี้ นักเริ่มจึงควรได้ทราบและได้ปฏิบัติตามหลักไตรสิกขานี้ นักเรียนจึงควรได้ทราบและได้ปฏิบัติตามหลักไตรสิกขานี้ เพื่อความเข้าใจและเป็นพื้นฐานในการฝึกอบรมตนเองให้เป็นพุทธศาสนิกชนที่ดียิ่งขึ้นต่อไป

จุดมุ่งหมายจุดมุ่งหมายทั่วไป

๑. ให้รู้เรื่องไตรลักษณ์และสามารถมองโลกและเข้าใจความเป็นไปของชีวิตตามความเป็นจริง
๒. ให้รู้ เข้าใจ และได้ฝึกปฏิบัติตามหลักไตรสิกขา

จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม

เมื่อนักเรียนได้เรียนตามบทเรียนนี้แล้ว ควรมีความสามารถ ดังต่อไปนี้

๑. บอกความหมายของคำเหล่านี้ได้ ไตรลักษณ์ ศีล สมาธิ ปัญญา ไตรสิกขา อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา
๒. สรุปประโยชน์ของการปฏิบัติ ศีล สมาธิ และปัญญาได้
๓. วิจารณ์ชีวิตตามหลักไตรลักษณ์ได้
๔. อธิบายความสำคัญของศีลได้
๕. ให้เหตุผลเกี่ยวกับความเว้าไปของสภาวะทั้งปวงได้
๖. จำแนกองค์ประกอบของไตรลักษณ์ได้
๗. แนะนำวิธีระงับความทุกข์อย่างสั้น ๆ ได้

๔. เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสภาพจิตใจที่สงบและวุ่นวายใจ

ความรุดหน้า

ก่อนการเริ่มตามบทเรียนนี้ นักเรียนควรผ่านการศึกษารื่องโครงสร้างของพุทธศาสนา มาก่อน

การประเมินผลเบื้องต้น

ให้นักเรียนทำแบบทดสอบจากเอกสารหมายเลข ๑ ถ้านักเรียนสามารถทำแบบทดสอบได้คะแนนร้อยละ ๘๐ ของคะแนนเต็มก็ถือว่าได้แล้ว บทเรียนนี้ก็ไม่จำเป็นสำหรับนักเรียนแต่อย่างใด

กิจกรรมการเรียน

๑. ให้นักเรียนอ่านเรื่อง การฝึกอบรมจิต จากเอกสารหมายเลข ๒
๒. ให้นักเรียนศึกษาสภาพจิตใจของตนเอง ตามเอกสารหมายเลข ๓
๓. ให้นักเรียนอ่านเรื่อง ไตรสิกขา จากเอกสารหมายเลข ๕
๔. ให้นักเรียนฝึกสมาธิ ในการอ่านและการฟัง ตามเอกสารหมายเลข ๕
๕. ให้นักเรียนอ่าน เรื่อง ไตรสิกขากับนักเรียน จากเอกสารหมายเลข ๖
๖. ให้นักเรียนศึกษาเรื่อง ไตรลักษณ์กับการปฏิบัติสมาธิ จากเอกสารหมายเลข ๗

การประเมินผลหลังการเรียน

ให้นักเรียนทำแบบทดสอบในเอกสารหมายเลข ๑ ซึ่งเมื่อแบบทดสอบชุดเดียวกับที่ใช้ในการประเมินผลเบื้องต้น ถ้านักเรียนทำคะแนนได้ร้อยละ ๘๐ ขึ้นไป ก็ถือว่าตามบทเรียนนี้

การเรียนซ่อมเสริม

นักเรียนที่ยังไม่ตามบทเรียนนี้ให้ปรึกษาครูและ กลับมาเริ่มเลือกกิจกรรมและทำคามกิจกรรมที่กำหนดก่อนทุกครั้ง

เอกสารหมายเลข ๑ โทกุลที่ ๘

แบบทดสอบเพื่อการประเมินผลใช้บังคับและการประเมินผลหลังการเรียน

คำชี้แจง ให้นักเรียนเติมคำตอบในช่องว่างหรือกอบคำภายในนี้ (๑๐ คะแนน)

- ๑. ไตรสิกขา คือ..... (๑ คะแนน)
- ๒. สิ่งทั้งหลายทั้งปวงตกอยู่ใต้สภาวะ ๓ ประการที่เรียกว่า ..... คือ ๑).....
..... ๒)..... ๓).....
..... (๒ คะแนน)
- ๓. การเรียนด้วยศกภาพจิตใจที่สงบกับจิตใจที่วุ่นวายต่างกันอย่างไร .....
.....
..... (๑ คะแนน)
- ๔. การรักษาศีลมีอรรถสำคัญอย่างไร .....
.....
..... (๑ คะแนน)
- ๕. สบาริมประโยชน์ต่อการปฏิบัติธรรมะคือ .....
.....
..... (๑ คะแนน)
- ๖. การปฏิบัติที่เป็นไปเพื่อความหลุดพ้นจากกิเลสโดยสิ้นเชิงถือเป็นการปฏิบัติธรรมขั้นใด .....
..... (๑ คะแนน)
- ๗. การที่เราจะปฏิบัติธรรมะในขั้นมัญญาโดยไม่วางสมาธิในขั้นศีลและสมาธิมาก่อนเลยนั้นแทบจะเป็นไปไม่ได้เพราะว่า .....
..... (๑ คะแนน)
- ๘. ผู้เปรียบเทียบกับจิตใจของเราเหมือนกับสิ่ง หมายถึงคำว่า .....
..... (๑ คะแนน)
- ๙. นักเรียนจะใช้วิธีการใดในการเรียนรู้เรื่องได้ .....
..... (๑ คะแนน)

เอกสารหมายเลข ๒ โมคูลที่ ๔

การฝึกอบรมจิต

คำสั่ง ให้นักเรียนอ่านเอกสารต่อไป และทำความเข้าใจในเรื่องของการฝึกอบรมจิต

การฝึกอบรมจิต หรือการบังคับจิตใจให้อยู่ในอำนาจของเราเองนั้น เป็นของยากที่สุดพอ ๆ กับที่มัน เป็นของธรรมดาที่สุดเหมือนกัน ปกติเรามักจะปล่อยให้จิตใจของเรามีอิสระภาพที่จะคิดหรือคิดแปรไปทางไหนก็ได้ จะเกิดเป็นความเคยชิน กรึบเราจะพยายามบังคับจิตใจของเราเองให้สงบนิ่ง เพื่อจะทำภารกิจต่าง ๆ จึงถูกปราบเป็นของยากหรือพ้นวิสัย เช่น ในขณะที่นักเรียนกำลังนั่งอ่านหนังสือ ถ้าบังเอิญมีเสียงเพลงเพราะ ๆ ยาวมา ทั้งที่นักเรียนกำลังอ่านหนังสือนักเรียนก็มักจะคล้อยตามเสียงเพลงนั้นมิได้ จึงมีผู้เปรียบเทียบว่าจิตก็เปรียบเหมือนลิงที่มีนิสัยไม่อยู่นิ่ง ว่องไว รวดเร็ว กลับกลอกโยกย้ายได้เร็วมาก และก็เปรียบการฝึกฝนอบรมจิตว่าคล้ายกับการจับลิงมาฝึกให้แสดงละคร ฝึกให้อยู่ในบังคับก็ยิ่งเป็นของยาก

หากเราพยายามตั้งสติคิดพิจารณาการคิดของเราแม้สักชั่วขณะก็จะพบว่าไม่หยุดนิ่ง คิดต้องนึกเคี้ยวก็เลยไปคิดเรื่องอื่นก็ก็ไปเรื่อยไม่หยุดนิ่ง กว้างก็คิดก็เร่ไปเรื่อย ๆ ของจิตนี้ถ้ารุนแรงกลับไปกลับมาจะทำให้เกิดความฟุ้งซ่าน อาจมีปัญหาคือเราต้องวิตกกังวลซึ่งในขณะอย่างนั้นหากยังเฉย เราได้สติหยุดพิจารณาจิตของเรา ก็จะพบว่ามิได้มีความสงบอยู่ในขณะนั้นเลย หรืออาจพูดออกอย่างหนึ่งได้ว่าเราไม่มีสมาธิเลย นั่นเอง

ในการอบรมจิตหรือแม้การปฏิบัติในศีล สมาธิ ปัญญาก็ เมื่อปฏิบัติใหม่ ๆ ย่อมจะกระวนกระวาย พอเมื่อได้ปฏิบัติจนเคยเมื่อบริยายแล้วก็ย่อมได้รับทราบสงบตามระดับของการปฏิบัตินั้น ยกตัวอย่างง่าย ๆ ในการควบคุมวาจาของเรา ถ้าปกติเราและเพื่อน ๆ พูดคุยคำหยาบกับอยู่เสมอ ถ้าเราเลิกพูดเช่นนั้นและหันมาพูดกันอย่างสุภาพแล้ว ในระยะแรก ๆ เราจะพบปัญหาแฉกหรือสับสนกับพูดคำหยาบออกมาบ่อย ๆ หากแฉกมาก ๆ พลใจ เหมกความพยายามที่จะเลิกพูดคำหยาบก็จะหันไปพูดคำหยาบเรื่อย ๆ กลับคืนเป็นต้น ทั้งนี้เป็นการอบรมจิตจึงจำเป็นต้องใช้สมาธิเพื่อตนเอง ก็คือต้องตั้งใจไว้ให้ถูกต้องแน่วแน่ไม่แปรปรวนแปลง

ความยากของการปฏิบัติธรรมและการฝึกอบรมจิตอยู่ที่ว่า กามตัณหาในการอบรมจิตนั้น บางทีตัณหาจกัณเฐระเคี้ยวเคี้ยวแล้วจิตก็เปลี่ยนไปก็คล้ายว่า วุ่นวาย เช่น เค็ม ก่อทำให้ให้แน่น มันคงไม่ได้อีก ถึงกับเกรงเรื่องมือส่ายมากอย่างหนึ่งของการทำงานสักก็ความเพียร เพียรที่จะรวมจิต ให้ตั้งมั่นไว้ขอบโดยไม่เปลี่ยนแปลง

การทำสมาธิในพระพุทธศาสนา ก็คือการปฏิบัติเพื่อทำวิภา ที่สงบตั้งมั่นในใจ จิตที่สงบ ไม่วุ่นวายก็ย่อมเกิดวิเศษจากกิเลสทั้งหลายได้ และจิตที่สงบก็ช่วยทำให้การปฏิบัติในชั้นปัญญา ใช้ปัญญาเพื่อหาความรู้แจ้งให้คำเงินไปโดยสะดวกยิ่งขึ้น การทำสมาธิ เป็นการปฏิบัติทางจิตอาจทำได้ในทุก ๆ อิริยาบถ ทั้งยืน เค็ม นั่ง นอน แต่ส่วนใหญ่เรามักจะเห็นในลักษณะของการนั่ง ชักสมาธิห้วงตา

จากความหมายของสมาธิ ก่อ ตั้งใจไว้ขอบโดยแน่นแต่เพียงนั้น นอกจากนักเรียนจะทำสมาธิเพื่อความสงบใจ เพื่อความสุขตามหลักของศาสนาแล้วนักเรียนยังสามารถนำภาชีในการศึกษาเล่าเรียนได้ โดยการรวมใจของนักเรียนที่มีอยู่กับเรื่องที่เรียนอยู่ เช่น ขณะที่นักเรียนฟังคำบรรยายของครู หรือขณะอ่านหนังสือ ถ้าเราปล่อยให้จิตคิดถึงเรื่องต่าง ๆ ก็จะฟังไม่รู้เรื่อง หรืออ่านหนังสือไม่รู้เรื่อง ต่อมาเมื่อรวมจิตได้มาจดจ่ออยู่ที่เสียง หรือหนังสือจึงจะรู้เรื่อง รวมจิตได้ก็มากก็รู้เรื่องได้ก็มาก ถึงกับในเวลาที่ทำอะไรก็แทบจะการหัดรวมจิต ไม่ปล่อยให้ใจให้พุ่งซาย ประโยชน์อีกประการหนึ่งของสมาธิก็คือ ถ้าเราได้ใช้เวลาว่างหัดรวมใจในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ก็จะหัดทำให้จิตใจสงบอบอบ ๆ เช่นนั่งดูพระพุทธรูปสักครูหนึ่ง หรือนั่งนึกถึงลมหายใจของตนเองสักครูหนึ่ง (ไม่ไรนั่งใจลอย) แล้ว ก็สามารถนำไปใช้ในเวลาเรียนและเวลาทำงานได้ เหมือนอย่างการบริหารกายทุก ๆ วันทำให้ร่างกายแข็งแรงสามารถต้านทานโรคและพร้อมที่จะทำงานอย่างหนึ่งอย่างใดได้ตลอดเวลา การฝึกอบรมจิตก็เช่นเดียวกัน ผู้ฝึกจิต ก็ย่อมพร้อมที่จะกระทำกับอารมณ์แลสิ่งเขี้ยววน จิตใจต่าง ๆ ไก่คลวดเวลาเช่นเดียวกัน

เอกสารหมายเลข ๓ โมณฑุที่ ๘

เอกสารใช้ควบคู่กับเรื่องเลขทะเบียนหมายเลข ๐๐๑

คำสั่ง นักเขียนสามารถใช้อุทธสารนี้ประกอบการพิมพ์หมายเลข ๐๐๑ เริ่มโดยคำพิงหรือ
เรียนเป็นกลุ่มแล้วแต่ความสะดวก ขอเมื่อกับพิมพ์ได้จากกรุ เก็บเรื่องเงินเพ
และติดตามเอกสารต่อไป

ข้อความ ก.

ผมเห็นภาพที่กำลังจะเกิดขึ้นหน้าต่อนี้ดูเสียวุ่นวายไป ถ้าเด็กเกิดมีรอย แม่บ้าย
จันทร์รอนทองพระจันทร์เข้าไปเก็บรัก เพราะไอ้เวรทะเลที่มันกำลังโยยงหยกจันหาเปลือย
อกลางฉางของแม่บ้ายไม่ลอบอ้างแยกออกจากกัน ถ้ามันถูกเข้าเข้าไปหา และสภาพของมันมีแต่
เพื่อเท่านั้นที่กลุ่มกามอยู่ หากคนกลางดูเรือจะท่าส่งกราบสวาทของมันแก๊งแก๊ง ไร่ไร่รอบกะป็นสัน
วางข้าง ๆ แม่บ้ายจันทร์รอนทองขากางตามริม ๆ กุญแจ ปากหล่อน้ำไปได้เพราะปลาสเตอร์
อันไหนที่ปะปิกได้อย่างแน่นอนหน้าเต๋ไปหมด มองเห็นร่างเปลือยเปล่าของหญิงที่โดนมันปลด
เสียออกชะงัดจากการปลดกลุ่ม เห็นแล้วผมเองก็ถึงกับชู้ช่าเต็มอกมัน แล้วจะไปห้ามไอ้เวรสอง
ตัวมันไปได้ก็ใจไหว

ข้อความ ข.

พระพุทธรูปที่จักวางดวงนั้น ทุกถนัดวางขอบรับและยกให้พระพุทธรูปสมัยสุโขทัยซึ่ง เป็น
สมัยที่ศิลปวัฒนธรรมกำลังรุ่งโรจน์อย่างวิเศษทีเดียว แต่นี่จะเห็นได้ว่าพระพุทธรูปสมัย
สุโขทัยในปัจจุบันนี้เห็นได้ยากยิ่งนักเพราะการสืบทอดต่างกรรมต่างทาสจึงทำทุกเทเงินทอง เก็บสะสม
ไว้สักการะเป็นเคารพส่วนตัวกันมากมายแม้จะบิรเวลาดังกล่าวอย่างไรก็ตามที่ พระพุทธรูปสมัย
สุโขทัยจึงมีและเก็บรักษาไว้ของทางราชการ เช่น พระพิพิธภัณฑสถาน หรือเป็นสมบัติเก่าแก่ค่าของ
วัดเท่านั้นที่ยังพอจะไล่ซบและศึกษากัน และสิ่งที่เสียหายไปก็ต่อพระพุทธรูปอันเป็นที่เคารพสักการะ
ของไทยเรา ใค้อยู่ในต่างประเทศเสียมากมาย

เอกสารหมายเลข ๘ โภทศที่ ๘

ไตรสิกขา

คำสั่ง ให้บันทึกเรียนอ่านและทำความเข้าใจเอกสารนี้

การศึกษารวมะในพระพุทธรูป ๓ กายที่เราได้เรียนไปแล้ว ได้แก่ ปรีชาปฏิบัติ และปฏิเวธ แต่ละอย่างก็มีความสำคัญในตัวเอง และยังมีผลต่อเนื่องถึงกันและกันด้วย กล่าวคือ การศึกษารวมะในส่วนปรีชาปฏิบัติจะถูกนำมาใช้ในส่วนปฏิบัติ และเมื่อปฏิบัติแล้วก็จะให้ผลอยู่ในส่วนปฏิเวธ การศึกษารวมะในพุทธศาสนาที่สมบูรณ์จึงควรมีทั้งปรีชาปฏิบัติ ปฏิบัติ และปฏิเวธ พร้อมทั้ง 3 กาย หากขาดหรือบกพร่องไปก็เหมือนกับ การเดินทางที่มีเครื่องบ่อนหรืออุปกรณ์การเดินทางไม่พร้อม เช่นไปวิ่ง ขี่รถ ไม่มีแผนที่ ไม่มีเสบียงอาหารเป็นต้น อาจจะทำให้หลงทาง วนเวียนไปถึงที่หมายได้โดยยากหรืออาจจะหลงทางไปไม่ถึงสถานที่ที่ที่ต้องการจะไปเลยก็ได้

ไตรสิกขา คือหลักการศึกษาธรรมะ ๓ อย่าง หนึ่งเป็นแนวปฏิบัติเพื่อระงับชกเถภากิเลสต่าง ๆ ใ้เบาบางลงและหมดสิ้นไปในที่สุด

ศีล เป็นการศึกษามาปฏิบัติเพื่อรักษาบารมีทางกาย วาจา ให้เรียบร้อยอยู่ในข้อกำหนดที่เรียกว่าศีล กิเลสในใจอย่างมากมายที่ปรากฏขึ้นมาเช่นความโกรธแค้นค้ำใจจะฆ่าเขาบ้าง ความโลภทำให้คิดลักของของเขาม้าง เป็นต้น กิเลสอย่างหมายนี่สามารถดับได้ด้วยการรักษาศีล หรืออาจกล่าวโดยย่อว่าศีลเป็นการจำกัดวงไปให้จิตตกต่ำ สกัถกันความชั่ว

สมาธิ เป็นการศึกษามาละปฏิบัติเพื่อทำจิตใจให้เบาเบาพ้นกองไปฟุ้งซ่าน เป็นอุบายโดยชอบที่ทำจิตใจให้ถึงขั้นเป็นอิสระจากกิเลสทั้ง หลายที่ก่อกวนจิตใจให้เดือดร้อน การทำจิตใจให้เป็นสมาธิจะทำให้กำลังจิตกิเลสอย่างกลางอันเป็น เรื่องภายในจิตใจที่เราเอง เห็นได้ยากเช่นความมักได้ การหลงร้าย ความริษยา เป็นต้น หากจิตใจไม่ฟุ้งซ่าน กิเลสเหล่านี้ก็จะไปกำเริบขึ้นได้ กล่าวโดยย่อก็คือ สมาธิเป็นการปฏิบัติเพื่อกำรงกวางกิวัไว้หมั่นอง

ปัญญาเป็นการศึกษาและปฏิบัติเพื่อความรู้งเห็นโลกทางกวางเป็นจริง เป็นการปฏิบัติขั้นสูง เพื่อเป็นเครื่องดับกิเลสอย่างละเอีศ เป็นันันว่าความคั้นรณะยานอยาก ความยึดมั่นถือมั่นเป็นันัน เป็นการปฏิบัติเพื่อความรู้อิสระรู้เท่าทันกิเลสทั้งหลาย โดยใช้ปัญญาเจาะ

แห่งเข้าไปถึงสัจจะถ่องถาวรเป็นจริง กล่าวโดยย่อปฏิบัติเป็นการยกระดับจิตใจให้สูงขึ้น
ขึ้นไป

กล่าวโดยสรุปก็คือ ศีล สมาธิ ปัญญา เป็นวชิระ ๓ อย่าง ในทางพุทธศาสนา เพื่อ
ควบคุมกาย วาจา ใจ ให้สงบระงับจากกิเลสได้ ไม่วุ่นวายเดือดร้อน หลุดพ้นจากอำนาจของ
กิเลส เป็นทางไปสู่สันติด้วยการปฏิบัติ ผู้ที่ปฏิบัติควบคุมกายวาจาให้สงบระงับจากกิเลสอย่าง
หยายได้ ก็จะเป็นภาวะที่ขั้นหนึ่ง ถอดถอนสุขไปถ่องไปวุ่นวายกับผลอันเกิดจากการกระทำของ
กิเลสเหล่านั้น และวางสงมกายวาจาใจในขั้นที่ถ่องนี้เอง ก็จะเป็นมีจักษุช่วยให้สามารถปฏิบัติ
สมาธิวางสงบระงับกิเลสอย่างกลาง และเจริญปัญญาจักกิเลสอย่างละเอียดได้โดยง่าย
ยิ่งขึ้น จึงจะเห็นว่า ศีล สมาธิ ปัญญา เป็นกระบวนการต่อเนื่องกัน หากไม่สามารถสงบระงับ
ในขั้นใดได้แล้วก็ยากที่จะปฏิบัติในขั้นสมาธิและปัญญาจนเกิดผลได้

ธรรมะที่พระพุทธเจ้าของเราตรัสรู้แล้ว ปฏิบัติได้พร้อมบริบูรณ์เมื่อใดก็ได้ผลบริบูรณ์
เบื้องต้น ผู้ที่ไปปฏิบัติขั้นนั้นแม้จะมีไถ่กรรมอกและอธิมาชีพังก็ไปอาจเห็นได้ ผู้ปฏิบัติจริงรู้ จะทำ
แทนกันได้เลย นักเรียนไปอย่าลืมนึกถึงนิยามและปฏิบัติเรื่องศีลสมาธิปัญญาบ้างหรือ

เอกสารหมายเลข ๕ โมณฑูที่ ๒
เอกสารใช้ควบคุมภัยแกว่รื่องเล่นเทปหมายเลข ๐๐๖

คำสั่ง นักเรียนสาขารกัษเฐเอกสารนี้ระกอมการพั้งเทปหมายเลข ๐๐๖ เรียบนัคยลาพั้งหรือ เรียบเนื่อกลุ่มบลั้วแกว่ความสะวาก ซกเมื่อกั้วบเนไปไ้จากกรู เกยเกรว่รื่องเล่นเทปแล้ว คึดตามเอกสารกอไปนี้

กรบมมรค

44	13	51	17	49		58	14	8
29		24	39	27	35	9	34	47
57		36	3	45	18	41	5	26
21	20	7	11	43	25	29	19	33
6	16	32	40	15	50	12	46	48
								10
								30
								4
								22

กรบมที่สง

เงบไ้เงบประเบหิเตาขบกรว ๕๐(๑) ไ้แก

ก. เงบไ้เงบเนื่องจากการจั้งมรจางวไปว่จะเบเน เงบเก็อน ก่ว้าง เกยเคียง โยบัส เบบเก็ถ บำเหมจ บำนาญ เบบเกว่เกว่บ้ำม เงบที่กั้วบดไ้จวาคบुकถวองการไ้คั้วมู้ม่าน ที่บมาย้างไ้คั้วมู้ม่านไปเวียก่าเก เงบที่บมาย้าง รคกัไ้ เบบเกว่เกว่เงบไ้เงบรคควเกวกรว่น เงบที่บมาย้างจ้วยขำระพวี่ไ้ด ๆ ซึ่งจุกจั้งบดเกว่ที่คั้วบวาระ แลเงบ ลรัเบบเบ ลรัเบบระโยบธั โค ๆ มรรคกัไ้เงบเนื่องจากการจั้งมรจางว

ข. เงบที่บมาย้างจ้วยไ้คั้วมู้ม่านเกยวเพวว่จะเพคุดอกจวองว

เอกสารหมายเลข ๒ โมดูลที่ ๘

ไตรสิกขาแก่นักเรียน

คำสั่ง ให้นักเรียนอ่านและทำความเข้าใจเอกสารนี้

นักเรียนหมายถึงผู้ที่กำลังศึกษาหาความรู้เพื่ออนาคตอันรุ่งเรือง ในภายหน้า เรื่องไตรสิกขาอันเป็นทางปฏิบัติไปสู่ความหลุดพ้นจากกิเลส ก็สามารถนำมาใช้กับหนทางการศึกษาของนักเรียนได้ กล่าวคือ

ถือ อันได้แก่วิธีการสกัดกั้นความชั่วความผิด สำหรับนักเรียนก็คือ ระเบียบข้อปฏิบัติของโรงเรียน นักเรียนควรปฏิบัติตามระเบียบของโรงเรียนโดยใจฝ่าวาง ระเบียบของโรงเรียนย่อมปกป้องใจให้นักเรียนหลงไปในทางผิดได้ง่าย ข้อปฏิบัติที่สำคัญมีหนึ่งคือนักเรียนมีหน้าที่ศึกษาเล่าเรียน

สมาธิ ได้แก่ การตั้งใจแน่วแน่เพียงหนึ่งเพื่อดำรงความดีไว้ นักเรียนเมื่อตั้งใจแน่วแน่ว่าจะเรียน ก็ต้องตั้งใจเรียนอย่างแน่วแน่ วริงจัง ไม่ส่ายมือออกไปนอกเรื่องของการเรียน เมื่อเวลาครูสอนก็ต้องเรียนด้วยความตั้งใจ

ปัญญา สำหรับนักเรียน นักเรียนต้องเรียนอย่างขยันขันแข็ง กล่าวคือต้องพิจารณาว่าเราจะต้องเรียนวิชาต่าง ๆ อย่างไร จะทำอย่างไรจึงจะเข้าใจและรู้เรื่อง หมั่นพิจารณาการเรียนของตนเองอยู่ตลอดเวลา เมื่อเรียนเรื่องใดไม่รู้เรื่องก็ต้องชวนอาจารย์หาความรู้จากแหล่งต่าง ๆ

นักเรียนเห็นได้ว่า ถ้านักเรียนอยู่ในระเบียบปฏิบัติ ถือถือ มีความตั้งใจแน่วแน่ในการเรียน คือสมาธิ และหมั่นพิจารณาว่าเราควรจะทำอย่างไรแล้ว นักเรียนก็จะหลุดพ้นจากความงมงาย และประสพความสำเร็จในการเรียนอย่างแน่วแน่อน

เอกสารหมายเลข ๗ โมกฺคที ๘

ไตรลักษณ์กับการปฏิบัติขั้นปัญญา

คำสั่ง ให้นักเรียนอ่านและทำความเข้าใจเอกสารนี้แล้วปฏิบัติตามคำสั่งต่อไป

หลักการทางพุทธศาสนาที่ว่าสิ่งทั้งหลายทั้งปวงภคณูปาลกภาวะ ๓ ประการที่เรียกว่าไตรลักษณ์ คือ

อนิจจัง คือ ไม่เที่ยงแท้แน่นอน

ทุกขัง คือ เป็นทุกข์แท้ เนื่องจากความเปลี่ยนแปลงนั้น

อนัตตภา คือ ไม่มีตัวตนแท้จริง เป็นแต่สิ่งที่ประกอบขึ้น ไม่ใช่ของมีตัวตนหนึ่ง

นักปฏิบัติธรรมทั้งหลายจะพิจารณาว่า ชีวิตของเรา ร่างกายของเราไม่เที่ยงแท้แน่นอน มีเกิด แก่ เจ็บตาย มีความเสื่อมของสังขารเป็นธรรมดา มีความทุกข์อันเนื่องมาจากการแตกทำลายเป็นธรรมดา มีอนัตตาคือไม่มีตัวตนที่แท้จริงเพียงแต่เป็นการที่ธาตุต่าง ๆ มารวมกันขึ้นเป็นรูปร่างเท่านั้น ก็เมื่อร่างกายหรือแม้แต่ความรู้สึกหรืออารมณ์ต่าง ๆ (ทั้งรูปธรรมและนามธรรม) ต่างก็ตกอยู่ภายใต้กฎธรรมชาติดัง ๓ นี้ ไม่มีเที่ยงแท้แน่นอน ไม่มีตัวตน มีแต่ทุกข์แล้วเราจะไปยึดมั่นกับสิ่งเหล่านั้นทำไม เราจะต้องปล่อยวางเอง สร้างความเดือดร้อนให้แก่อันอื่นไปทำไม ในเมื่อมันก็อยู่ในสภาพ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตภาด้วยกันทั้งสิ้น เราควรเพียรขจัดกิเลสเครื่องเศร้าหมองต่าง ๆ วิจารณ์ให้เห็นธรรมชาติที่แท้จริงนี้ เพื่อความพ้นทุกข์ต่อไป

การปฏิบัติขั้นปัญญาสำหรับนักเรียน

การปฏิบัติขั้นนี้ก็เป็นผลสืบเนื่องมาจากขั้นตอนของสมาธิในระดับต้น ปัญญาก็คือการคิดอย่างมีเหตุผล วิเคราะห์ปัญหาพิจารณาจนรอบคอบแล้วจึงกระทำสิ่งใดในโลกไป ยกตัวอย่างเช่นในการศึกษาเล่าเรียน การมีสมาธิที่จิตใจไม่ออกแวกคิดไปไปทางอื่นก็จะทำให้สามารถจดจำและเข้าใจบทเรียนได้ง่าย ในขณะที่เดียวกัน ถ้าเราใช้ปัญญาในการศึกษาเล่าเรียน เราก็จะคิดไปอีกชั้นหนึ่งว่า เราจะใช้วิธีการเรียนอย่างไรจึงจะได้ผลดีที่สุด จะใช้การจดบันทึกย่อ การท่องจำ หรือการสนทนาซักถาม การดูภาพแผนที่ การศึกษาลงมือ การทบทวนเป็นระยะ ดังนี้

แล้วตั้งใจหาความรู้จากการศึกษาเล่าเรียน นี่แหละคือการไขว่คว้าหาความรู้กับสมาธิในการเรียน
เมื่อมีเหตุการณ์หรือสิ่งรอบกวนใด ๆ ที่ทำให้จิตหันเหไปสนใจในเรื่องอื่น ก็ให้สติกำหนดรู้
ว่าเรากำลังศึกษาเล่าเรียน การที่จะตั้งใจแน่วแน่มั่นคงอยู่กับการศึกษา เราควรใช้ความเพียร
พยายามให้มากที่สุด นี่แลจึงกล่าวว่าการปฏิบัติสมาธิและปัญญา ระเบียบของการศึกษาเล่า
เรียนอย่างยิ่ง

เพื่อนักเรียนได้อ่านเอกสารผ่านไปแล้วให้นักเรียนติดตามเรื่องเล่มพิเศษหมายเลข
๐๐๓ ซึ่งมอบเบิกผ่านมาให้ได้จากครู เก็บเรื่องพิเศษแล้วติดตามเอกสารต่อไป

คำสั่ง ให้นักเรียนเปิดเล่มแล้วอ่านและปฏิบัติตามที่กำหนดต่อไปนี้ที่ละกรอบ ถ้าจะผ่าน
แต่ละกรอบไป ให้นักเรียนพิจารณาเสียก่อนว่าการจะผ่านกรอบนั้นหรือยัง เปิดเห็นว่า
สมควรแล้วจึงผ่านไป

ก่อนวันได้ฝึกเรียนนั่งอยู่ด้วยวงสงฆ์สักครูหนึ่ง พยายามควบคุมจิตใจไปให้สอดส่าย
ไปในเรื่องดี ให้พิจารณาด้วยสติพิจารณาว่าขณะที่เรานั่งอยู่ขณะนี้ ให้กำหนดรู้ไว้ว่าเรากำลัง
อยู่ในวิริยามุตัง กำลังหาใจอยู่ เพ็ดของเราก็นั่งอยู่ในที่เดียว ขวดีฝึกเรียนกำหนด
จิตใจได้สงบ เมื่อสงบแล้วจึงอ่านในกรอบต่อไป

เอาละ เมื่อนักเรียนสงบแล้ว ให้นักเรียนดูที่ฝ่ามือของนักเรียนเอง
นักเรียน.... มือของเธอสะอาดไหม ? ลองดูดูซิ ..... ป่ะไรหูกุมบ้าง ?
ใช่แล้ว ..... เหนือไกล
ลองดูดูซิ ..... เป็นอย่างไรบ้าง ? .....

สิ่งที่นักเรียนเห็นและได้กลิ่นนี้แหละ ถอดวางจริงที่นักเรียนนั่งอยู่ทุกวัน ก็เห็นเห็น
บังตาของมนุษย์เป็นความสกปรก ท่าทางสะอาดแล้วมันก็ยังสกปรกอีก มันมีอยู่มาตลอด
ที่จะพิจารณาถึงมัน เห็นว่าร่างกายของมนุษย์เป็นสิ่งสวยงามพึงปรารถนาอยู่
นักเรียนดูเพื่อนเรา เราจะเห็นว่ามือของเขาสะอาดหรือสกปรกอีกไหม ?
เอาละดูต่อไป

บทเรียนโมกุล ชุดที่ ๕
เรื่อง หน้าทีของพุทธศาสนิกชน

หลักการและเหตุผล

วงการศาสนาจะรุ่งเรืองหรือเสื่อมโทรมขึ้นอยู่กับ การปฏิบัติทำคุณกิจ ของพุทธบริษัท ทั้งหลาย นักเรียนซึ่งอยู่ในฐานะพุทธศาสนิกชนก็มีส่วนรับผิดชอบพุทธศาสนาด้วย ในบทเรียนนี้จะกล่าวถึงหน้าที่ความรับผิดชอบของพุทธศาสนิกชนที่มีต่อศาสนา รวมทั้งลักษณะความเชื่อที่ถูกถ่ายทอดตามแนวทางพุทธศาสนา การศึกษาค้นคว้าบทเรียนนี้จะทำให้นักเรียนสามารถนำเหตุผลเป็นพุทธศาสนิกชนที่มิได้หลงใหลไปตามความมั่งงายต่าง ๆ และยึดมั่นในหลักพุทธศาสนาต่อไป

จุดมุ่งหมาย

จุดมุ่งหมายทั่วไป

๑. ให้นักเรียนรู้และตระหนักถึงบทบาทและหน้าที่ต่อศาสนา
๒. ให้นักเรียนมีความเชื่อถูกต้องตามหลักพุทธศาสนา

จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม

- เมื่อนักเรียนได้เรียนตามบทเรียนนี้แล้วควรสามารถกระทำได้ดังนี้
๑. บอกได้ว่าพุทธศาสนิกชนควรปฏิบัติต่อพุทธศาสนาอย่างไร
  ๒. ให้เหตุผลได้ว่าทำไมจึงต้องมีพิธีกรรมทางศาสนา
  ๓. บอกตัวอย่างลักษณะความเชื่อที่มั่งงายได้
  ๔. อธิบายลักษณะความเชื่อที่ถูกถ่ายทอดตามแนวทางพุทธศาสนาได้
  ๕. ชี้ถึงผลดีผลเสียของการนับถือศาสนาอย่างถูกต้องและไม่ถูกต้องได้
  ๖. บอกได้ว่าสิ่งที่พึงที่สุดของเราคือตัวเราเอง

ความรู้พื้นฐาน

นักเรียนก่อนเข้าบทเรียนโมกุลชุดที่ ๔ เรื่อง ไตรสิกขาบาแล้ว

การประเมินผลเบื้องต้น

ให้นักเรียนทำแบบทดสอบจากเอกสารหมายเลข ๑ ถ้านักเรียนสามารถทำแบบทดสอบได้คะแนนร้อยละ ๘๐ ของคะแนนเต็มขึ้นไปแล้ว บทเรียนนี้ก็ไปจำเป็นสำหรับนักเรียนแต่อย่างใด

กิจกรรมการเรียนรู้

นักเรียนศึกษาบทเรียนตามลำดับดังนี้

๑. ศึกษาเรื่องหน้าที่ของพุทธศาสนิกชน โดยเลือกทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งในสองอย่างนี้คือ

๑.๑ อ่านเรื่องหน้าที่ของพุทธศาสนิกชนจากเอกสารหมายเลข ๒

๑.๒ ศึกษาเรื่องหน้าที่ของพุทธศาสนิกชนจากบทเรียนสำเร็จรูปในเอกสาร

หมายเลข ๓

๒. ศึกษาเรื่องวิถีหาความรู้เกี่ยวกับธรรมะจากแบบเรียนปลายเปิดเรื่องบทฝึกของป้อม ในเอกสารหมายเลข

๓. ศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับเรื่องของพุทธศาสนาโดยอ่านเอกสารหมายเลข ๔ เรื่องต้นไม้พุทธศาสนา แล้วเลือกอ่านเอกสารเพิ่มเติมอีก ๑ เรื่องจากจำนวน ๓ เรื่องต่อไปนี้

๓.๑ เอกสารหมายเลข ๖ เรื่อง ชีวมารศาสนาแนะแนวทางพุทธองค์

๓.๒ เอกสารหมายเลข ๗ เรื่อง มงคลที่นักรู้ในสังกตศาสนาระดับชาวบ้าน และเรื่อง พระสงฆ์ผู้เข้าถึงประชาชน

๓.๓ เอกสารหมายเลข ๘ เรื่อง พุทธศาสนากับพุทธศาสนิกชน

การประเมินผลหลังการเรียนรู้

ให้นักเรียนทำแบบทดสอบจากเอกสารหมายเลข ๑ นี้เป็นแบบทดสอบชุดเดียวกับที่ใช้ในการประเมินผลเบื้องต้น ถ้านักเรียนทำคะแนนจากคะแนนเต็มได้ร้อยละ ๘๐ ขึ้นไปถือว่านักเรียนผ่านบทเรียนนี้แล้ว

การเขียนเซอมนเสริม

นักเรียนที่ยังไม่ผ่านเกณฑ์เรียนนี้ให้ปรึกษาครูและกลับมาเริ่มเล่นอีกครั้งและทำตามกิจกรรมที่กำหนดอีกจนกระทั่งผ่านได้

เอกสารหมายเลข ๑ โฉมที่ ๔

แบบทดสอบเพื่อการประเมินผลเบื้องต้นและการประเมินผลหลังการเรียน

คำสั่ง : ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้ (๑๐ คะแนน)

- ๑. พุทธศาสนิกชนหมายถึงบุคคลประเภทใด (๒ คะแนน) .....
- .....
- ๒. หน้าที่ของพุทธศาสนิกชนที่สำคัญ ๓ ประการมีอะไรบ้าง (๓ คะแนน)

  - ก. ....
  - ข. ....
  - ค. ....

- ๓. พุทธศาสนามองโลกอย่างไร (๑ คะแนน) .....
- .....
- ๔. ภัยของพุทธศาสนา อาจเกิดขึ้นมาได้จากบุคคล ๒ ประเภท ก่อให้เกิดภัยอะไรบ้าง (๕ คะแนน)

  - ก. ....
  - ข. ....

- ๕. ในฐานะพุทธบริษัท เราต้องปฏิบัติให้ถูกต้องยกย่องอย่างไร บอกมา ๒ ข้อ (๒ คะแนน)

  - ก. ....
  - ข. ....

เอกสารหมายเลข ๒ โปศุสที่ ๘
หน้าที่ของพุทธศาสนิกชน

คำสั่ง ให้นักเรียนอ่านเอกสารนี้แล้วตอบคำถามท้ายบท

พุทธศาสนิกชนหมายถึงบุคคลที่ยอมรับนับถือพุทธศาสนาและยอมรับเอาพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่งของชีวิต การนับถือศาสนาก่อนนับถืออย่างจริงจังใจไม่ไขว่ไขว่แก่มากพูดหรือคิดแต่ว่านับถือเท่านั้น เราได้ทราบแล้วว่าศาสนาเป็นของมีค่าเป็นแนวทางที่เราต้องนำไปประพฤติปฏิบัติดังนั้นจึงจำเป็นที่พุทธศาสนิกชนทุกคนควรมีหน้าที่ร่วมกันรับผิดชอบกว้างเป็นไปต่าง ๆ ของพุทธศาสนากว้าง เพราะหากพุทธศาสนาเสื่อมโทรมหรือถูกทำลายไปแล้วกรุ่นก่อ ๆ ไปก็จะมีโอกาสเข้าถึงพุทธศาสนาได้อีก

หน้าที่สำคัญ ๓ ประการที่พุทธศาสนิกชนต้องปฏิบัติ คือ

- ๑ . ศึกษาให้เข้าใจพระพุทศาสนาอย่างถูกต้อง
- ๒ . บารุงส่งเสริมพระพุทศาสนา
- ๓ . ป้องกันการทำลายสถาบันศาสนา

การศึกษาให้เข้าใจพระพุทศาสนาอย่างถูกต้อง เป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้นักเรียนกล้าพูดได้อย่างเต็มปากเต็มถ้านักเรียนเป็นผู้พุทธศาสนิกชน นับถือศาสนาพุทธ เว้นเมื่อมีบางศาสนาเข้ามาถกเถียงกับเรื่องพุทธศาสนาที่สง่างามอดทนอดกลั้นและให้ภาวนานิยามแก่เขาได้ เช่น ถกเถียงว่าสิ่งที่พระพุทเจ้าทรงสอนเป็นเรื่องของอะไร นักเรียนการตอบได้ว่าสิ่งที่พระพุทเจ้าสอนทั้งหมดเป็นไปเพื่อความดับทุกข์ทั้งสิ้น ปัญหาที่ไม่เป็นไปเพื่อความดับทุกข์พระองค์ไม่ทรงยอมกล่าวถึง

เมื่อถามว่าพระองค์สอนว่าอย่างไร นักเรียนก็ควรจะสามารถตอบได้ว่า

- ๑ . ทรงสอนให้เกิดความสุขกลาง คืออย่าทำตนให้ลำบาก และอย่าตามใจตัวเอง ในความสุขทางเนื้อหนังร่างกาย
- ๒ . ทรงสอนให้ช่วยตัวเอง คือไม่หวังพึ่งโชคชะตา ไม่หวังพึ่งเทพเจ้าหรือพระเป็นเจ้า
- ๓ . ทรงสอนว่าทุกสิ่งที่เกิดขึ้นย่อมมีสาเหตุและสิ่งสนับสนุนคือปัจจัย สิ่งที่เกิดขึ้นย่อมเป็นไปตามสาเหตุและปัจจัยนั้น

- ๘. ทรงสอนให้เว้นความชั่ว ให้ทำความดีและทำวิถิไว้นับวิสุทธิปรากฏจากกิเลส
- ๙. ทรงสอนว่าสิ่งทั้งหลายไปเที่ยงแท้แน่นอน จงเตรียมพร้อมอยู่ด้วยความไม่ประมาท เหล่านี้เป็นต้น

จากการศึกษา นักเรียนก็จะทราบได้ว่าพระพุทธศาสนานั้นมองโลกเป็นไปตามความเป็นจริง พระพุทธองค์ทรงพิจารณาเห็นความเป็นไปของโลกอย่างไรก็ทรงสอนอย่างนั้น ไม่ใช่การมองโลกในแง่ดีหรือแง่ร้าย การเห็นว่าชีวิตเป็นทุกข์ไม่ใช่การมองโลกในแง่ร้าย ในเรื่องของกรรมคือการกระทำบุคคลใดกระทำกรรมใดย่อมได้รับผลของการกระทำกรรมนั้น ทำกรรมดีย่อมได้รับผลดี ทำกรรมชั่วย่อมได้รับผลชั่ว พระพุทธศาสนาสอนหลักการรบเพื่อจะให้นมนุษย์เกิดความเพียรพยายามในการปรับปรุงตนเอง และสร้างผลสำเร็จต่าง ๆ ด้วยการกระทำวิชิระรอยชอกชะตาหรืออ่อนวอนขอผลจากเทพเจ้า พุทธศาสนิกชนจึงควร เชื่อนับในเหตุผลไปหลงงมงายในการเชื่อดื้อโงกกลางหรือคินชาวเครื่องรางของขลังต่าง ๆ

เมื่อนักเรียนรู้และเข้าใจเรื่องของพระพุทธศาสนาอย่างถูกต้องแล้วนักเรียนย่อมสามารถนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนามาประพฤติปฏิบัติได้ถูกต้อง ไม่หลงอยู่กับเบ็ดล่อและกระแสของศาสนาตาม ๆ กันไป จนเกลียดอกนอกคอกทางคำสอนของพระพุทธองค์อย่าง เว้นไม่กลับ

การบำรุงส่งเสริมพระพุทธศาสนา เป็นหนทางช่วยให้พระศาสนาเจริญก้าวหน้ามั่นคงอยู่ไม่เจติใจของพุทธศาสนิกชนอย่าง ไม่เสื่อมคลายและยัง เป็นเดวบแผยแพร่พุทธศาสนาให้แพร่หลายต่อไปอีกด้วย หนทางที่จะช่วยบำรุงส่งเสริมพระพุทธศาสนา นอกจากการศึกษาล่าเรียนและปฏิบัติตามคำสอนอย่างถูกต้องแล้วนักเรียนสามารถปฏิบัติกันดังนี้

๑. ช่วยกันแผยแพร่คำสอนให้เกิดประโยชน์อย่างกว้างขวาง การที่พุทธศาสนิกชนเข้าถึงหลักคำสอนทางพุทธศาสนาอย่างถูกต้องและแพร่หลายนั้นย่อมช่วยกันประกอบกรรมโดยปรากฏจากความมีวเมาและงมงาย พุทธศาสนาย่อมมีเหยียดอยู่ในโลกอย่างมั่นคงด้วยหลักคำสอนและการก้าวจากพุทธบริษัท

๒. ส่งเสริมช่วยเหลือกันในหมู่พุทธศาสนิกชน การช่วยเหลือเกื้อกูลกันเป็นเหตุให้เกิดความสามัคคีช่วยได้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน ช่วยผ่อนคลายความทุกข์ยากลำบากที่อาจ

เกิดขึ้นในหมู่พุทธศาสนิกชนด้วยกัน ทำให้พุทธศาสนิกชนอยู่ด้วยดีด้วยความสุขและพร้อมเพรียง จะทำการใดก็สำเร็จได้โดยง่าย

๓. ช่วยกันดูแลรักษาศาสนสถานและศาสนวัตถุ ได้แก่ วัด โบสถ์ วิหารพระพุทธรูป พระธรรมกับภีร์ต่าง ๆ รวมทั้งสิ่งต่าง ๆ ที่สมบัติของพุทธศาสนาไม่ให้เหินห่างหรือปรักหักพังไปเร็วกว่าที่ควร ความสวยงามยังยืนของศาสนสถานและศาสนวัตถุย่อมเป็นส่วนหนึ่งที่แสดงถึงความเจริญมั่นคงของพุทธศาสนาด้วย

๔. ปฏิบัติหน้าที่ของตนในฐานะพุทธบริษัทให้ถูกต้อง ๘ ประการคือ

๑. มีกิริยา เชื้อขันในพระรัตนตรัย
๒. รักษาศีล
๓. เชื้อกรรม ไม่ถือนงกลตบข้าว
๔. ใฝ่แสวงหาเขตบุญนอกหลักพระพุทธศาสนา
๕. ขานขวยใจในการอุปถัมภ์บำรุงพระพุทธศาสนา

การป้องกันการทำลายศาสนสถาน ทำได้โดย

๑. ไม่ประพฤติกินให้เป็นทีเสื่อเสี้ยแก่ศาสนสถาน การประพฤติกินเสียหายของพุทธบริษัทโดยเฉพาะพระภิกษุสามเณร ซึ่งเป็นผู้ทำก้าสอนมาเผยแพร่ และเป็นตัวอย่างสำหรับพุทธศาสนิกชนย่อมทำให้เกิดความรู้สึกรังเกี้ยวต่อศาสนาในสายตาของผู้อื่นหรือแม้แต่เราชาวพุทธเองก็ตาม ความประพฤติกินเสียหายย่อมเป็นจุดอ่อนให้ผู้ไม่หวังดีต่อศาสนา ต้องการทำลายศาสนสถานยกมาเป็นข้ออ้างกล่าวร้ายได้โดยง่าย

๒. ปฏิบัติศาสนกิจให้ถูกต้อง พุทธศาสนิกชนควรปฏิบัติศาสนกิจด้วยความรู้และเข้าใจ จุดมุ่งหมายของศาสนกิจที่กระทำลงไป ไม่กระทำไปด้วยความสุ่มเสี่ยงงมงาย กระทำพิธีกรรมต่าง ๆ ด้วยความถูกต้องและพร้อมเพรียง การร่วมกันปฏิบัติศาสนกิจด้วยปัญญา ถูกต้อง และสม่ำเสมอเป็นเกราะป้องกันการทำลายล้างศาสนสถานได้อย่างหนึ่ง

๓. สอดส่องดูแลการกระทำของบุคคลและกิจการที่บ่อนทำลายและเป็นภัยต่อศาสนา ข้อนี้มีความสำคัญอย่างยิ่ง ปัจจุบันมีวิธีการบ่อนทำลายและเป็นภัยต่อศาสนาปรากฏอยู่หลายแบบอย่าง เช่นการปลอมเข้ามาเป็นภิกษุในพุทธศาสนาแล้วประพฤติกินให้เสื่อมเสีย ละเมิดศีลข้อบังคับ

ของสงฆ์เพื่อให้ชาวบ้านเสื่อมศรัทธาจากพระ หรือพุกจกให้คณะสงฆ์แตกสามัคคี ใส่ร้ายป้ายสี
 ภิกษุผู้ประพฤติปฏิบัติชอบแล้วพระโคมขาวให้กระจายออกไป การกระทำเช่นนี้ก็เพื่อให้
 พุทธศาสนิกชนเห็นว่าผู้กบฏที่ศาสนาของเราช่างวุ่นวายเหลวไหลลวกคร่ำคร่าจะไปไม่รอด พุทธ-
 ศาสนิกชนที่เข้าถึงพระรัตนตรัยก็จะพิจารณาเรื่องราวต่าง ๆ ด้วยสติปัญญา และมั่นคงในศาสนา
 ต่อไป ส่วนผู้ที่ยังไม่เข้าถึงพระรัตนตรัยก็จะพิจารณาเรื่องราวต่าง ๆ ไขว้เขวอาจเสื่อมศรัทธา
 จากพุทธศาสนาไปได้ การกระทำที่เป็นภัยต่อศาสนามีมากมายหลายอย่าง แม้แต่การเรียไร
 จอนปลกอบ การต้มตุ๋นโดยใช้เครื่องแบบพระสงฆ์หน้า หรือภิกษุผู้ถือศีลก็ถือว่าเป็นภัยต่อศาสนา
 หากนักเรียนได้ทราบการบอกให้ผู้ใหญ่ทราบหรือแจ้งแก่เจ้าหน้าที่บ้านเมืองต่อไป

คำสั่งท้ายเอกสาร

ให้นักเรียนสรุปใจความสำคัญของ เอกสารนี้ว่าพุทธศาสนิกชนมีหน้าที่ต่อพุทธศาสนา
 อย่างไรบ้าง

- ๑ . . . . .
- ๒ . . . . .
  - ๒ . ๑ . . . . .
  - ๒ . ๒ . . . . .
  - ๒ . ๓ . . . . .
  - ๒ . ๔ . . . . .
- ๓ . . . . .
  - ๓ . ๑ . . . . .
  - ๓ . ๒ . . . . .
  - ๓ . ๓ . . . . .

เอกสารหมายเลข ๓ โมกฺคที่ ๕
บทเรียนสำเร็จรูปเรื่องหน้าที่ของพุทธศาสนิกชน

<p>๑. พุทธศาสนิกชนถือใคร</p> <p>ก. ใกรถก็ไถที่นับถือพระพุทธเจ้า</p> <p>ข. คนที่ยอมรับนับถือพุทธศาสนาว่าเป็นสิ่งดี</p> <p>ค. คนที่มีพระรัตนตรัยเป็นที่ยึดเหนี่ยว</p> <p>ง. ข้อ ข. และ ค.</p>	
<p>๒. นายทองยอมรับนับถือพระพุทธศาสนาว่าเป็นสิ่งดี แต่มีพระผู้เป็นเจ้าในศาสนาคริสต์เป็นที่พึ่ง เป็นที่ระลึก เราสมควรเรียกนายทองว่าเขาเป็นพุทธศาสนิกชนผู้หนึ่ง ไถหรือไป</p>	<p>" ข้อ ง. จ๊ะ "</p> <p>พุทธศาสนิกชนควรยอมรับนับถือในพระพุทธรูปและมนต์ในพระรัตนตรัย</p>
<p>๓. พุทธศาสนิกชนที่ไม่มีความรู้เกี่ยวกับพระพุทธรูป และไม่เข้าใจหลักของพระพุทธศาสนาอย่างถูกต้องควรทำอย่างไร</p>	<p>ไม่ได้</p>
<p>๔. เมื่อมีคนต่างศาสนาถามเกี่ยวกับเรื่องราวในทางพุทธศาสนา พุทธศาสนิกชนที่มีได้ศึกษาหากว่าอยู่ในฐานะนี้จะ เป็นอย่างไร</p>	<p>"ใช่แล้ว" เขาต้องศึกษาให้เข้าใจอย่างถูกต้อง</p>
<p>๕. กังนักรที่เราจะเป็นพุทธศาสนิกชนที่ไถได้ สามารถตอบคำถามและให้คำอธิบายในเรื่องพุทธศาสนาแก่ผู้อื่นได้ ก็การที่จะมีหน้าที.....</p> <p>.....</p>	<p>ไม่สามารรถตอบคำถามและให้คำอธิบายแก่เขาได้</p>
<p>๖. สิ่งทีพระพุทธเจ้าสอนทั้งแม่เป็นไปเพื่อกาากับทุกข์ทั้งสิ้น พระองค์ทรงยอมปัญหาที่เป็นไปเพื่อกาากับทุกข์ แล้วมีปัญหอะไรเล่าทีพระองค์ไม่ยอมกล่าวถึง</p>	<p>ศึกษาให้เข้าใจพระพุทธรูปศาสนาอย่างถูกต้อง</p>

<p>๗. พระพุทธองค์ทรงสอนให้คนเถลิงทางสายกลาง หมายความว่าอย่างไร</p> <p>ก. อย่าทำตนให้ลำบาก และอย่าตบใจตัวเองในความสุขทางเนื้อหนังร่างกาย</p> <p>ข. เมื่อไปพบทางแยกให้เถลิงไปทางเส้นที่อยู่ระหว่างกลาง</p> <p>ค. อย่าเอาจริง เอาจริงกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง</p>	<p>ปัญหาที่ไม่เป็นไปเพื่อการกับทุกข์</p> <p>"ไซหรือเปล่า"</p>
<p>๘. นักเรียนคิดว่าข้อใดถูกต้องตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า</p> <p>ก. ความสำเร็จขึ้นอยู่กับดวงและพรหมลิขิต</p> <p>ข. การบมเจ้าที่เจ้าทางและการบวงสรวงมีส่วนสำคัญยิ่งในความสำเร็จ</p> <p>ค. ตัวเองนั่นแหละคือที่พึ่งที่ที่ดีที่สุด</p>	<p>ข้อ ก. ถูกต้อง</p> <p>"ทำต่อไปซิ"</p>
<p>๙. การที่คนบางคนอ่อนวอนขอบางสิ่งบางอย่างจากเทพเจ้า ผีสางนางไม้หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหมู่ชาวพุทธ น่าเรียนกิดขึ้นว่านั่นน่าจะมีสาเหตุมาจากอะไร</p>	<p>ข้อ ก. ถูก</p> <p>"ทรงใหม่"</p>
<p>๑๐. พระพุทธศาสนาของเราของโลกและความเป็นไปของโลกอย่างไร</p> <p>ก. มองโลกในแง่ดี</p> <p>ข. มองโลกในแง่ร้าย</p> <p>ค. มองโลกตามความเป็นจริง</p>	<p>เพราะเขาไม่เข้าใจคำสอนตามหลักพุทธศาสนาในเรื่องกรรมกัการกระทำและผลของกรรม</p>
<p>๑๑. ถ้าพุทธศาสนิกชนไม่เรียนรู้เรื่อง ของศาสนาเลยจะเป็นอย่างไร</p> <p>ก. นับถือศาสนาแต่ปาก</p> <p>ข. ไม่ยึดมั่นในพระรัตนตรัยและเสื่อมศรัทธาได้โดยง่าย</p> <p>ค. อาจสร้างกรรมวิฆเนนให้แก่ศาสนาได้โดยไม่รู้ตัว</p> <p>ง. ข้อ ก. ข. และ ค.</p>	<p>ข้อ ค ถูกอีกแล้ว</p>

<p>๑๒ . พุทธศาสนาเป็นสิ่งที่เราชาวพุทธรักและทางแหบ จำเป็นที่เราควรบำรุงส่งเสริมพระพุทธรูปศาสนาให้เจริญก้าวหน้า ขึ้นคงอยู่ในจิตใจของเราชาวพุทธอย่างไปเสียมกลาย ชักเริ่มแើว่านอกจากประโยชน์ของการบำรุงส่งเสริมพระพุทธรูปศาสนาแล้ว การบำรุงส่งเสริมพระพุทธรูปศาสนายังมีประโยชน์อย่างใดอีก</p>	<p>ข้อ ง. ถูก</p>
<p>๑๓ . ก่อไปนี้เป็นวิธีที่เราจะปฏิบัติกันเพื่อบำรุงส่งเสริมพระศาสนา ตั้งแต่ข้อ ๑๔ ถึงข้อ ๑๘</p>	<p>เป็นการเผยแพร่ศาสนาให้แพร่หลายต่อไปด้วย</p>
<p>๑๔ . ในเรื่องหลักธรรมคำสั่งสอนเราจะส่งเสริมได้อย่างไร</p>	
<p>๑๕ . ในหมู่พุทธบริษัทหรือพุทธศาสนิกชนด้วยกันควรทำอย่างไร</p>	<p>เผยแพร่คำสั่งสอนให้เกิดประโยชน์อย่างกว้างขวางทั้งในหมู่ชาวพุทธและคนต่างศาสนา</p>
<p>๑๖ . ในเรื่องของศาสนสถานเขตศาสนาวัตถุ ไม้แก้ววัด โบสถ์ พระพุทธรูป พระธรรมคัมภีร์ต่าง ๆ ฯลฯ เราควรทำอย่างไร</p>	<p>ส่งเสริมช่วยเหลือซึ่งกันและกัน</p>
<p>๑๗ . อีกข้อหนึ่งในการบำรุงส่งเสริมพระพุทธรูปศาสนา เราควรปฏิบัติหน้าที่ของตนในฐานะพุทธบริษัทให้ถูกต้อง ๕ ประการ คือ</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑. มีศรัทธา เชื่อมมั่นในพระรัตนตรัย ๒. รักษาศีล ๓. เชื่อเรื่องกรรมว่า ทุกสิ่งทุกอย่างเกิดแต่เหตุก่อการกระทำ ไม่ถ่อมมงคล ฤกษ์ยาม คั้นข้าว ๔. ไม่แสวงบุญนอกหลักพระพุทธรูปศาสนา คือไม่ทำบุญตามหลักศาสนาอื่นเพราะกลัวไปแน่ใจในหลักพุทธศาสนา 	<p>ช่วยกันดูแล รักษาให้ยั่งยืนต่อไป</p>

<p>๑๘. และข้อสุดท้าย ข้อ ๕ เป็นเรื่องที่เราเห็นอยู่ทั่วไป เช่น การทำบุญตักบาตร การสร้างโบสถ์สร้างศาลา การถวายปัจจัยต่าง ๆ แก่พระสงฆ์ มักเรียนกองบอกรู้ว่าหน้าที่ของพุทธบริษัทข้อนี้คืออะไร</p>	
<p>๑๙. เราได้รู้แล้วว่าหน้าที่สำคัญของพุทธศาสนิกชนคือ</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑. ศึกษาให้เข้าใจพุทธศาสนาอย่างถูกต้อง ๒. บำรุงส่งเสริมพระพุทธศาสนา <p>และอีกข้อหนึ่งที่มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าทั้งสองข้อข้างต้นคือ</p> <ol style="list-style-type: none"> ๓. ป้องกันการทำลายสถาบันศาสนา 	<p>ชวนชวายเป็นการอุปถัมภ์บำรุงพระพุทธศาสนา "พยายามต่อไป"</p>
<p>๒๐. เราต้องป้องกันการทำลายศาสนาเพราะอะไร</p>	
<p>๒๑. นักเรียนลองยกตัวอย่างของการทำลายศาสนาสัก ๓ ข้อได้ไหม</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑. .... ๒. .... ๓. 	<p>เพราะเมื่อสถาบันศาสนาไม่มั่นคงแล้ว ชาวพุทธก็ยอมปฏิบัติกิจทางศาสนาได้ด้วยความลำบาก</p>
<p>๒๒. การกระทำต่อไปนี้ ข้อใดบ้างที่เป็นภัยต่อศาสนา</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑. การสร้างพระเครื่องแจกไปให้หมู่ชาวพุทธ ๒. การปลอมเข้ามาเป็นภิกษุในพุทธศาสนา ๓. การเรียกรวบรวมเงินเข้ากระเป่าตนเอง ๔. การใส่ร้ายป้ายสีภิกษุผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ๕. การนำหลักธรรมมาแต่งเป็นเพลงร้องเล่น ๆ ๖. การประกาศใบเรื่องภิกษุละเม้าผิดให้ควมทั่วกันใหญ่สงฆ์ 	<ol style="list-style-type: none"> ๑. การประพฤตินเสียหาย โดยเฉาะภิกษุตามเถรที่ปฏิบัติละเมิดธรรมวินัย ๒. การปฏิบัติศาสนกิจด้วยความเข้าใจไม่ถูกต้อง ๓. การกระทำที่ก่อให้เกิดความเสื่อมศรัทธา ทั้งจากชาวพุทธเองและกนนอกศาสนา ฯลฯ

<p>๒๓. คณะสงฆ์ประกาศห้ามมิให้ทางวัดออกเรียไร ตามสถานที่ต่าง ๆ เนื่องจากเป็นการกระทำที่สร้างกบฏเมื่อหน่วยแยกกันทั่วไป และนักจะปฎิเสธไร จอบปกครองมาสวมรอยก๊วยเสมอ จึงกำหนดให้ให้ผู้ที่ระเรียไร ขออนุญาตก่อนเจ้าพนักงานเสียก่อน ถ้าเกิดมีผู้มาเรียไร และนักเรียนใจแน่ใจว่าผู้เรียไร นั้นสุจริตหรือไป นักเรียนจะทำอย่างไร</p>	<p>ข้อ ๒, ๓, และ ๔</p>
<p>๒๔. ในสภาพของนักเรียนก็สามารถสอดส่องดูแลการกระทำของบุคคลที่มือนทำลายและเป็นภัยต่อศาสนาได้เช่นเดียวกัน ถ้านักเรียนพบเห็นการกระทำที่เป็นภัยต่อศาสนา นักเรียนจะทำอย่างไร</p>	<p>ไปปรึกษาครู หรือถ้าต้องการปรึกษา ก็ไปปรึกษาได้ที่วัดโดยตรง</p>
<p>๒๕. นักเรียนจำได้ไหมว่า หน้าที่สำคัญของพุทธศาสนิกชน ๓ ข้อ มีอะไรบ้าง</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑. .... ๒. .... ๓. 	<p>ทำอะไรก็ได้เท่าที่ทำได้ อาจชี้คขวางการกระทำนั้น แนะนำถึงเตือนผู้กระทำอย่างสุภาพ หรือถ้าอยู่ในฐานะที่ทำอะไรไปได้ก็บอกเรื่องนั้นให้ผู้ใหญ่ทราบ</p>
<p>๒๖. เาจะถึงตรงทดลองตอบอีกครึ่งหนึ่งว่า เราจะบำรุงส่งเสริมพุทธศาสนาได้อย่างไรบ้าง</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑. .... ๒. .... ๓. .... ๔. 	<ol style="list-style-type: none"> ๑. ศึกษาให้เข้าใจพุทธศาสนาอย่างถูกต้อง ๒. บำรุงส่งเสริมพุทธศาสนา ๓. ป้องกันการทำลายสถาบันศาสนา

<p>๒๗. ถ้าอย่างนั้น เราจะป้องกันการทำลายสถาบันศาสนาได้อย่างไร ลองนึกอีกครึ่งหนึ่ง</p> <p>๑. ....</p> <p>๒. ....</p> <p>๓. ....</p>	<p>๑. เผยแผ่คำสอนให้กว้างขวางออกไป</p> <p>๒. ส่งเสริมช่วยเหลือซึ่งกันและกันในหมู่ชาวพุทธ</p> <p>๓. ช่วยกันดูแลศาสนาไว้ให้ยั่งยืน</p> <p>๔. ปฏิบัติหน้าที่ของพุทธบริษัท</p>
<p>๒๘. กรรณีนักเรียนก็รู้แล้วว่า พุทธศาสนิกชนมีหน้าที่ปฏิบัติต่อพุทธศาสนาอย่างไรบ้าง หวังว่านักเรียนในฐานะพุทธศาสนิกชนคนหนึ่งจะได้ปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดีตามคำสั่งของพระพุทธเจ้าตลอดไป ขอจบบทเขียนเพียงเท่านี้</p>	<p>จำไม่ได้หรือ ก็</p> <p>๑. ไม่ประพฤติเสียเปรียบ</p> <p>๒. ปฏิบัติศาสนกิจให้ถูกต้อง</p> <p>๓. สอดส่องการกระทำที่เป็นภัยต่อศาสนา</p>

เอกสารหมายเลข ๘ โปศุสที่ ๕

คำสั่ง เอกสารฉบับนี้เป็นแบบเรียนแปลจากเวด ให้เด็กเรียนอ่านข้อความในบันทึกของป้อมฉบับนี้
อย่างระมัดระวัง เสร็จแล้วให้นักเขียนแสดงความคิดเห็น หรืออภิปรายตามหัวข้อที่
กำหนดให้ท้ายเอกสาร นักเรียนมีสิทธิเติมหัวข้ออภิปรายตามหัวข้ออื่น

วัตถุประสงค์เกี่ยวกับพระมะ

บันทึกของป้อม

วันนี้เราได้พบแดง เพื่อนเก่า แดงไปเรียนกรุงเทพฯ ๒ ปีแล้ว ตอนนี้แดงกลับมา
ทำบุญออกพรรษาที่วัดบ้าน แดงเล่าเรื่องต่าง ๆ ของโรงเรียนในกรุงเทพฯ ให้เราฟัง แต่ก่อน
แดงเคยเกลียดวิชาที่ลัทธิธรรม แต่เดี๋ยวนี้แดงบอกว่าเขารักวิชาที่ลัทธิธรรมและรักพุทธศาสนา
เพราะเป็นเวลาที่ทำให้เขาเป็นกษัตริย์ แดงบอกว่าครูของเขาส่งเขาให้หาโอกาสฟังเทศน์ฟังธรรมเสีย
บ้าง ถ้าไม่ไปที่วัดจะฟังทางวิทยุกระจายเสียงหรือทางโทรทัศน์ก็ได้ การฟังธรรมจะช่วยให้
เข้าใจเรื่องพุทธศาสนาและลัทธิธรรมได้ดียิ่งขึ้น

เราสงสัยว่าทำไมเราเป็นชาวพุทธอยู่แล้วทำไมจะรักอะไร อะไรชั่ว ทำบุญทุกวันทั้งแต่สมัย
ปู่ย่าตายาย ทำไมจะต้องมาเรียนกันอีกด้วยเล่า เราก็รู้เรื่องราวของพุทธศาสนาดีอยู่แล้วใน
แต่เรียนที่โรงเรียนก็เบียดเบียนอยู่แล้ว แดงเขาถามเราว่า ทำไมต้องอะไร บุญคืออะไร
ทำไมที่วัดจึงไม่มีศาลพระกฤษณ์? จุดหมายสูงสุดของพระพุทธรูปคืออะไร? เรางงตอบไม่ได้
หรือคิด เพิ่งรู้ว่าตัวเองโง่งออยู่เรื่องนี้เท่าไรก็เห็นที่เรายังต้องกลับมาหาความรู้เกี่ยวกับ
เรื่องนั้นบ้างแล้ว เคี้ยวเคี้ยวไปกรมฯแล้วตอบไม่ได้ละก็ขายหน้าเขาแย่เลย

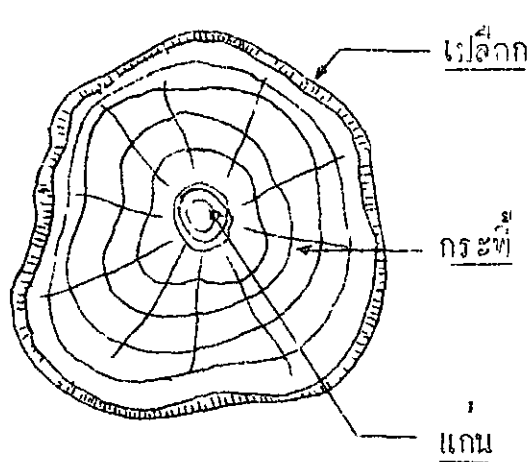
หัวข้ออภิปราย

๑. นักเรียนเห็นด้วยกับควาวกติเค็มของป้อมหรือไม่ ที่ว่าต้องหาความรู้ในเรื่องศาสนา
พุทธของเราบ้างแล้ว เพราะเหตุใดนักเรียนจึงกติกเช่นนั้น
๒. นักเรียนได้อ่านบันทึกของป้อมแล้ว เห็นว่าป้อมได้บันทึกวิธีศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับ
ไว้วิธีใดบ้าง และมีวิธีอื่นใดอีกหรือไม่ที่ช่วยให้เรารู้เกี่ยวกับเรื่องนี้

เอกสารหมายเลข ๕ โมคูลที่ ๘ ต้นไม้พุทธศาสนา

คำสั่ง ให้นักเรียนศึกษาหาความรู้จากเอกสารโดยการอ่านด้วยความพิจารณา

ต้นไม้ใหญ่ย่อมมีเปลือก มีกระพี้ มีแก่นฉันทใด หากจะเปรียบศาสนากับต้นไม้ก็ขึ้นไปใน
ทำนองเดียวกัน ถังนันทพุทธศาสนิกชนจึงควรรู้จักกับเปลือก กระพี้และแก่นของพุทธศาสนาด้วย

<u>เปลือก</u>	ส่วนนอกสุดของต้นไม้ เป็นเครื่องห่อหุ้มกระพี้ ป้องกันอันตรายต่าง ๆ ที่จะมากระทบกระเทือน ต่อต้นไม้
<u>กระพี้</u>	ส่วนเนื้อไม้ที่อยู่ระหว่างแก่นกับเปลือก เป็นส่วน ห่อหุ้มแก่น สันนิษฐานให้แก่นเจริญเติบโตขึ้นเป็น ลำค้ำ
<u>แก่น</u>	ส่วนในสุดและแข็งที่สุดของต้นไม้ เป็นแก่นสำคัญที่ ทำให้ต้นไม้ยังยืนต้นคง

ภาพแสดงความลึกของต้นไม้

ต้นไม้มีเปลือก กระพี้และแก่นเมื่อเมล็ดเจริญขึ้นกับอะไรบางอย่าง การที่พุทธศาสนา
สืบต่อมาได้ตั้งสองศตวรรษมาแล้ว เช่นนี้ก็ต้องมีทั้งเปลือก กระพี้ และแก่นเป็นเครื่องห่อหุ้มส่งเสริม
ซึ่งกันและกันเท่านั้นเหมือนกัน

เปลือกกระพี้และแก่นของพุทธศาสนาก็ อะไรเล่า ร เราจะมีขายได้ดังนี้

เปลือก โลกแก่ พิธีกรรมและศาสนพิธีต่าง ๆ หรืออภัยซึ่งสิ่งก็การให้รู้จักทำบุญ
ทำทาน รักษาศีล อันเป็นเครื่องหมาย กางนอก เป็นชนบวรธรรมนิยมประเพณี ซึ่งแต่ละศาสนา
ก็มีผิดแปลกแตกต่างกันออกไป พิธีกรรมทางพุทธศาสนา เช่นการว่าบุญตักบาตร การเข้าวัดฟัง
ธรรม การเวียนเทียนในวันสำคัญต่าง ๆ การทอดกฐิน ทอดผ้าป่า การบวช หรือแม่แต่ขนบ
ธรรมเนียมประเพณี นชีวิตประจำวันต่าง ๆ ฉะนั้น ก็ให้มีพิธีกรรมทางศาสนารวมอยู่ด้วย
หากจะพิจารณาให้ดีจะเห็นได้ว่าประเพณีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับศาสนาเหล่านั้น เกิดจากความ

แยบคายละเอียดอ่อนของบรรพบุรุษเราเอง กำหนดขึ้น การมีใช้กรรมทางศาสนาก็เพื่อให้เรา
 ได้ใกล้ชิดกับวัด กับพระสงฆ์และได้มีโอกาสสัมผัสกับพระศาสนาบ้าง ในขณะเดียวกัน เพื่อความ
 สนุกสนานที่นาน ก็จะมีบางส่วนของการเล่นและมหรสพชักจูงใจอยู่ด้วย พิธีกรรมที่มามีการทำบุญ
 มีการบริจาคช่วยเหลือรวมมือรวมใจกัน ก็เป็นการ เปิดโอกาสให้เรา รู้จักการ เสียสละละความ
 เห็นแก่ตัว รู้จักทำตนให้เป็นประโยชน์ ไม่ละโมภโลกมากเกินไป การให้นักเรียนสวดมนต์ใน
 โรงเรียนก็เพื่อให้นักเรียนตั้งใจมีสติในการสวดมนต์และทำใจได้เข้มแข็ง มั่นคงต่อพระรัตนตรัย
 และการทำความดียิ่งขึ้น หลังจากการทำบุญให้มีการกรวดน้ำแด่เขตศา ก็เป็นไปเพื่อฝึกความ
 อ่อนเพื่อและสละสละกอดูอื่น ตลอดจนเป็นวิธีที่จะขจัดความขุ่นแอง โกรธแค้นต่าง ๆ ที่อาจจะม
 อยู่ในใจ หลิไปไกลอย่างดี จะเห็นได้ว่าพิธีกรรมไม่เข้มแองความกรวดน้ำโบราณล้ำสมัยเท่านั้น

กฎระพี ก็คือการอบรมการ วาจา ใจ ให้เข้าถึงความสงบที่เรียกว่าสมาธิภาวนา
 ผู้ที่มีสมาธิภาวนานั้นมีจิตใจตั้งมั่น แน่วแน่ไม่หวั่นไหว เพียงแองการภาวนา รักษาฝึกลงไม่มั่นคง
 อารเปลี่ยนแปลง ขณินให้ใครมาขยง เกียดกลอมให้ไปถือศาสนาอื่นได้ แต่สมาธิภาวนาจะทำให้
 แข็งแองมั่นคงไปพุทธศาสนา เขื่อมมีเป็นกฎ ระรัตนตรัย เชื่อกรรม เชื่อผลของกรรม จัดเป็น
 ส่วนกระพีหรือเอดไปตแข็งแองมั่นคงยิ่งขึ้น สำหรับหลอ ลัษงรอนุมส่วนแองที่อยู่ในสคและแข็ง
 ที่สค

แอง ก็คือการอบรมขั้นสูงสุด ก่อ ปัญญา การพิจารณาถึงคาง ๆ ตามความเป็นจริง
 คางลัจจรรพีที่พระพุทเจ้าทรงกบตบรวหลคสพจกเปลือก วากกระพี หมดความยึดมั่นถือมั่นใน
 ลิงทั้งปวง ับความมั่นคงไปพุทธศาสนาอยางยิ่ง แบจะ เข้าถึงแองแล้วแองก็ยงูจักนำเปลือก
 และกระพีมาใช้ในฐานะทการใช้ได้

พวกเราคลาย ๆ คนไม่เรากิจถึงแองของแองของพระภคเภา ถือเอาเปลือกเป็นแอง
 ถือกระพีเป็นแอง เห็นแองเป็นกระพี เป็นส่วนสำคัญว่าสำคัญอย ปรียึดถือเอาส่วนพิธีกรรมว่า
 สำคัญเสียมาก เขมถือว่าการฟังเทศมมหาชาติจะได้อานิสงส์มากจะไปคณรกล่าฟังติดคอกันทั้ง
 ลิบกัณฑ์จบในวันเดียว ก็ต้องพยายามแองประณมือฟัง ระอยออยบางแอง บางทีก็หลับไปทั้งที่กำลัง
 ไหวพระ เมื่อถึงคอกสมุกก็ตื่นขึ้นมาฟังคอก บางคฟังจบแล้วก็โกแองแองแองพระเวสสันดร เรื่อง
 คาชุชกสองกุมารไปเลาให้ลูกหลานฟัง ไมรุหรือคกว่าพระทานิหกก็คอเวาจากการ เทนเรื่องนี้

อย่างไรบ้าง อย่างที่เรียกว่าคิดอยู่แต่เปลือก หรือบางกบฝังตัวบงกชงาม เกิดสมาธิ เกิดความชุ่มชื้นใจจนบาก็เข้าไปถึงชั้นกระดูก แต่หากไปหลงชื่นใจกับความสุกใจที่ได้รับ ไม่ได้ใช้สติปัญญาไตร่ตรอง ธรรมะเหล่านั้นก็ถือว่ายังไม่เข้าถึงแก่น

ทุกวันนี้ก็เราพากันมัวเมา เล็กเอาเปลือกกันมากมาย ในเรื่องพิธีกรรมต่าง ๆ พุทธาภิเษก ปลุกเสกเครื่องรางของขลัง น้ำมัน เป่าภาตาสารพัด ขอให้ร่ำรวยมีสมบัติลาภต่าง ๆ นานา จนพระภิกษุทุกรูปก็กลายเป็นพระผู้เป็นเจ้าจึงสามารถบันดาลอะไรให้ใครก็ได้ หากจะใช้ปัญญาตรองดูสักนิดก็จะพบว่ามันไม่ตรงกับหลักพุทธศาสนาเท่าใดนัก พระพุทธเจ้าทรงสอนว่าผู้ใดสิ่งทุกอย่างบอบขมสาเห็ด มุกคลดทำกรรมบางอย่างย่อมได้รับผลของกรรมนั้น ก็เรารู้อยู่ว่ากรรมเป็นเงากระทำของเราเอง หากเราไปทำกรรมดี ทำกรรมเพื่อให้เกิดความร่ำรวยแล้วจะให้ใครมา เป่าภาตาสารพัดสักกี่ร้อยคนก็ย่อมไม่เกิดประโยชน์ การแขวนพระเครื่องทอกก็เพื่อเป็นเครื่องเตือนใจให้ระลึกถึงคุณของ พระรัตนตรัย ระลึกอยู่ว่า เรามีพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่ง ควรปฏิบัติความดีคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ใจใจแขวนพระเพื่อความคลาดแคล้ว ความปลอดภัย หรือแขวนเชือกก็เช่นกัน ศาสดาจารย์ การเกิดความแขวนพระแล้วเหนียว ตีรับไฟแดงใบเจ้านั้น ทำให้การเวียนมาภาคมากแล้ว

หากจะพิจารณาว่าเปลือกและกระดูกมีประโยชน์ไหม แต่เป็นประโยชน์เพียงอย่างเดียว หรือ เราจะมัวทำงเปลือก กระดูกและแก่น ต่างก็มีประโยชน์ทั้งสิ้น หากไม่มีพระแต่พิธีกรรมต่าง ๆ โหม่นน่าจิกใจ ใจนี้ปุ๋ยกับแก้ว เราก็จะไกลจากความเป็นไปที่แท้ โอกาสที่จะสัมผัสกับศาสนาแท้จะไม่มีเลย หากเราหลงไม่มีการวิจจาทาน ไม่มีการรักษาศีล โลกก็คงจะวุ่นวาย วัฏฏะดำเนินทางศาสนา และ ระดมขี้เมียบเร่าลอบทางศาสนาก็จะงงอยู่ไม่ได้แล้วเราจะหาองค์พระและแก่นกันได้อย่างไร พุทธศาสนาลงคองคอบ ๆ สู้ไปอย่างแน่นอน เราให้ทราบแต่แรกแล้วว่าเปลือก กระดูก และแก่นต่างก็เอื้ออำนวยเสริมซึ่งกันและกัน การให้ตารา รักษาศีล เป็นการชักเสกเสกของเราให้เมาบางลง เพื่อจะเข้าถึงสมาธิให้สงบระงับได้ง่าย เมื่อสงบระงับกายวาจาใจได้แล้ว การวิจัยปัญญาพิจารณาถึงแก่นจึงแจ่มแจ้งยิ่งขึ้น ชาวพุทธที่ดีควร เข้าถึงแก่นแจ่ม พระพุทธศาสนา

เอกสารหมายเลข ๒ โมกข์ที่ ๕

ฐัมมการศาสนาณะแนวทางพุทธองค์

คำสั่ง ขอดวางต่อไปนี้เป็นบางส่วนในการสัมภาษณ์ท่านบัณฑิตญาณันท์มุนี ศีลพิมพ์ในวารสารปฏิญาณฉบับวันที่ ๑๒-๓๐ มิถุนายน ๒๕๒๑ กล่าวถึงทัศนะทางพุทธศาสนาไว้อย่างน่าสนใจให้นักเรียนอ่านและทำความเข้าใจที่สัมพันธ์กัน

ปฏิญา : ในระยะนี้ มักจะมีข่าวพระประหลาดไปในทางที่ไปรอบ เช่น จำหน่ายเครื่องไสยศาสตร์ มีความสัมพันธ์ทางเพศ ผกการุญ ผ่ากั๊กก็มี ทำให้เสื่อมเสียนี้ เราจะมีการปกป้องกันอย่างไร

ท่านบัณฑิตฯ : มันมีมาจนแล้ว แต่มันไม่ได้ลงเป็นข่าว ไม่ปีติงสื่อพิมพ์ลงเป็นข่าว เป็นเรื่องธรรมดา ในคนมาก ๆ ก็ต้องมีคนเลวบ้างเป็นธรรมดา แต่เวลานี้หนังสือพิมพ์ก็ชอบไปเสาะหาข่าวดังข่าว บางทีก็ดู ๆ ก็กลัวว่าเจตนาที่จะบ่งร้ายเพื่อทำลายศาสนาอยู่บ้างเหมือนกัน ใจพวกทำข่าวมันก็ทำลายกันอยู่แล้วนะ ที่นี้พวกเขาข่าวนั้นมาโพทะนาก็ช่วยกันทำลายต่อไปให้เสื่อมเสียมากขึ้น ถ้าให้ดี เราอย่าไปโพทะนามากเกินไปในเรื่องอย่างนี้

ปฏิญา : จะกำจัดคนที่เบียดเบียนศาสนาได้อย่างไร ?

ท่านบัณฑิตฯ : อันนี้อยู่ที่ฝ่ายพระที่รับกันมาบวช บวชแล้วต้องควบคุมตัวเองดูแล ต้องเอาใจใส่อุปัชฌาย์นี้สำคัญมาก บวชแล้วต้องให้อยู่ในสำนัก ๕ ปี เพื่ออบรมบ่มนิสัย พัน ๕ ปีแล้ว จึงจะให้ไปไหนได้ เมื่อบวชเข้ามาแล้วต้องควบคุมความประพฤติ การปฏิบัติอบรมบ่มนิสัยกันอย่างแท้จริง ไปไหนก็ต้องควบคุม ไปไหน ไปทำไม ไม้มีความจำเป็นก็ไม่ให้ไป เราต้องมีสถานที่เป็นเครื่องประกอบในการที่จะควบคุมอบรม

ปฏิญา : ที่เกิดเรื่องต่าง ๆ ขึ้น แสดงว่าขาดการควบคุมที่ศิโรตม์ไหมครับ ?

- ท่านปัญญา ฯ : ขาดการยอมรับมโนใจย์ บวชตามเรื่อง แล้วบางทีมันเบลอเอาเองก็มี
- ปฏิจญา : มีเหมือนกันหรือครับ
- ท่านปัญญา ฯ : มีเยอะแยะไป ชื่อว่าโกนหัวบวชเอาเอง ไปปีโบสุทธิ ไม่มีอุปัชฌาย์อาจารย์ อันนี้ ต้องบิณฑกโหม กนอย่างนี้ถือว่า เป็นพวกบ่อนทำลายศาสนา บ่อนทำลายสิ่งดีงาม ของชาติ ก้องบิณฑกโหมถั่งชนกิกถุก กนจะไก่อำเกรง
- ปฏิจญา : พุทธศาสนิกชนควร จะมีคำห่อบางไรต่อเรื่องต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนี้ ?
- ท่านปัญญา ฯ : ก่อนนี้เป็นความบกพร่องของวงการสงฆ์ ที่ไม่สนใจให้ชาวพุทธรู้ว่าอะไร เป็นพุทธศาสนา อะไรไม่ใช่ ชาวพุทธเลขวินิจัยไม่ถูกว่าอะไร
- ปฏิจญา : เน้นะครับ บางทีไซยศาสตร์ก็มาพัวพันกับพุทธศาสนา แล้วจะทำอย่างไรครับ ?
- ท่านปัญญา ฯ : เราต้องสอนให้เขารู้ว่าความเป็นพุทธบริษัทอยู่ที่ตรงไหน เจนว่าเป็นอุบาสก อุบาสิกา การ เป็นอุบาสก อุบาสิกา ก็ต้องมีศีลเลขบัตย์ของอุบาสก อุบาสิกา คือ หนึ่ง ต้องบิณฑกโหมกนใจองกษะพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ สอง ต้องมีศีลบิณฑกโหม สาม ไม่ถ้อมนงคคที่เข่าว สี แล่งหาเซกนญแต่ไเพชร พุทธศาสนา ห้า ไม่แสวงหา เซกนญนอกพระพุทศาสนา ต้องให้เขาู้ ไกรจะมาเป็นอุบาสก อุบาสิกาทงรู้ว่่า ต้องทำอย่างนี้ กองกรัทธามันกนในพระพุท พระธรรม พระสงฆ์ ไม่กวัดแกวง ที่นี้ ในเมืองไทยเวลาี่ กรัทธางองชาวพุทธไม่มันกนถ้อมพระพุทเจ้า จะเห็นไก่อ่าง ๆ ว่า ชาวพุทธไม่เง้งไก่อัยกนอยู่กนบ่ ไก่อ้วว้อยกนบ่ ไก่อ้วเสาก้อยกนบ่ เจน เสาก หลักเมืองนี่เป็นค้วอย่าง ชาวพุทธไปควรรไก่อ
- ปฏิจญา : สิ่งเหล่านี้เรื่องศาสนาพุทธของเราหรือไม่ ?
- ท่านปัญญา ฯ : ไม่ใช่ เจน ไก่อ้วว้อยกนบ่ หมทก้าโรงแรมเอรฉัน ไก่อ้วว้อยกนบ่ พุทธบริษัทต้องให้พระพุท พระธรรม พระสงฆ์เท่านั้น หรือสิ่งเกี่ยวเน้องกนกับ พระพุทเจ้า เรา พระพุทรูป พระสถูป พระเจดีย์ ถ้าไปไหว้กับไม้ ไก่อ้วว้อยกนบ่

คืนจอมพลาก เสาหลักเมืองอะไร มันก็ไม่ได้เรื่อง แล้ว ราชการ เวลาขึ้นก็แม่ เมือง
ไหนไปบ่เสาหลักเมืองก็อุทิศสร้าง ทั้งเงินไปตั้งแสนสองแสน มันเรื่องอะไรกัน

ปฎิญา : เป็นอันว่า เสาหลักเมือง พระพรหม ก็ไม่ใช่เรื่องของพุทธศาสนา ?

ท่านปฎิญา ฯ : ไม่ใช่พระพุทธรูปศาสนา มันนอกรูปนอกรอย กนไม่รู้ ใจไม่มีคร สอน ไปมีคร เทน ไคร
ทักท้วง

ปฎิญา : บางครั้งถึง เหล่านี้ก็สาบาร ดลคณกาลให้อะไร ไถ้ะครับ ?

ท่านปฎิญา ฯ : กนมันมาก ๆ มันก็ตั้งเป็นลูกบ้าง

ปฎิญา : ที่เกิดขึ้นก็ไม่ใช่อภิหาร กง เป็นเรื่องพลุก

ท่านปฎิญา ฯ : กนเยอะแยะ ที่ไปไหว้เป็นร้อยเป็นพัน ก็ต้องมีพลุกบ้าง ที่พลากก็เยอะแยะ พลาก
เสีย ๕๕ ไร่ ๑ พวกที่พลาก ๕๕ นั้นเงียบ แต่ที่พลุกมา ๑ นะมันตั้ง ซึ่งไม่ใช่วิสัย
ของพุทธบริษัทที่จะไปทำอย่างนั้น

ปฎิญา : อย่างที่กล่าวก็ว่า พระพุทธรูปที่มีอภิหาร อย่างนั้น บ้างก็อย่างนี้ มีจริงไหมครับ ?

ท่านปฎิญา ฯ : นี่ไม่ใช่พระพุทธรูปศาสนา พระพุทธรูปในพุทธศาสนา เป็นแต่เพียงรูปแทนคุณความดี
ของพระพุทธรเจ้า ไม่ใช่แทนองค์พระพุทธรเจ้าที่เป็นเนื้อเป็นหนัง เรามีไว้เพื่อเป็น
เกรื่องเตือนใจ เพื่อระลึกถึงคุณความดีของพระพุทธรเจ้า แล้วจะได้ประพฤติตามมัน
ถ้าเราประพฤติตรงตามที่พระพุทธรเจ้าให้ประพฤติ ก็เรียกว่า เรารักษาพระพุท
ไว้ใจใจ พระจะคุ้มครองเราก็คือเมื่อเรารักษาพระ ถ้าเรารักษาพระ พระก็รักมา
เรา ถ้าเราไม่รักษาพระ พระที่ไหนจะมารักษาเรา การรักษาพระคือการปฏิบัติตาม
คำสอนของพระ ถ้าเราปฏิบัติตามคำสอนของพระ ก็เรียกว่าเรารักษาพระ เราก็
ได้รับการคุ้มครองจากพระ พระที่คุ้มครองเราก็คือตัวธรรมะ (ธัมโม ทเว รักษติ
ธัมมะ จาริ) ธรรมะย่อมรักษานู้นพระพุทธรูปธรรม อันนั้นมันอยู่ที่การประพฤติปฏิบัติ จะ
ไปให้สิ่งนั้นช่วย สิ่งนี้ช่วย มันเป็นเรื่องเหลวไหล ไม่ใช่เรื่องของพุทธศาสนา

- ปฎิญา : เมื่อเร็ว ๆ นี้ มีการ แสวง เกี่ยวกับเรื่อง โอบปฏิบัติะ มักจะอ้างว่าเป็นเรื่องของ พระพุทธศาสนา จริงเท็จแค่ไหนกัน ?
- ท่านปฎิญา ฯ : ไม่ใช่เรื่อง เนื้อหาของพระพุทธศาสนา ที่แสดงมานานไถ่ ๆ ก็แสดงได้ แยกก็แสดงได้ เจ๊กก็แสดงได้ ไม่ได้ถือพระพุทธศาสนา ก็แสดงได้ พระพุทธเจ้าไม่สรร เสริญการ กระทำ อย่างนั้น เขาเรียกว่าอิทธิปาฏิหาริย์ในรูปต่าง ๆ ปาฏิหาริย์มีอยู่ ๓ อย่างคือ อิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ แสดงฤทธิ์ได้ เทณาปาฏิหาริย์ ถักใจคนได้ อนุสาสนีย์ปาฏิหาริย์ สอนคนเก่ง ดองอย่างแรกไม่เอา เอาอย่างหลังสอนคนให้เก่ง คนโง่เขลัน เก่ง ก็เป็นปาฏิหาริย์อัศจรรย์ เอาจนคนสอนคนไม่โง่ไปเที่ยวแสวงมิตาซึรูด หรืออัคคีสัน อะไรต่ออะไร บอกรักคนกรอขย
- ปฎิญา : เมื่อเร็ว ๆ นี้มีคำสั่งคณะสงฆ์ เรียกว่าการ ก่อสร้าง ไร่ใหม่กรับ ?
- ท่านปฎิญา ฯ : ห้ามทุกปี แต่ไม่ได้ผล
- ปฎิญา : เป็นเพราะอะไรกัน ?
- ท่านปฎิญา ฯ : เพราะไม่มีบิณฑบาต โห่ ไม่มีใคร ไปกุ่ม ถ้าใคร เกยนั่งรถไปคามถนนสายใหญ่ ๆ จะ เห็นมีร้าน แล้วยังมีคำโพง มีเครื่องขยายเสียง มีผู้หญิงถือน้ำมา พอรกหยุดแล้วก็แจกน้ำ ยื่นมากร นั้นเขาห้ามมานานแล้ว แต่ก็ยังมีคนทำ แล้วก็ไม่มีใครไปว่า ก็อะไรที่เรา ห้ามแล้วไม่มีผู้ที่จะคอยควม อดไปห้ามเลย มันเสียการปกครอง เพราะห้ามแล้ว แม้มันทำผิดก็ไม่ผิดใคร ไม่จับกุมจงโทษ
- ปฎิญา : เป็นอันว่าไม่ได้ผลสิครับ
- ท่านปฎิญา ฯ : ใจนึกเหนื่อย ไม่ได้มาก กนที่ตี ไม่ก้องห้าม เขาก็ไม่ทำอยู่แล้ว
- ปฎิญา : ท่านนี่ก็คิดเห็นพิเศษอะไร เกี่ยวกับ การปกครองคณะสงฆ์บ้างครับ ?
- ท่านปฎิญา ฯ : ฉันก็ไม่ค่อยคิดอะไรมาก เพราะว่ากิเลสไปก็ทำไม่ได้ คิดเสียสมองเปล่า ๆ

ฉันนึกอย่างเดียวกัน ก็ควรจะสอนคนให้มีความเข้าใจพุทธศาสนา ไม่เกี่ยวข้องกับใคร ทางคณะสงฆ์จะปกครองอย่างไรก็ไปว่า เรามีหน้าที่สอนคนให้มีความประพฤติกี่ ประพฤติชอบ ให้เข้าใจถูก ฉันมุ่งสอนคนเพื่อแก้คน อะไรไม่ก็ฉันเอาเลย ถ้าไม่ถูก ไม่ใช่พระพุทธศาสนา ฉันไม่เกรงใจ บอกตรงไปตรงมาว่า นี่ไม่ใช่คำสั่งสอนของ พระพุทธเจ้า แม้จะทำมากร้อยปีก็ตาม ก็บอกตรง ๆ ว่า นี่ไม่ใช่พุทธศาสนา

ปฏิจญา : การ แสดงความคิดเห็นของท่า: เกยถูกโจมตีบ้างไหมครับ ?

ท่านปฏิจญา ฯ : มีเหมือนกัน พวกคำทางบัตรสนเท่ห์ แต่เราไม่ว่า เพราะเราไปได้ยินเสียงของ คนที่ไม่ถูก ฟังเสียงของคนที่ถูก ฟังเสียงของพระพุทธรเจ้า ฉันนี่ ... ขึ้นคอพระ พุทธรเจ้า

ปฏิจญา : ไม่วันไหนหรือครับ ?

ท่านปฏิจญา ฯ : ไร ... ถ้าพระพุทธรเจ้าว่าถูกแล้ว ใคร จะบ่าวว่า ไม่สนใจ .เพราะว่าเรา มัน ทำงานให้กับพระพุทธรเจ้า ทำงานเพื่อพระพุทธร พระธรรม พระสงฆ์ ถ้าพระพุทธร- เจ้าว่าฉันถูก ก็ต้องทำตามที่พระพุทธรเจ้าว่าถูก จะกระหนกระเหินถึงใคร ก็ช่าง.

เอกสารหมายเลข ๗ โมกฺกุลที่ ๕

กำลัง ต่อไปนี้เป็นเรื่องที่น่าเกรงใจเพื่อเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับพุทธศาสนา ให้แก่เรียนอ่านและพิจารณาตามบทความทั้งสองบทความต่อไปนี้

มกฺกถีนชาวโยสังกตศาสนาระกัษชาบ้าน

ศาสนาพุทธมีคำสั่งสอนสำหรับใช้สอนพุทธศาสนิกชนระดับชาวบ้านอยู่บทหนึ่งว่า ให้เชื่อ กรรม วิทยา เชื่อมกฺกถีนชาว

ทฤษฎีเรื่องกรรมเป็นทฤษฎีที่ว่าด้วยเหตุผลที่พิสูจน์ได้ เช่นทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ทำดีเป็นเหตุให้เกิดผล ผลนั้นก็คือความสุขความเจริญ ทำชั่วเป็นเหตุให้เกิดทุกข์ เกิดผลตรงกันข้ามกับทำดีเพราะให้ผลเป็นความทุกข์ ความเดือดร้อน ความไม่ก้าวหน้ารุ่งเรือง

การขยับเขยื้อนเพียรเรียนหนังสือ สนใจใฝ่หาความรู้ที่เป็นประโยชน์แก่ตนเองและส่วนรวม นี้เป็นเหตุดี ผลที่เกิดจากการทำความดีก็คือ ความฉลาดปราดเปรื่อง ความเป็นคนมีความรู้ ใช้ความรู้ประกอบอาชีพส่วนตน ก็เลี้ยงตนเองได้ รัชมารชการก็ทำราชการให้ก้าวหน้ารุ่งเรืองได้

พระพุทธเจ้าทรงสอนว่าอยากมีทรัพย์ต้องขยัน ความขยันคือเหตุดี ความมีทรัพย์อันเกิดจากความขยันคือผลของความดี

พระศุภรเจ้าทรงสอนว่าเมื่อมีทรัพย์แล้วไม่ยากให้ทรัพย์ผายนะนิมหาย ให้เว้นอบายมุข เช่นเล่นการพนัน การเข้าวากอบายมุขเช่นเล่นการพนันก็เกิดเหตุดี ทรัพย์ที่หามาได้ก็ช่วยความขยันไม่ฉิบหาย คือผลดี

นี่คือทฤษฎีเรื่องกรรมที่พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนให้พุทธศาสนิกชนเชื่อ ทรงสั่งสอนไปให้เชื่อมกฺกถีนชาว

ความเชื่อมกฺกถีนชาวคือความเชื่อแม่ กระจก่ายก้นตุมลามบทสามกของนิทานที่ว่า กระจก่ายตัวหนึ่งนอนอยู่ใต้ต้นตาล นอนดูตาค้างสูงจนเห็นจากก้นตุมลงมากระจก่ายก็ตกใจ ไม่ได้พิจารณาเหตุผลและผลที่เกิดเสียงตุมตบเพราะปากจุกอุดอนจึง เข้าใจว่าแผ่นดินถล่ม แล้ววิ่งหน้าตื่นไปบอกพรพวกรเพื่อน้องว่าแผ่นดินถล่มหลายทำให้ชาวกระจก่ายพลอยที่ตุมไปถ่วง

เมื่อหลายปีมาแล้ว ชาวกรุงเทพฯ ส่วนหนึ่งแตกกันเรื่องมีม (คือมะโรง มะเข็ง มะเขีย และมะเข) โภภีสตรีบางหนึ่งเป็นภรรยาเก่าให้กระจายไปทั่วกรุงเทพฯ จนเกิดมีมะจะ
 เกราะที่ร้าย ขอให้สะเคาะเกราะดีเสียด้วยวิธี ทำบุญได้มากรและถวายดอกไม้ขาวแก่พระสงฆ์
 ปรากฏว่ามีชาวม้านระดับมีศานต์มาจากเมืองการเกษมมาทางวัดและทางเสนาพุทธ ศากัน
 แต่ไปเสียเงินสะเคาะเกราะดีกับสตรีผู้ป่าวว่าว่าเป็นจำนวนมาก หลังจากนั้นสตรีผู้นี้ก็ถูกเจ้า
 หน้าตำรวจจับดาเบียดค้ำไปซ่อนหาตลอดวงประเวศ และที่สุดก็ถึงศาล ศาลตัดสินจำคุกสตรี
 ผู้นั้นก็เดือนผู้เขียนจำไม่ได้ เรื่องกระต่ายในอุ้งมือเกิดมีมะโงมกรุงเทพฯ ก็สายเงยไป

ดังนั้นก็เมื่อเห็นคนเห็น ชาวคนเกิดมีมะโงมไปบูชาน้ำขึ้นที่อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี
 เรื่องที่ท่าของเดียวกันนี้ทั้ง ๖ คนเกิดมีมะโงมเกราะที่ร้ายให้คนเกิดมีมะโงมสะเคาะเกราะดีด้วยวิธี
 การเที่ยวขอทานให้ได้เงิน ๕ บาท ๕๐ บาท ๕๐๐ บาท เมื่อขอทานมาได้แล้วให้ทำบุญเสีย ๕ บาท
 ส่วนอีก ๕๐ บาทก็เอาไปทิ้งเข้าเสีย ปรากฏว่าคนเกิดมีมะโงมในท้องที่อำเภอบ้านหมี่ขณะนี้หลงเชื่อ
 ทางพวกนี้ออกประพาศิตนเป็นกบขอทานกันทั่วไป

ท่านผู้มีสติปัญญาดี เกิดจากการได้รับการให้หมายมาทราบข่าวนี้แล้วอาจจะเห็นเป็น
 เรื่องขบขันแบบฝรั่ง และบางคนอาจคิดว่าไม่น่าเชื่อไม่ได้ แต่ผู้เขียนไม่เห็นเป็นเช่นนั้น
 เพราะเห็นความจริงว่าประชาชนที่ถือการถือศาสนาและมีปัญหาเรื่องความเดือดร้อนอันเกิดจาก
 ความผิดเคือง โนการห้ามหาภิกษุสงฆ์เรื่องง่าย

ความที่ว่านี้ ถ้าใครอยากเห็นภาพชัด เจมต้องไปดูที่ศาลที่งานวิ่งมักจะมีผู้วางตัวเป็น
 ผู้วิเศษประเภทพระกร้ออารยันไปรดน้ำขากเคย

พระสงฆ์เข้าถึงประชาชน

พระสงฆ์ในสังฆมณฑลของเมืองไทย มีอยู่เป็นจำนวนมากที่ไปเข้าถึงประชาชนผู้
 นับถือพุทธ แต่ก็ถืออยู่หลายรูปหลายองค์ที่เข้าถึง

พระสงฆ์ที่เข้าถึงประชาชนถือพระสงฆ์ที่ทั้งในเวลายังมีชีวิตอยู่และในเวลายมรตภาพ
 ล่วงดับไปแล้วประชาชนก็ยังเคารพนับถือ ยิ่งกว่าขันธ์ถึงหลายรูปหลายองค์ ประชาชนสร้าง
 อนุสาวรีย์รำลึกถึง ท่านที่เดินทางไปเชียงใหม่แล้วเคยขึ้นไปบนศาลพระธาตุนอกเขต
 ใต้เห็นอนุสาวรีย์รูปปั้นซึ่งอยู่ทางซ้ายมือริมทางเจิ่งคอบข้างวัดศรีโสดานั้นคือ อนุสาวรีย์

ทานกรุณาตรีวิชัย

เมื่อสร้างถนนขึ้นมายสุเทพ กรุณาตรีวิชัยได้สร้างวัดเรียงรายเป็นระยะไว้ถึง ๘ วัด
 แต่ละวัดป็นชื่อตามชื่อของบรรดภค ๘ อันเป็นชื่อชั้นภูมิธรรมชั้นเอวียะของท่านผู้ได้มรรคบรรดภค
 นั้นคือวัดมรกตชื่อวัดโสคา (หมายถึงโสคาปัตถกัมม ผู้มรรคอุรรมขั้นนี้เรียกว่ามรรคหรือสำเร็จ
 โสคา) วัดที่สองชื่อวัดสิทธิทาการมี วัดที่สามชื่อวัดอาภากราม และวัดที่สี่ชื่อวัดอรหันต์ ทุกวันนี้วัดที่
 สองและวัดที่สามกลายเป็นวัดร้างไปแล้ว ยังเหลืออยู่แต่วัดที่ ๑ กับวัดโสคา ซึ่งเวลานี้เรียกว่า
 วัดศรีโสคา และวัดที่สี่คือวัดอรหันต์ซึ่ง เมื่อสร้างพระธาตุขึ้นแล้วได้นำมาไหว้วา วัดพระธาตุกอย-
 สุเทพ

นี่คือถ้าวางแสดงให้เ็นว่า พระสงฆ์ผู้ เข้าถึงบระชาชนนั้นบ้ตายไปแล้วพระชาชนก็
 ยังไม่บองให้ตาย

อีกองค์หนึ่งซึ่ง เติงตาย (คือว่าอย่างภาษาสามัคเพื่อพิ้งง่าย ๆ) ก็หลงบู้เ็น อจาโร
 แห่งวัดป่าอุกฤษพร เืองสกลนคร เวลาบ้เ็นท่านผู้หนึ่งบู้เ็นไปวัดที่แห่งนี้ จะเห็นอนุสาวรีย์
 รูปบ้เ็นยืนถือไม้เท้าของหลวงบู้เ็นที่ระห่งานอยู่

พระผู้เข้าถึบระชาชนถัดพระที่ปฎิบัติกั ปฎิบัติกัม ภายเล็กมรมวิชัย เถอระที่ตัวเ็น
 เป็นหลักการหรือพระภิกษา เถกัถาสนาพุทธ แต่บู้เ็นอีก ๒ ประการที่เป็นทางปฎิบัติ ซึ่งชาวบ้าน
 มองเ็น ว่าเป็นเหตุเป็นปัจจัยให้พร เสงฆ์เข้าถึบระชาชน ถัด

๑. ไปเยี่ยมเยียนบระชาชน
๒. ไปสะสม แล่เสียสละเืองบระชาชน

ที่ว่าพระผู้เข้าถึบระชาชนถัดพระที่เสียสละ ไม่สะสมเ็นเป็นอย่างไร ชาวบ้านบ้เ็นถัด
 ไปบสงถรรพที่เ็น แล้วบระชาชนชาวบ้านจะบวิจจากบ้จชัยถัดกัช้เทกั ทาบจะไปรับเอาบ้จชัย
 นั้นเป็นกรรบสิทธิส่วนถ้ว จะรับเบียงถ่าพาดบะเกบถาง ส่วนบ้จชัยที่เ็นถ้วจะบวิจจากได้วัดประจำ
 ถองถีนเ็น ชาวบ้านบ้เ็นถัดไปเ็นเป็นอุบ้ชระถายทำถ่าถ่าถ้วชลูกชาวบ้าน เ็นถ่าพจะถวถายเงิน
 ทรธอุบ้ชถาย ทำบ้รับเบียงถกัน แต่รับมาถ่าถ่านสละให้เ็นทุนมุลถมิเพื่อสาถารถถุด ถังที่
 สบถัดพระพุทถจารบ้ วัดสุทถถัม วมถ้บ้จชัยถ่ามถระถ่าวบู้เ็นเ็นถวันบ้

พระผู้เ้าถึงประชาชนเช่นกล่าวมา เวลาบรรดาตกลงไปมีสงฆ์ที่ต่ำกว่าตัวอะไรเลย
 พระสงฆ์เช่นนี้ชาวบ้านทั้งรุ่นเก่าและรุ่นเบ็ญตาชนรุ่นใหม่เคารพนับถือกันมาก เขาให้ข้ากศพเหลือ
 แต่กระถูกแล้ว กลับโลกคืนกุญแจกวางที่ตรงท่านยังดขอลออยู่ตัวเมืองไทย
 พระสงฆ์อยู่ทางไกลมีระชาตแบบจะมีสงฆ์สูง เวลายังมีชีวิตอยู่รายได้เดือนละ
 ห้าถึงหกแสนบาทเวลาตายแล้วไปแล้ว เหลืองนฤจัมโยนลงแม่น้ำเจ้าพระยา เพราะจะ
 หายเงียมไปไปเจ้าโกรทกล่าวขวัญถึงเด็กเลย

เอกสารหมายเลข ๕ โงกุสที่ ๕

คำสั่ง   ต่อไปนี้ เป็นร่างที่คัดเขียน เล่าก่อน เพื่อแจ้ง ขุนนางบ้านรัฐ เกี่ยวกับพุทธศาสนา
          ให้นักเรียนอ่านและพิจารณาตามบทความต่อไปนี้

พุทธศาสนา กับ มหัตตศาสนิกชน

โดยทั่วไปเราจะพบว่าชาวพุทธส่วนมากนับถือพระพุทธศาสนาโดยมองชีวิตว่าเป็นพื้นราบ และส่วนมากจะมี
มีความศรัทธาต่อพระพุทธรูปมากกว่าพระธรรมคุณ ต่างมุ่งหมายที่จะพึ่งพิงพุทธานุภาพให้ช่วยกล
บั้นตาลและคุ้มครองมากกว่าที่จะมุ่งปฏิบัติธรรม เพื่อชำระจิตใจของตนเองให้มีวิเศษสะอาด อัน
จะเป็นเหตุให้อารมณ์สงบเกิดความสุขสันต์และ เกิดปัญญา พื้นฐานของความศรัทธาส่วนใหญ่มักมี
มาจากการได้รู้ได้เห็นถึงความว่าเศษแห่งอิच्छิณฺโณปฏิหารย์ของพระพุทธรูปจากทั่วทุกแดนและ
ตำนานต่างศาสนาต่าง ๆ มากกว่าที่จะศรัทธาจากการเข้าใจธรรมะและได้ปฏิบัติตามหลักธรรม
นั้น จึงฉวยพวกได้ว่าชาวพุทธนับถือศาสดารูปธรรมอันเป็นเบ็ดเตล็ดเป็นกะพี้มากกว่าที่จะศรัทธาต่อ
สังฆธรรมอันวิเศษซึ่งเป็นแก่นแท้ของพุทธศาสนา การเชื่อเหล่านี้ได้สืบเนื่องกันมาจนกลายเป็น
ว่าผู้ใดมีพระบรมมถุ ผู้ใดเกิดเข้าวัด ถือว่าใกล้ชิดกับศาสนา ผู้ใดถือถัมภ์อยู่ในวัดและอ่าน
ท่องพระธรรมเป็นภาษามาลีได้ ผู้นั้นก็เป็นผู้ธรรม แม้ว่าจะผู้นั้นจะไม่ได้มีธรรมะอยู่ในจิตใจ ก็มิได้
ฝึกปฏิบัติตามธรรมะเหล่านี้แต่อย่างใดเลยก็ตาม ที่เป็นหลักหลักการของการนับถือศาสนาโดย
มิได้ไข่มัญญาที่ถูกต้องทรงต่อความบัง เรายขงคฤหัสถ์ศาสนา แต่เป็นการนับถือศาสนาตามความ
เชื่อในรูปของประเพณีและตำนานต่าง ๆ ที่สืบเนื่องกันมา

ชาวพุทธทั่วไป ไปปักความศรัทธาอย่างแรงกล้าที่จะเข้าไปหาพุทธรูปศาสนา และหวังจะ
ได้พระศาสนาเป็นที่พึ่ง แต่ส่วนใหญ่ก็ไม่ได้หวั่นไหวสิ่งที่ไม่ถาวรเท่า ก้อนปากและใจปราศณาจะเข้า
ถึงหัวใจของพุทธรูปศาสนา แต่การปฏิบัติกลับหนีห่างออกไปทุกที อันเนื่องมาจากความไม่รู้และ
การไม่เข้าใจเชื่อที่ขาดของสว่างแห่งปัญญา ชาวพุทธไหว้พระก็ระลึกถึงแต่องค์พระปฏิมา ระลึก
ถึงบารมีและความศักดิ์สิทธิ์ขององค์พระพุทธรูปนั้น เมื่อไปกราบไหว้บูชาขอพรพระพุทธรูปนั้นก็
เพราะเชื่อว่าเป็แรอบ ระยะเวลาของพระพุทธรูปองค์นั้นเป็นดีเการสมุชา แต่ไม่ได้ไขใจกับธรรมะ

ปิไลด์คิดถึงพระบรมราชโองการสั่งสอนของพระสุทนต์เจ้าที่ควรจะไปประพฤติปฏิบัติเลย มุ่งหวังแต่จะให้
 ฝังถักดีที่หิ้งเหล้ามันคดกับกาลลาภยศ สรรเสริญ สุข ขวาทให้ก่ตนเท่านั้น บุคคลเหล่านี้จึงมีได้
 ที่ชื่อว่าเข้าถึงพระสรวาณอย่างแท้จริง เพราะยังมีคัมภีร์อยู่กับวัตถุ ยึดมั่นอยู่ในตำบูกกลบลากกว่าจะ
 ฟัง เหตุผลคณปฏิบัติตามคำสั่งสอน

กรรมาโคที่ชาวพุทธยังบูชาพระรัตนตรัยเพียงโลกวิสัยกรรมาโคให้บูชาพระพุทธรูป กรรมาโคให้
 พระกัมภีร์หรือพระไตรปิฎก ปิไลด์องอาจทางใจโดยถือขวบเข้าในหลักธรรมและนาธรรมะไป
 ประพฤติปฏิบัติอย่างถูกต้อง กรรมานั้นก็ยังได้ชื่อว่าเป็นเกือกคือ เพราะเป็นการบูชาตามประเพณี
 เท่านั้น ยังแยกไปออกว่าพระพุทธรูปเป็นเพียงอิฐ หิน ปูนทราย ทองเหลืองที่สร้างขึ้นมา ยังไป
 เข้าใจว่าขวบขลังและความวิเศษของพระกัมภีร์และพระไตรปิฎก อยู่ที่ตัววัตถุข่อย อยู่ที่ใบลาน
 อยู่ที่กระดาษ หรืออยู่ที่พระบรมมณัจะให้เลอบนผู้ประพฤติปฏิบัติธรรม ก็เรียนเป็นชาวพุทธอย่าง
 ที่วานควยหรือเปล่า

คำเฉลยเอกสารหมายเลข ๑ โมกข์ที่ ๑

- ๑. คำสอนสำหรับให้มนุษย์ปฏิบัติตนเพื่อความสุขของตนเองและผู้อื่น
- ๒. แกะกะนว เอรักเอาเปรียบแก่คนอื่นถึงก็กระทำร้ายหรือฆ่ากันเพราะความเห็นแก่ตัวไปเพื่อความเอื้อเอื้อล่อลู่อื่น
- ๓. การนับถือศาสนาไปไว้เรื่องสงาย การบวชให้มนุษย์มากกว่าความงมงายในศิลปะศัลยกรรม
- ๔. ศาสนาช่วยฝึกจิตใจ (รวมทั้งกฎ) รู้จักดีมีมาการระ มีคามขันในการศึกษาเล่าเรียน โรงเรียนอยู่ใกล้ตามความสงบเรียบร้อย
- ๕. ช่วยรักษาพุทธศาสนาไว้ให้คงอยู่ต่อไป
นำธรรมะมาปรับแก้ประ โงาน
ก่อสร้างปฏิสังขรณ์และรักษาการวัดพุทธศาสนสถาน
ประพฤติกิเป็นตัวอย่าง
เป็นผู้นำทางจิตอาสาหรือประ โงาน
- ๖. เป็นที่อยู่อาศัย ประโยชน์ทางศาสนาของพระสงฆ์
- ๗. เป็นสถานที่ศึกษาหาความรู้ทั้ง ทางโลกและ ทางธรรม
เป็นแหล่งรวบรวมกลุ่ปวันธรรมทาง
เป็นที่พึ่งของ ทุกคนเมื่อเกิดภาวะเจ้ากรรม

ฯลฯ

คำเฉลยเอกสารหมายเลข ๑ โมกข์ที่ ๒

- ๑. สิวักถะ
- ๒. ถ้าอภิมวระจะได้เป็น เกสคาเอกของโลก
- ๓. ทรงเมื่อนายกวางทุกย์และอองการทุกย์
- ๔. เก็บ ถานที่เข้าเก็บ ขัยรของพระพุทเจ้ากั้งแก่เว็บ้านตรัสรู้
- ๕. ๓๕
- ๖. อริยสัจ ๔
- ๗. ๔๕ ปี

- ๘. เป็นวันคล้ายวันเกิด ปฏิบัติ วัตรสัจ และปฏิบัติทาน ของพระพุทธรูปเจ้า
- ๙. เมื่อพระอภินิหารสัจแล้ว ได้มาจึงเป็นพระอภินิหารสัจแล้วให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อื่นได้
- ๑๐. ศึกษาวิธีการปฏิบัติกรรมของพระองค์เป็นตัวอย่างในกาล ก. ทำของเรา

กำเจดอยเอกสารหมายเลข ๑ ไม้คุดที่ ๓

- ๑. พระรัตนตรัย
- ๒. พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์
- ๓. ผัง ๓ อย่างนี้เป็นแกนกลางของพุทธศาสนา ถ้าขาดไปแล้วพุทธศาสนาจะมีขึ้นและคงอยู่ไม่ได้
- ๔. รู้ว่าความจริงของโลกแล้วชีวิต แล้วพ้นจากความหลงงมงาย
- ๕. ปฏิบัติ ปฏิบัติ ปฏิบัติ
- ๖. ปฏิบัติ
- ๗. พระไตรปิฎก
- ๘. ศาสนาของพระพุทธรูปเจ้า ปฏิบัติภาวนาภาวนาของ พระองค์แล้วสอนให้ผู้อื่นปฏิบัติภาวนา
- ๙. ปฏิบัติ
- ๑๐. การสำเร็จเป็นอริยมรรค
- ๑๑. ผัง ที่ ๓
- ๑๒. พระรัตนตรัย
- ๑๓. ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา

กำเจดอยเอกสารหมายเลข ๑ ไม้คุดที่ ๔

- ๑. หลักการกระทำกรรม ๓ อย่างจริงเป็นการปฏิบัติแล้วการหวังดีแล้วในบาปบางลงและหมดสิ้นไป
- ๒. พระไตรปิฎก อมรวิง พุทฺธัง อนัตตา
- ๓. สมาพจิตที่ทูลมาว่าไม่มีสขาน โยการเรียนคฤหัสถ์ สัจถึงเรื่องอันหาได้เงื่อนไขเข้าใจ แต่การเร้นถ่วงความงมงายที่เข้าใจได้ก็
- ๔. ว่าก็ถวายเป็นเหตุของการปฏิบัติเราอยู่ในความดี ไม่ใช่ในทางชั่ว
- ๕. ว่าขอให้เราบวชไว้สงฆที่ตรงไปหลังกลวงตามไปไม่แจ้งเข้าบ้านบ้าง ๆ

๖. ปัทมา

- ๗. การที่มีปัญหา วิเคราะห์โลกตามความเป็นจริงแต่ต้องมีพื้นฐานความดีขั้นศีลและสมาธิในการฝึกจิต
- ๘. จิตใจของดาบที่ปกคลุมส่ายไปไหนที่สุดเมื่อ ... วิชิตใจจงกว่า ... หนึ่งเงียบ ... ไปได้
- ๙. ตั้งใจได้แม้ว่าแม้จะ ... งามทั้ง ... สดับ ... การเร่ง

ถ้าเฉลยเอกสารหมายเลข ๑ โปฏลที่ ๘

- ๑. บุคคลที่พร้อมรับใช้คือศุภ. ศาสนาแล มีพระรัตนตรัยเป็น ... ของชีวิต
- ๒. ถิ่นมาให้เข้าไว้ ... งามถูกต้อง
 นำรุ่งสง ... ศาสนา
 มุ่งกันการท่วลายสดาบ ...
- ๓. บวงตามความเป็นจริง
- ๔. ทราบทุกข์เองที่ตาไปโดยรู้เท่าไปถ่องการณ์
 บุคคลนอกศาสดาที่เข้าไปไกลกังวลและไปตั้งใจ
- ๕. ปัสริทวาท ... รัตนตรัย
 รัถยาใจ
 แล้วกรรข ... ก่อขึ้นว่า
 ไ ... เสวงหาเชกษุ ... ศาสนา
 ขานชาว ... ฎปติบ ... ฐ ... ศาสนา

ภาคผนวก ก.

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
แบบสอบถามวัดทัศนคติต่อพฤติกรรม

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

คำสั่ง ข้อสอบต่อไปนี้ เป็นข้อที่มีคำตอบ 4 คำตอบ คือ ข้อ ก. ข. ค. และ ง. แต่มีคำตอบ
ที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว ให้เลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดโดยกาเครื่องหมาย
X ทับข้อที่ถูกในกระดาษคำตอบ

- ๑. คำว่า "ศาสนา" แปลตามศัพท์แปลว่าอะไร
  - ก. ความรู้เรื่องความดี
  - ข. คำสั่งสอนหรืออบรม
  - ค. ความถึงบาง
  - ง. การขจัดความชั่วร้าย
- ๒. พุทธศาสนากำเนิดจากวิธีวิธีการใด
  - ก. ความกตัญญูและจิตนาการ
  - ข. พระเจ้าประทานมาให้
  - ค. การรับรู้ด้วยตนเอง
  - ง. การรวบรวมคำสอนจากศาสนาอื่น
- ๓. พุทธศาสนาสอนให้เราเป็นคนอย่างไร
  - ก. ให้รู้จักเอาตัวรอดไว้ก่อน
  - ข. ให้ยึดมั่นในสิ่งศักดิ์สิทธิ์
  - ค. ให้รักพวกพ้องยิ่งกว่าตนเอง
  - ง. ให้เป็นอิสระจากกิเลสทั้งปวง
- ๔. ถ้าประชาชนไม่นับถือศาสนาแล้วไม่มี
ศีลธรรมแล้วประเทศชาติจะเป็นอย่างไร
  - ก. พลเมืองของประเทศจะขาดการศึกษา
  - ข. บ้านเมืองเกิดความวุ่นวายเกิดจลาจล
  - ค. การปกครองประเทศยังปกติเพราะมี
กฎหมาย
  - ง. เกิดโรคระบาดไปทั่วประเทศ
- ๕. ความมั่นคงในการนับถือศาสนาของแต่ละ
บุคคลขึ้นอยู่กับอะไร
  - ก. ศรัทธา
  - ข. ฝึก
  - ค. วิชาดี
  - ง. ความเพียร
- ๖. วัตรในพุทธศาสนาหมายถึงอะไร
  - ก. ที่อาศัยและปฏิบัติกิจของพระสงฆ์
  - ข. บุญบารมีจิตใจของชาวพุทธ
  - ค. หน้าที่มาหาความรู้ของพระสงฆ์
  - ง. ลक्षणที่แสงมูณูของชาวพุทธ
- ๗. ทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่ในจักรวาลว่าเป็นของใคร
  - ก. ชาวบ้านในระแวกนั้นทั้งหมด
  - ข. ภิกษุทุกคนในวัตรโดยเฉพาะเจ้าอาวาส
  - ค. เมืองชนวิญญูบาลและประชาชน
  - ง. เป็นของสังฆวิญญูรวม
- ๘. เราสามารถเปรียบเทียบอะไรได้กับอะไร
  - ก. ใจกลางของโลก
  - ข. เกร็ดงประกัมโลกในังคฆาญ
  - ค. แสงสว่างของดวงอาทิตย์
  - ง. ห้วงบรรยากาศรอบโลก

๑. พระมหากษัตริย์ผู้ทรงพระคุณของกษัตริย์
กับขั้วโลกมากที่สุด

- ก. พระองค์ทรงมีอภิเษกสัมพันธ์ทุกชาติ
แล้วยังทรงช่วยได้ชาวโลกพมทุกชาติ
- ข. พระองค์ทรงตั้งสอนให้ชาวโลกรู้จัก
พระ พุทธศาสนา
- ค. พระองค์มีไม้ทรงดวงจักรองแฉก
ผู้หนึ่งผู้ใดเลย
- ง. พระองค์ทรงบีเบศตาแก่พุทธบริษัท
อย่างหัวหน้า

๒. ข้อใดส่วนเกี่ยวข้องกับประเทศไทยอย่างไร

- ก. เป็นสถานที่ตั้งกำเนิดวัฒนธรรม
- ข. เป็นศูนย์รวมของวัฒนธรรมภาษาต่าง ๆ
- ค. เป็นแหล่งสะสมรวบรวมเอาถ่ายทอด
วัฒนธรรม
- ง. เป็นแหล่งสกัดกันวัฒนธรรมใหม่ ๆ

๓. ผู้ปฏิบัติกรรมคุณชี้แสงดูในพุทธศาสนาแล้ว
จะมีลักษณะอย่างไร

- ก. ยืนอยู่ตลอดเวลา
- ข. มีดวงรักให้กับทุกคน
- ค. สนใจตัวเอง ไม่สนใจผู้อื่น
- ง. ไปหัวเราะหัวกับทุกคนอย่าง

๑. ในคำเทศน์ต่อไปนี้ ใคร

- ก. จาคักวางใจให้เรามีพินิจตกต่ำ
  - ข. เปี่ยมเรื่องปรองดองความดีของเรา
  - ค. ให้อายให้เรากันจากทางแห่งความเสื่อม
  - ง. ภาให้เรารายบาปให้พ้นทุกข์
๒. พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่าใคร
- ก. พระไตรลักษณ์
  - ข. ไกรศึกษา
  - ค. อริยสัจ 4
  - ง. พระรัตนตรัย

๓. ตามหลักกรรมว่า ทุกสิ่งในโลกรวมทั้งมนุษย์
แต่ไรบนกัอย่างไร

- ก. ถิ่นทางชั่วบ้าง เภาแก้ไขไม่ได้
- ข. มีทุกข์ที่ก่อมาจากเสื่อมแจะมีความ
เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา
- ค. ทุกสิ่งทุกอย่างเป็นสิ่งสมมุติ ยึดถือ
เวลาเป็นของใจกรมได้
- ง. มี ก. ข. และ ค.

๔. พระรัตนตรัยประกอบด้วยอะไรบ้าง

- ก. อภิเวจจ์ ทุกมั่ง อนัตตภา
- ข. ศีล ๘ เวธ มัชฌิมา
- ค. ทาน ศีล อาราม
- ง. พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์

๑๖. สิ่งสำคัญที่สุดภายในวัฏจักรอะไร
- ก. เวลา
  - ข. โยศน์
  - ค. วิหาร
  - ง. กุฏิ
๑๗. อะไรเป็นสาเหตุให้เจ้าชายสิทธัตถะ
ออกบวช
- ก. ความผาสุก
  - ข. ความลำบาก
  - ค. ความเบื่อหน่าย
  - ง. ความวุ่นวาย
๑๘. ใครที่คิดว่าเป็นผู้มีวิจลใจดวงเดียว
- ก. คนเรียนเก่ง
  - ข. คนที่เพื่อนรัก
  - ค. คนที่พ่อแม่รัก
  - ง. คนที่ร่ำรวย
๑๙. คนประกอบกรรมดีที่บุญกุศล เช่นไร
- ก. คนที่ใจดีรอบคอบ
  - ข. คนที่มีความอดทน
  - ค. คนที่มีความเชื่อเพื่อผู้อื่น
  - ง. คนที่ช่วยสังคม

๒๐. ใครคือผู้นับถือศาสนาที่แท้จริง
- ก. ผู้ตัดสินใจเข้าบวชในศาสนา
  - ข. คนที่เสียสละบวชบวชจากเนื้อศาสนา
  - ค. ผู้ที่ศึกษาหาความรู้ในศาสนา
  - ง. คนที่ปฏิบัติตามคำสอนของศาสนา
๒๑. คำว่า "มีศีล" หมายถึงอะไร
- ก. การทำความดี
  - ข. การละเว้นความชั่ว
  - ค. การทำใจให้บริสุทธิ์
  - ง. การปล่อยวางจากกิเลสทั้งปวง
๒๒. การทรมาน ๓ ทาง ในพุทธศาสนามีอย่างไร
- ก. ให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา
  - ข. ให้ทาน รักษาศีล งดเว้นอบาย
  - ค. รักษาศีล งดเว้นอบาย เจริญภาวนา
  - ง. ให้ทาน งดเว้นอบาย เจริญภาวนา
๒๓. ว่างไรจึงเรียกว่าเข้าถึงหลักธรรม
- ก. ทำดีเพื่อตนเอง
  - ข. ทำดีเพื่อสังคม
  - ค. ทำดีด้วยตนเอง
  - ง. ทำดีตามเพื่อนฝูง
๒๔. คำกล่าวใจตรงกับหลักพุทธศาสนา
- ก. กรรมคือชีวิต
  - ข. พรหมลิขิต
  - ค. โชกเคราะห์ดวงชะตาบันดาล
  - ง. เทวดาอลังการ

๒๕. เรื่องใดต่อไปนี้ไม่ใช่สาเหตุของศาสนาโดยตรง

- ก. การทำบุญตักบาตร
- ข. การทอดกฐิน
- ค. การทำวชิรนาถ
- ง. การเวียนเทียนรอบโบสถ์

๒๖. ประเด็นใดที่เกี่ยวข้องกับวิถีทางศาสนามากที่สุด

- ก. แต่งงาน
- ข. นวชนกาล
- ค. ลอยกระทง
- ง. งานศพ

๒๗. สิ่งต่อไปนี้คืออะไรสำคัญต่อพุทธศาสนา มากที่สุด

- ก. การปฏิบัติธรรม
- ข. พระพุทธรูป
- ค. วัดและเขตวิสุงคาม
- ง. พิธีกรรมทางศาสนา

๒๘. องค์ประกอบของพุทธศาสนาต่อไปนี้ อะไรสำคัญที่สุด

- ก. อูบาสถ อูบาสีกา
- ข. กิเลส สามเณร
- ค. วัดและเขตวิสุงคาม
- ง. พระพุทธรูป

๒๙. โรงเรียนพุทธในวันสำคัญทางศาสนา ใ้ทำอะไร

- ก. เชื้อให้ได้ว่าคำถึงพระพุทธรูปเจ้า
- ข. เพื่อได้ปฏิบัติธรรม
- ค. เชื้อให้ปฏิบัติภาวนาวิธี
- ง. เชื้อให้ฟังธรรม

๓๐. ถัดข้อใดโดยมองว่าพระพุทธรูปเจ้าทรงห่วงใย เกี่ยวกับสุขภาพของมนุษย์

- ก. ที่ข้อที่ ๑
- ข. ที่ข้อที่ ๒
- ค. ที่ข้อที่ ๓
- ง. ที่ข้อที่ ๔

๓๑. บุคคลสัณนิษฐานว่าสิ่งเสริมพุทธศาสนา ใ้ได้อย่างไร

- ก. สึกมาธรรมะให้เข้าใจ
- ข. มวลเป็นประสงฆ์กับมาก ๆ
- ค. ้วยกับเผยแผ่คำสอน
- ง. ทำความดีโดยไปเลือกสถานการณ

๓๒. นักเรียนจะช่วยบำรุงส่งเสริมศาสนาได้ อย่างไร

- ก. ไหว้พระทุกวัน
- ข. สวดมนต์ทุกวัน
- ค. ใ้สมาศรทำบุญ
- ง. ฟังเทศน์ฟังธรรม

๓๓. นักเรียนจะช่วยป้องกันศาสนาได้อย่างไร

- ก. ประพจน์หัวใจให้
- ข. บวชเป็นเณร
- ค. ใฝ่หาธรรมทุกวัน
- ง. เรียกว่าก็ลสรอบให้

๓๔. คำกล่าวใดต่อไปนี้ถูกต้อง

- ก. การไม่ทำบาปทั้งปวงคือการปฏิบัติ
- ข. การทำความดีก็คือการปฏิบัติ
- ค. การทำความดีทำให้เกิดปัญญา
- ง. ปัญญาเป็นเครื่องดับกิเลสได้หมดไป

๓๕. พุทธศาสนิกชนเชื่อในคำกล่าวใด

- ก. เอาใจเขามาใส่ใจเรา
- ข. ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว
- ค. รักดีหาว่าชั่ว รักชั่วหาว่าดี
- ง. บ้าฟัง หรือ เชื่อฟัง

๓๖. "ผู้ใดเห็นธรรมผู้หนึ่งเห็นกาลกถ"

พระพุทธเจ้ากล่าวเช่นนี้เพื่ออะไร

- ก. ให้คนเคารพว่าสิ่ง "คนของพระองค์"
- ข. ให้คนศึกษาคำสั่งสอนของพระองค์
- ค. ให้คนปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระองค์
- ง. ให้สาวกเผยแพร่คำสั่งสอนของพระองค์

๓๗. เบญจศีลข้อ 1 กล่าวว่อย่างไร

- ก. เว้นจากการประพฤติกินในกาม
- ข. เว้นจากการลักทรัพย์
- ค. เว้นจากการพูดเท็จ
- ง. เว้นจากการฆ่าสัตว์

๓๘. กนทำบุญได้ครบ ๓๐ วันจะได้รับอะไร

- ก. ได้รับความชอบทุก
- ข. จิตใจผ่องใส
- ค. สนุกสนานร่าเริง
- ง. ได้รับความรักหรือเสีย

๓๙. การทอดผ้าป่าเป็นศาสนพิธี คือ เสริบเรื่องใด

- ก. ความกตัญญู
- ข. ความอดทน
- ค. ความซื่อสัตย์
- ง. ความกรุณา

๔๐. การตั้งศาลพระภูมิเป็น เรื่องของพุทธศาสนาหรือไม่

- ก. เป็นเพราะมีพระสงฆ์เข้ามาทำพิธีทางศาสนาด้วย
- ข. เป็นเพราะเป็นประเพณีที่ชาวพุทธถือปฏิบัติมาแต่ครั้งพุทธกาล
- ค. เป็นเพราะการสร้างศาลพระภูมิเป็นพิธีที่แสดงความกตัญญูผู้มีสร้าง เทวดา
- ง. ไม่เป็นเพราะชาวพุทธมีพระรัตนตรัยเท่านั้นเป็นที่พึ่ง

๔๑. สภาอิทธีอะไร

- ก. การนั่งกับคาถาภาวนา
- ข. การตั้งสติท้าว่างใจอย่างหนึ่ง
- ค. การปฏิบัติเหนือกว่าแรงบังคับ
- ง. การปฏิบัติเพื่องวางรู้แจ้งโดยวิธี

๔๒. สภาอิทธีไว้เพื่ออะไร

- ก. สกัถกัถวามชั่ว
- ข. คำรกรักขากวามดีไว้
- ค. ยกระคัมจิตใจให้สูงชัน
- ง. จาคักวงขวงวามดีและวามชั่ว

๔๓. สภาอิทธีในพุทธศาสนาหมายถึงอะไร

- ก. การตั้งใจไว้โดยชอบในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง
- ข. การตั้งใจปฏิบัติอย่างแน่วแน่มั่นคง
- ค. ความพยายามที่จะหลุดพ้นจากกิเลส
- ง. ข้อ ก. และ ข.

๔๔. คำนี้กระเรียนไปมีสมาธิในการเรียนจะ
เห็นอย่างไร

- ก. ก็ธรรมดาถือเรียนไม่ได้ตามปกติ
- ข. เรียนไ้รู้เรื่องดีเพราะตนตั้งอยู่
ตลอดเวลา
- ค. ไปรู้เรื่องดีจรู๋ตอนเพราะจิตใจ
มุ่งมั่น
- ง. มีสมาธิหรือไปมีสมาธิก็เรียนได้ดี
เหมือนกัน

๔๕. ความกึกเข้แก้ไข้โม่งมงาย

- ก. การจะเกาะเกาะที่ช่วยยึดอายุ
คนเราไว้
- ข. พระเครื่องช่วยทำให้เราอดจาก
อุบัตติเหตุได้
- ค. หมอคุมขางคนทำนวยอนาคตของเรากไว้
- ง. พระเครื่องวอย่างเก่ากับอย่างใหม่
มีความสำคัญเท่าเทียมกัน

๔๖. ความกึกเข้แก้ไข้โม่งมงาย

- ก. การขางสรวงเทวดาช่วยให้เกิด
ความสำเร็จ
- ข. พระพุทธรูปเป็นสิ่งศักดิ์การะบูชา
- ค. การทำบุญรักษาศาทรเป็นการสร้างกุศล
- ง. การบริจาคตริพทย์เป็นกวมดี

๔๗. ข้อใดเป็นการปฏิบัติที่ถูกต้องคางหลักของ
พระพุทธศาสนา

- ก. การหมรมานคนเพื่อให้หมมกิดเลส
- ข. การบูชาเทวดาแก่นันค้วยเครื่อง เช่น
- ค. การบริจาคตริพทย์แก่ศากาชาด
- ง. การโยนเศษเงินค้เบรู่เพื่อซื้อที่ให้
คนกาย

๔๘. พุทธศาสนาคณั่มสนุนกวางเชื่อประเภทใด

- ก. เชื่อโดยอาศัยคำร่า
- ข. เชื่อโดยกรรภาทกะเช
- ค. เชื่อวากเสียงข่ามขาก
- ง. เชื่อโดยใช้สติปัญญาพิจารณา

๔๙. พระพุทธศาสนาสอนเรื่องอิทัตทาหรือ
ความเชื่อควบคู่กับเรื่องอะไร

- ก. กิเลส
- ข. ปัญญา
- ค. อวิชชา
- ง. สมาริ

๕๐. การศึกษาพุทธประวัติมีประโยชน์แก่ชาว
พุทธอย่างไร

- ก. ได้รู้เรื่องราวของพระพุทธเจ้าไป
เล่าให้ผู้อื่นฟังได้
- ข. ได้ทราบการปฏิบัติของพระองค์เป็น
ตัวอย่าง เพื่อปฏิบัติตาม
- ค. ได้ศึกษาความเป็นอยู่สมัยพุทธกาล
- ง. ได้ศึกษานวนควาณิกของภนในยุคนั้น

๕๑. พระพุทธองค์ตรัสรู้เมื่อทรงพระชนมายุได้
เท่าไร

- ก. ๒๕ พรรษา
- ข. ๒๙ พรรษา
- ค. ๓๕ พรรษา
- ง. ๔๕ พรรษา

๕๒. พระพุทธศาสนามองโลกอย่างไร

- ก. มองโลกในแง่ดี
- ข. มองโลกในแง่ร้าย
- ค. มองโลกตามความเป็นจริง
- ง. มี ก. และ ข.

๕๓. พุทธศาสนิกชนแต่ในทางหมายถึงใคร

- ก. ผู้ปฏิบัติหลักศาสนาโดยมิได้
แครงตนเป็นพุทธบางกะ
- ข. ชาวพุทธที่แครงตนเป็นพุทธบางกะ
- ค. ผู้ที่นับว่าเป็นชาวพุทธแต่เลื่อมใส
และปฏิบัติตามหลักศาสนาอื่น
- ง. ชาวพุทธที่เป็นฆราวาสทั่ว ๆ ไป

๕๔. ถ้าจะเปรียบเทียบศาสนากับต้นไม้แล้ว
พิธีกรรมและเครื่องรางของขลังเปรียบ
เหมือนอะไร

- ก. เปลือกของต้นไม้
- ข. กระจังไม้
- ค. เนื้อไม้
- ง. กิ่งไม้

๕๕. อะไรคือแก่นของศาสนา

- ก. พระพุทธปฏิมา
- ข. การปฏิบัติตนอยู่ในศีลธรรม
- ค. การปฏิบัติอันเป็นทางแห่งความสงบ
- ง. การปฏิบัติอันเป็นไปเพื่อการดับทุกข์

๕๖. เปลือกของศาสนาระกั้ทิ้งไปเสียเลย
ไม่ได้หรือ

- ก. ได้เพราะใบไม้ซึ่งสำคัญเท่าใค้หนัก
- ข. ไม่ได้เพราะส่วนนี้ช่วยให้ชาวพุทธ
รำลึกถึงและหาความถ้อยอยู่เสมอ
- ค. ได้เพราะใบไม้ที่ร่วงแล้วจะรักษาไว้
ให้ชาวพุทธต้องหลงอยู่กับสิ่งเหล่านี้
- ง. ไม่ได้เพราะทำให้ศาสนาตกต่ำลง

๕๗. ศัตรูชาวพุทธที่โหดร้ายระแวงกลัวว่าพวกตนจะ
ที่เราเริ่มกลัวว่าไม่มีขึ้น ก็ถือว่าเป็น
พุทธบริษัทประเภทใด

- ก. ภิกษุ
- ข. ภิกษุณี
- ค. อุบาสก
- ง. อุบาสิกา

๕๘. วันคริสต์มาสเป็นวันคล้ายวันประสูติของ
พระเยซูผู้เป็นศาสดาของศาสนาคริสต์
เราจะเปรียบเทียบวันนี้ได้กับวันใดใน
พุทธศาสนา

- ก. วันอาสาฬหบูชา
- ข. วันมาฆบูชา
- ค. วันวิสาขบูชา
- ง. วันเข้าพรรษา

๕๙. พุทธศาสนามีความใกล้ชิดกับอิทธิพลของ
ศาสนาใดมากที่สุด

- ก. ศาสนาพราหมณ์
- ข. ศาสนาคริสต์
- ค. ศาสนาอิสลาม
- ง. ศาสนาซิกข์

๖๐. พุทธบริษัทที่ประสพความสำเร็วจนสูงสุด
ในพุทธศาสนาเราเรียกว่าอะไร

- ก. พระนิกมฺมู
- ข. พระอรหันต์
- ค. พระอัครสาวก
- ง. พระสังฆนายก

แบบสอบถามวัดทัศนคติต่อศุภเคราะห์นา

คำชี้แจงในการตอบแบบสอบถาม

๑. แบบสอบถามนี้ เป็นแบบสอบถามทางจิตวิทยาที่วัดทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อพระพุทธรูปนา ให้นักเรียนอ่านข้อความแล้วพิจารณาอย่างรอบคอบเสียก่อนแล้วจึงตัดสินใจเลือกตอบ

๒. การตอบแบบสอบถามนี้ถือว่า ไม่มีค่าตอบแทนหรือผิด นักเรียนมีอิสระเต็มที่ที่จะเห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ใ้แน่ใจ ใ้เห็นด้วย หรือไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งกับข้อความที่อ่านแต่ละข้อเท่านั้น และขอรับรองว่าคำตอบที่นักเรียนเลือกตอบจะไม่มีผลกระทบต่อตัวนักเรียนแต่อย่างใดทั้งสิ้น

๓. วิธีตอบแบบสอบถาม ในข้อใด ๆ จะมีช่องว่างให้เลือกตอบ ๕ ช่อง เมื่อนักเรียนอ่านข้อความแต่ละข้อและคิดว่าจะเลือกตอบตรงช่องใด ให้ทำเครื่องหมาย ลงในช่องนั้น ตรงตามความนึกเห็นของนักเรียน

ตัวอย่าง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างทางขวามือเพียงช่องเดียว ช่องใดช่องหนึ่ง ตามความนึกเห็นของนักเรียน

- ๐. ในวันขึ้นปีใหม่เราควรสร้างบุญกุศล
- ๐๐. ไม่มีใครสามารถอยู่ในโลกปัจจุบันได้ ถ้าเขาไม่โกหก

เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่ แน่ใจ	ใ้ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
✓				
		/		

ขอขอบพระคุณที่ให้ความร่วมมือ

